

T. C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE BEŞERİ SERMAYE VE İSTİHDAM-İŞSİZLİK İLİŞKİSİ “TÜRKİYE-OECD ÜLKELERİ KARŞILAŞTIRMASI”

Esra CAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Nazif ÇETİN

ADİYAMAN-2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Nazif ÇETİN danışmanlığında, Esra CAN tarafından hazırlanan “Küreselleşme Sürecinde Beşeri Sermaye ve İstihdam-İşsizlik İlişkisi “Türkiye-OECD Ülkeleri Karşılaştırması”” başlıklı çalışma 29/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Yusuf Ekrem AKBAŞ

İmza:

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Nazif ÇETİN

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Vahit EREN

İmza:

11.07.2019

Doç. Dr. M. Gökhan DALYAN
Enstitü Müdür V.

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Küreselleşme Sürecinde Beşeri Sermaye ve İstihdam-İşsizlik İlişkisi “Türkiye-OECD Ülkeleri Karşılaştırması”” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29.05.2019

Esra CAN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Küreselleşme Sürecinde Beşeri Sermaye ve İstihdam-İşsizlik İlişkisi

“Türkiye-OECD Ülkeleri Karşılaştırması”

Esra CAN

Adıyaman Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı

Mayıs, 2019

Geçmişten günümüze üretim sürecinde yer alan en önemli faktör olarak görülen insan gücü, gelişmişlik düzeyi fark etmeksizin her ülke tarafından her zaman üzerinde önemle durulan bir kavram olmuştur. Mesleki ve teknik birikimle yetişkin işgücü haline gelen insan gücü, beşeri sermaye kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Beşeri sermaye insan gücünün eğitim, bilgi, kültür ve donanımının artırılmasını ifade etmektedir. Teknolojik donanımlı eğitim, gerek istihdam oranının gerekse üretimde verimliliğin artırılmasında etkili olmakta, inovatif üretime yönelimi de artırmaktadır. İşgücünün eğitim düzeyi ve niteliğinde görülen yetersizlik, işgücü piyasasındaki taleplerin çoğunlukla karşılanamaması neticesinde işsizlik sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireylerin istihdamı, politika yapımcıların istihdam hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi, emek piyasasında yetişkin işgücü gereksiniminin karşılanabilmesi, beşeri sermaye unsurlarına gereken önemin verilmesiyle mümkündür.

Bu çalışmada; Türkiye ve OECD ülkelerinin beşeri sermaye, istihdam ve işsizlik yapıları incelenirken 1990'lı yıllardan 2017 yılına kadar olan dönemi kapsayacak şekilde literatür taraması yapılarak güncel verilerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Türkiye’de doğumda beklenen ortalama yaşam süresinin arttığı, bebek ölüm oranlarının ise azaldığı görülmüştür. Eğitim düzeylerine ilişkin Türkiye-OECD karşılaştırmalarında; lise, lise altı ve yükseköğretim düzeyindeki incelemeler derinleştirildiğinde, eğitim seviyesine paralel olarak yetişkin istihdam oranları OECD ülkelerinde artmaktadır ve Türkiye, OECD ortalamalarının gerisinde kalmaktadır. Türkiye’de eğitim seviyelerine göre işsizlik oranlarının özellikle son yıllarda eğitim seviyesinden bağımsız olarak birbirine yakın seyrettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Beşeri Sermaye, Eğitim, İstihdam-İşsizlik, OECD, Türkiye.

ABSTRACT

Master's Thesis

The Relationship Between Human Capital And Employment-Unemployment During The Globalization Process “Turkey-OECD Countries Comparison”

Esra CAN

Adıyaman University

Social Sciences Institute

Department of Economy

May, 2019

Manpower that has been the most important factor in the process of production for several years and now has become a carefully handled and discoursed concept by countries of all level of development. Manpower which turns into skilled labor with professional and technical expertise is used as synonym with human capital. Human capital represents the enhancement of manpower education, knowledge, culture, and equipment. Technologically equipped education has become efficient in improvement of both employment rate and production and has increased the tendency of innovative production. The inefficacy in education level and quality of labor force results in emergence of unemployment problem because of failure in meeting the demands of labor market. The employment of individuals, policymakers' achieving the employment goal, and meeting the skilled labor needs of labor market is possible if the required importance is given to human capital elements.

In this study, while the human capital, employment and unemployment issues of Turkey and OECD countries are being analyzed, the usage of current data is carefully done via literature from 1990's to 2017. In Turkey, it has been seen that the life expectancy at birth is increased and infant death is decreased. In the comparison of Turkey and OECD countries' education levels, when the deeper analysis of below upper secondary, upper secondary, non tertiary and tertiary education is done, the employment rate is increasing parallel with education level in OECD countries and Turkey falls behind OECD average. It is seen that especially in last years, the unemployment rates in Turkey based on education levels are close independently of specific levels.

Keywords: Human Capital, Education, Employment-Unemployment, OECD, Turkey.

ÖN SÖZ

Bireylerin bilgi, beceri ve niteliğini artıran yatırımlar beşeri sermaye olarak adlandırılır. Bireye yapılan yatırımlar ise eğitim, sağlık ve işgücü transferleri yoluyla gerçekleştirilir. Çalışmada beşeri sermayenin sağlık, eğitim unsurlarına dair göstergeler incelenmiştir. Her üç unsur dikkate alındığında her ne kadar bireylerin sağlık durumu gerek günlük ihtiyaçlarının karşılanması gerekse istihdam edilebilmesi açısından önemli bir unsur olsa da; bir beşeri sermaye unsuru olarak eğitim, beşeri sermaye kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle çalışmada Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) veri tabanından alınan eğitim göstergeleri beşeri sermaye göstergeleri olarak kullanılacaktır. Çalışmada 1990'lı yıllar yapılan analizler için başlangıç yıl olarak esas alınmıştır.

Tez çalışmamın yürütülmesinde desteğini ve yardımını esirgemeyen, yapıcı eleştirileriyle çalışmama tamamlayıcı katkıda bulunan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nazif ÇETİN'e, çalışmamla ilgili görüş ve önerilerinden çokça faydalandığım Dr. Öğr. Üyesi Hakan USLU ve Doç. Dr. Yusuf Ekrem AKBAS'a, Arş. Gör. Dr. Gonca YÜZBAŞI KÜNÇ'e, manevi desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ATILGAN YAŞA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen, tez çalışmalarını sürecinin her aşamasında sabır ve desteğini hissettiren; hayattaki en büyük şansım aileme, sevgisini tüm kalbimle hissettiğim, en büyük destekçim annem Figen CAN'a sonsuz teşekkür ediyorum, sevgilerimi sunuyorum.

Bu çalışmanın beşeri sermaye, eğitim, istihdam ve işsizlik konusunda araştırma yapacak tüm araştırmacılara yol göstermesi dileğimle...

Adıyaman, Mayıs, 2019

Esra CAN

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI

Beşeri sermaye birikimi açısından insana yapılan yatırım, günümüzde kişinin ilk olarak istihdam edilebilirliğini belirlediğinden beşeri sermayenin istihdam ve işsizlikle ilişkisi son derece önemli olmaktadır. Yapılan incelemeler, daha önce yapılmış çoğu çalışmada beşeri sermayenin, kalkınma, büyüme, dış ticaret vb. göstergelerle ilişkisi üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. Günümüzde beşeri sermayenin, bireylerin istihdam-işsizlik durumu üzerindeki etkisi çok önemli bir faktör olmasına rağmen bu konudaki çalışmaların yetersiz oluşu, beşeri sermayeye gereken önemin verilemediği konusunda önemli bir ayrıntı olmaktadır. Bu sebeple gerek literatüre naçizane katkıda bulunma gerekse konuyla ilgilenen araştırmacılara yol göstermek umuduyla, bu çalışmada beşeri sermayenin istihdam ve işsizlikle ilişkisi incelenmiştir. Çalışma, gelecekte yapılması planlanan araştırmalar için bilimsel doküman oluşturmak açısından önemlidir.

Bu hususta çalışmanın dört amacı vardır. Çalışmanın birinci amacı Türkiye'nin beşeri sermaye ve istihdam-işsizlik yapısını OECD ülkeleri ile karşılaştırarak mevcut durumunu ortaya koymaktır. İkinci amacı insanoğlunun en önemli sorunlarından biri olan işsizlik sorununun çözümü yani bireyin istihdam edilmesi hususunda gün geçtikçe önemi artan beşeri sermaye konusuna gereken önemin verilmesi hususunda vurgu yapmaktır. Çalışmanın üçüncü amacı beşeri sermaye, istihdam ve işsizlik konularında kapsayıcı bir kaynak sunmak, konuyu güncel bilgi ve veriler ışığında ele almaktır. Dördüncü ve çalışmanın en önemli amacı ise bireylerin istihdam edilmesinde eğitimin yeterli olup olmadığını sorgulamaktır.

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. ÇALIŞMA ÇAĞINDAKİ NÜFUS, KURUMSAL NÜFUS VE İŞGÜCÜ ...	4
1.2. EMEK KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	8
1.3. İSTİHDAM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	9
1.3.1. İktisat Tanımı Ve İstihdam Kavramı	10
1.3.2. Tam İstihdam	11
1.3.3. Eksik İstihdam	15
1.3.4. Aşırı İstihdam	16
1.3.5. Kayıt Dışı İstihdam.....	17
1.4. İŞGÜCÜ PİYASASINA YÖNELİK FARKLI GÖRÜŞLER.....	18
1.5. İŞSİZLİK VE İŞSİZLİĞİN ANATOMİSİ	21
1.5.1. İşsizliğin Tanımı	22
1.5.2. İşsizliğin Nedenleri	23
1.5.3. İşsizlik Havuzu.....	25
1.5.4. İşsizlik Sonuçları.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE BEŞERİ SERMAYE

2.1. TARİHSEL SÜREÇTE BEŞERİ SERMAYE VE GELİŞİMİ.....	33
---	----

2.2. BEŞERİ SERMAYENİN TANIMI.....	37
2.3. BEŞERİ VE FİZİKİ SERMAYE AYRIMI	38
2.4. BEŞERİ SERMAYENİN ÖZELLİKLERİ.....	39
2.5. BEŞERİ SERMAYE UNSURLARI.....	40
2.5.1. Eğitim.....	40
2.5.2. Sağlık.....	42
2.5.3. İşgücü Göçü.....	43
2.6. BEŞERİ SERMAYE İLE İLGİLİ GÖSTERGELER.....	44
2.6.1. Stok Göstergeler.....	44
2.6.2. Yatırım Göstergeleri.....	45
2.7. BEŞERİ SERMAYENİN ETKİLERİ	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OECD'YE ÜYE ÜLKELERDE BEŞERİ SERMAYE, İSTİHDAM, İŞSİZLİK

3.1. OECD'YE ÜYE ÜLKELERDE BEŞERİ SERMAYE YAPISI.....	49
3.1.1. OECD'ye Üye Ülkelerde Sağlık Göstergeleri.....	49
3.1.2. OECD'ye Üye Ülkelerde Ar-Ge Göstergeleri	56
3.1.3. OECD'ye Üye Ülkelerde Eğitim Göstergeleri.....	59
3.2. OECD'YE ÜYE ÜLKELERİN İSTİHDAM-İŞSİZLİK YAPISI	86
3.2.1. OECD'ye Üye Ülkelerin İstihdam Yapısı.....	87
3.2.2. OECD'ye Üye Ülkelerin İşsizlik Yapısı	90
3.3. TÜRKİYE-OECD KARŞILAŞTIRMASI	97
3.3.1. Beşeri Sermaye Göstergeleri Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması	97
3.3.2. İstihdam-İşsizlik Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması	103
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	107
KAYNAKÇA	111
ÖZGEÇMİŞ.....	122

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OEEC	: Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: İşgücüne Dâhil Olmayan Bireyler	7
Tablo 2: İktisadi Okulların İstihdama Dair Görüşleri	19
Tablo 3: Küreselleşmenin Tarihsel Süreci	31
Tablo 4: Beşeri Sermayeye Yönelik Görüşler	36
Tablo 5: OECD Ülkelerinde Doğumda Beklenen Yaşam Süresi.....	50
Tablo 6: OECD Ülkelerinde Bebek Ölüm Oranları	52
Tablo 7: OECD Ülkelerinde Yaşlı Nüfus Düzeyi	53
Tablo 8: OECD Ülkelerinde Genç Nüfus Düzeyi	55
Tablo 9: OECD Ülkelerinde GSYH' dan Ar-Ge' ye Ayrılan Pay	57
Tablo 10: OECD Ülkelerinde Ar-Ge Harcamaları (Toplam Milyon Dolar).....	58
Tablo 11: OECD Ülkelerinde Yetişkinlerde Lise Altı Eğitim Seviyesi Yüzdeleri.....	60
Tablo 12: OECD Ülkelerinde Yetişkinlerde Lise Eğitim Seviyesi Yüzdeleri	61
Tablo 13: OECD Ülkelerinde Yetişkinlerin Yükseköğretim Eğitim Seviyesi Yüzdeleri	62
Tablo 14: OECD Ülkelerinde Lise Sonrası 1-2 Yıl Eğitim Almış Bireylere Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%).....	65
Tablo 15: OECD Ülkelerinde Temel Eğitimden Yükseköğretime Kadar Eğitim Almış Bireylere Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)	67
Tablo 16: OECD Ülkelerinde Yükseköğretime Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%).....	69
Tablo 17: OECD Ülkelerinde Lise Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%).....	71
Tablo 18: OECD Ülkelerinde Lise Sonrası 1-2 Yıl Eğitim Almış Bireyler İçin Yapılan Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%).....	72
Tablo 19: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim İçin Yapılan Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%).....	73
Tablo 20: OECD Ülkelerinde Yükseköğretimde Kamu Harcamaları (%).....	75
Tablo 21: OECD Ülkelerinde Lise Sonrası 1-2 Yıl Eğitim Almış Bireylerin Eğitim Seviyelerinde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları	77
Tablo 22: OECD Ülkelerinde Lise Eğitim Seviyesinde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları	78
Tablo 23: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Eğitim Seviyesinde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları	80
Tablo 24: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Altı Olan Bireylerin İstihdam Oranları	82
Tablo 25: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Olan Bireylerin İstihdam Oranları	83
Tablo 26: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Yükseköğretim Olan Bireylerin İstihdam Oranları	84
Tablo 27: OECD Ülkelerinde İşgücüne Katılım Oranları.....	86
Tablo 28: OECD Ülkelerinde İstihdam Oranları	88
Tablo 29: OECD Ülkelerinde Yarı Zamanlı İstihdam Oranları	89

Tablo 30: OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranları	91
Tablo 31: OECD Ülkelerinde Genç İşsizlik Oranları	92
Tablo 32: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Altı Olan Bireylerin İşsizlik Oranları	93
Tablo 33: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Olan Bireylerin İşsizlik Oranları	94
Tablo 34: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Yükseköğretim Olan Bireylerin İşsizlik Oranları	96
Tablo 35: Yetişkin Bireylerin Eğitim Seviyeleri Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması.....	98
Tablo 36: Eğitim Seviyelerine Göre İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması.....	100
Tablo 37: Eğitim Seviyelerine Göre İşsizlik Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması.....	102
Tablo 38: İşgücüne Katılım-İstihdam-İşsizlik Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması	104
Tablo 39: Genç İşsizlik Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması.....	105
Tablo 40: Yarı Zamanlı İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması	106

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye'nin Tam İstihdam Düzeyine Ulaşması İçin Kabul Edilir İşsizlik Düzeyi	14
Şekil 2: Klasik ve Keynes Okulun Görüşleri.....	20
Şekil 3: İşsizlik Havuzu.....	25
Şekil 4: İşsizlik Havuzundan Çıkmanın Yolları	26
Şekil 5: Eğitimin Getirileri	41

GİRİŞ

İnsan hayatının sürdürülebilirliği için temel tüketim ihtiyaçlarının karşılanması ve gereksinimlerinin tedarik edileceği kaynakların oluşturulması gerekir. İnsanoğlu ilk yaratıldığı andan itibaren yaşamını sürdürebilmek için karşılamak zorunda olduğu bu gereksinimler için bir karşılık ödemek ve ödediği bu karşılığı temin edebilmek için bir çaba ortaya koymak zorunda kalmıştır.

Geçmişten günümüze toplumların üretim yapısı sürekli değişmiş ve bu değişimle birlikte işgücü piyasası oluşmuştur. Bireysel üretim, geleneksel aile üretimi ile bazen evlerde bazen tarım alanlarında bazen de atölye tarzı işletmelerde yapılmış, zaman içerisinde modern üretim yöntemlerini ortaya çıkarmıştır. Örneğin, bazı bireyler kas gücü ya da basit makineler ile üretime katılmış, bazıları da tarım alanlarında üretime katkıda bulunmuşlardır. İlk başlarda insanlar sadece kendi ihtiyaçları için yeterlilik sağlamaya çalışmış; ancak, nüfusun kalabalıklaşması ile değiş-tokuş yaparak kendileri dışındaki nüfusun bazı ihtiyaçlarını karşılarken, bazı ihtiyaçları da diğer insanların ürettiklerinden karşılama yoluna gitmişlerdir. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle birlikte ortaya çıkan hizmetler sektörünün yoğunlaşması neticesinde bazı bireyler kamu kurumlarında emeğini arz ederken, bazıları fabrikalarda insanların hayatını kolaylaştıracak materyallerin üretim fikrini ortaya koyarak zihinsel yeteneğini kullanmış, kimi bireyler ise bir pansiyonda, bir konaklama tesisinde misafir ağırlayarak üretim faaliyetlerine katkıda bulunmuştur. Bazı kişi ve kuruluşlar tüketim ihtiyaçlarını yerel düzeyde karşılamaya çalışırken, bazıları ise küresel üretime yönelmiştir. Bireylerin ihtiyaçları birbirinden farklı olduğundan istisnalar hariç bazı bireyler diğer bireylerin gereksinimini karşılamak üzere hem üretime dâhil olmuşlar hem de kendi gereksinimleri için de gelir elde etmeye yönelmişlerdir.

İnsanoğlu sadece fiziki güç veya zihinsel yeteneğini ortaya koyarak üretimde bulunmakla yetinmeyip kendi gereksinimlerini de karşılamak durumundadır. Dolayısıyla her insan piyasada hem üretici hem tüketici konumunda bulunabilmektedir. Bu gerçeklik piyasa oluşumunu sağlamakta ve piyasanın yönetimine ilişkin ekonomi bilimini gerekli kılmaktadır. Ekonomi bilimi, insanların gereksinimlerinin karşılanmasında gerekli olan üretim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde etkili olmakla birlikte aynı zamanda kaynakların israf edilmeksizin kullanılmasını da belirtmektedir.

Yeryüzünde bulunan doğal ve sürdürülebilir kaynaklar insanoğlunun tüketimine arz edilmekle birlikte bu kaynakların dengeli bir dağılımından söz etmek mümkün görünmemektedir. Bu durum, bazı bölgelerde yaşayan insanların zengin kaynakları üretilip tüketmelerini sağlarken, bazı bölgelerde ise üretim ve tüketime elverişli kaynakların kıt olduğunu göstermektedir. Bu sebeple kaynakların kısıtlı olduğu bölgede yaşayan insanların üretim alanı kısıtlı olduğundan yeterli miktarda işgücü istihdamı sağlanamamakta ve istihdam edilemeyen işgücü atıl kalmakla birlikte herhangi bir gelir elde edememekte ve doğal olarak tüketim ihtiyaçlarını da yeterli miktarda karşılayamamaktadır. Sonuç olarak atıl kalan emek faktörü kapasite kullanım oranını düşürmekte ve bir nevi kaynak israfı ortaya çıkmaktadır.

1980'ler sonrası yaşanan gelişmeler teknolojik alanda ve üretim yapısında değişikliğe gidilmesine yol açmış ve istihdam edilen işgücünün niteliği önem kazanmıştır. Toplumlar kitlesel üretimden bilgi ekonomisine geçtiğinden üretim sürecinde vasıfsız emek kullanılarak üretilen mal ve hizmetler zihinsel faktörün üretime dâhil edilmesi ile birlikte katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesini ön plana çıkarmıştır. Böylelikle üretim sürecinde kas gücünün yerini makine ve teknolojinin alması neticesinde, üretimde verimliliği artırmak düşüncesiyle hareket eden işverenlerin tercihlerini de nitelikli (kalifiye) işgücü istihdamı doğrultusunda değiştirdikleri görülmüştür. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan rekabet ortamında işverenlerin, nitelikli olmayan bireyleri çalıştırmak istememeleri, eğitim faktörünü daha da önemli bir duruma getirmesi sonucu beşeri sermaye kavramı günümüz toplumlarının öncelikleri arasında yer almıştır.

Nitelikli işgücü istihdamı ve üretimde verimliliğin artırılması çabaları eğitimin önemine ilave olarak bireylerin sağlıklı yaşam fonksiyonlarını da ön plana çıkarmıştır. Çünkü diğer tüm faktörler sabit olmak koşuluyla (ceteris paribus) çalışan bireylerin sağlıklı olmalarına da beşeri sermaye kapsamında yer verilmiştir.

Bu çalışmada ele alınan istihdam kavramı nitelikli emeğin istihdamını üretim faktörlerinin kalite ve kantite açısından değerlendirilmesini de beraberinde getirmiştir.

Eğitimin bireylerin istihdamı üzerindeki etkisinin önem kazanmasıyla birlikte yetkililer eğitime olan yatırımın önemini daha net bir biçimde görmüş ve eğitim politikaları bu doğrultuda geliştirilmeye başlanmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde istihdam ve işsizlik kavramları tanımlanmış, 'iktisat' kavramı ve istihdam ilişkisi, işsizlik havuzu, işsizliğin nedenleri ve sonuçları, geçmişten günümüze bilim insanlarının bu kavramlara yönelik açıklamalarıyla birlikte ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde küreselleşmenin tarihsel süreci, işgücü niteliği, bilgi ve becerilerini artıran beşeri sermayenin tarihsel gelişimi, unsurları, göstergeleri ve bu kavrama yönelik bilim insanlarının açıklamaları ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise özellikle gelişmiş ülkelerin içerisinde yer aldığı Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) veri tabanında beşeri sermaye, istihdam ve işsizlik göstergelerine karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir. Veri tabanından alınan verilerde 1990'lı yıllar yapılan analiz için başlangıç yılı olarak esas alınmış, 2017 yılına kadar olan dönemi kapsayacak şekilde literatür taraması yapılarak güncel verilerin kullanılmasına özen gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Sanayi devrimi öncesi işgücü arzı ve talebi ulusal piyasalarda ve sektörel bazda değerlendirilirken, günümüz dünyasında uluslararası işgücü piyasalarında değerlendirilmeye ve belirlenmeye dönüşmüştür.

Özellikle çok uluslu şirketlerin küresel hareket kabiliyetini artırarak supranasyonal (uluslar üstü) bir niteliğe bürünmesi işgücünün mobilitasını ulusal düzeyden uluslararası düzeye çıkarmıştır. Dolayısıyla işgücünün bu hareketliliği, global işgücü piyasalarında işgücü ücretlerinin eşitlenmesine veya yakınlaşmasına yol açmıştır. Benzer bir durum tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte tarımdaki işgücü fazlasının sanayi sektöründe istihdam edilmek üzere köyden kente göçü ile birlikte sektörel bazda işgücü ücretlerinin birbirine yaklaşık değerlere ulaşmasında da etkili olmuştur.

1.1. ÇALIŞMA ÇAĞINDAKİ NÜFUS, KURUMSAL NÜFUS VE İŞGÜCÜ

Nüfus kavramı “belli bir bölge, şehir veya memlekette yaşayanların tamamı”nı ifade etmektedir (Ayverdi ve Topaloğlu, 2007: 801). Nüfusu oluşturan bireyler piyasa aktörleridir. Ekonomik açıdan ele alındığında söz konusu bölge veya ülkede yaşayan bireylerin yani nüfusun fazla oluşu ekonomide üretime katılan veya emeğini arz eden bireylerin sayıca fazlalığı olarak anlaşılabilir. Nüfusun tamamı üretim faaliyetlerine katılmamakta ve emek arzına dâhil edilmemektedir. Çünkü 15-64 yaş aralığı aktif nüfus olarak kabul edilmekle birlikte bu yaş aralığı dışındaki nüfus ise çalışma çağı harici olarak kabul edilmektedir.

Karabulut’a göre (2007: 24) bir ekonomide 15-64 yaş aralığında olan bireylerin meydana getirdiği çalışma çağındaki nüfus; çağ, aktif veya faal nüfus şeklinde adlandırılabilir. Aktif veya faal nüfus 15 ve 64 yaş aralığında olan bireylerin ekonomik faaliyetlerde aktif rol aldığı veya bireyin herhangi bir işte çalışmakta olduğu anlamına gelmemektedir. Bu yaş aralığında olan bireyleri çalışma çağı içerisinde olup ekonomide faal ve faal olmayan nüfusu içerisinde barındırdığı için ‘çağ nüfus’ olarak adlandırmak

daha uygun görülmektedir. Böylelikle çağ nüfus; fiili olarak herhangi bir işte çalışan ya da çalışmak isteyen bireylerin toplamını ifade etmekten ziyade söz konusu ülke nüfusunun potansiyel istihdam düzeyini açıklamaktadır (Karabulut, 2007: 24).

Herhangi bir ülkede nüfus ile ilgili yapılan araştırmalarda iki genel sınıflandırma dikkat çekmektedir ki bunlar kurumsal ve kurumsal olmayan nüfustur. Bu da nüfusu belirli özelliklerine göre ayırmakta ve ekonomik analizlerde sınırları belirleyici rol oynamaktadır.

Kurumsal nüfus; hastane, okul, otel, yurt, huzurevi, çocuk yuvası, hapisane, kışla, ordu evlerinde ikamet eden; bireysel harcamalarına karar verebilme yetkisi olan ancak günlük hayatta duydukları ihtiyaçları, yasal düzenlemeye tabi tutularak kurulan tüzel veya özel kurum veya kuruluşlarda tamamen veya kısmen karşılanan, bireysel olarak alınacak kararlar ve davranışlarında yetkili otoritelerce belirlenen kurallara kısmen veya tamamen bağlı olan nüfustur. Bunu oluşturan bireyler ise hane halkı işgücü anketi kapsamının dışında tutulmaktadır (TÜİK, 2007: 8).

Kurumsal olmayan nüfus; “üniversite yurtları, yetiştirme yurtları (yetimhane), huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapisane, kışla vb. yerlerde ikamet edenler dışında kalan nüfustur” ve kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus ise “kurumsal olmayan nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştaki nüfustur” (TÜİK, 2011a).

Dolayısıyla kurumsal olan ve olmayan nüfus kavramlarının, işgücü piyasasına yönelik analizlerde de sınırları belirleyici rol üstlendiği görülmektedir.

İşgücü kavramı, bir ülkede herhangi bir işte çalışmakta olan bireylerle çalışmayan bireylerin toplamına denilmektedir. Nasıl olursa olsun emeğini arz eden bireylerin toplamına işgücü denilmektedir (Çelik, 2015: 185). Diğer bir görüşe göre ise, 15-64 yaş aralığında olup çalışma çağındaki nüfustan işgücüne dâhil olmayanların çıkarılmasıyla bulunur ya da bir ekonomide istihdam edilen bireyler ve işsizlerin toplamı işgücünü verir şeklinde açıklanmaktadır (Türkoğlu, 2016: 130). İşgücü kavramı iş ve güç kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşur ve iş yapmaya gücü yeten bireyler (mevcut istihdam edilenler + işsiz olanlar) şeklinde de tanımlanabilir.

İşgücüne katılım oranı, makroekonomik göstergeler açısından önemli bir kavram olup Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve OECD tanımına göre işgücünün çalışma

çağındaki nüfusa oranıdır ve söz konusu oran yüzdesel bir orandır (TÜİK 2011b ve OECD, 2008:395). TÜİK, bu tanımdan farklı olarak kurumsal olmayan çalışma çağı nüfusu içerisindeki oran olarak da tanımlamaktadır (TÜİK, 2011c ve Türkoğlu, 2016: 130).

Kentlerde yaşayan kadınlar işgücü dışında yer alan ev kadınları olarak tanımlanırken; kırsal kesimde yaşayan kadınlar işgücü içerisinde yer alarak ücretsiz aile çalışanı şeklinde tanımlanmaktadır (Aşçı, 2012: 71). Dolayısıyla çalışma çağında yer aldığı halde işgücüne dâhil olmayan bireyler de bulunmaktadır. Böylelikle işgücüne katılım oranı, tanımı ve kapsamı gereği farklı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. İşgücü kavramına dair her ne kadar ortak ve benzer tanımlar yapılsa da her ülkenin işgücü yapısı ve düzeyi birbirinden farklı olabilmektedir.

İşgücü yapısını ve düzeyini belirleyen unsurlar şu şekilde özetlenebilir (Çelik, 2015: 186);

- Ülkenin sahip olduğu nüfus düzeyi,
- Toplumun eğitim ve kültür seviyesi,
- Ülkenin sahip olduğu nüfusun sağlık durumu,
- Nüfus içerisinde yer alan yaşlı veya çocuk sayısı,
- Nüfus içerisinde yer alan kadın veya erkek bireylerin sayısı,
- Ücretlerin düşüklüğü veya yüksek oluşu,
- Teknolojik gelişmelerin işgücünün yerini alması,
- Bazı ülkelerde kadın ve çocuk işgücüne yönelik hukuksal düzenlemeler,
- Bazı meslek gruplarının toplumsal algılanış şekli veya meslek gruplarına ahlaki yaklaşım biçimi vb. olarak da ifade edilebilmektedir.

Yukarıda belirtilen unsurlar bir ülkenin işgücü düzeyini belirleyen unsurlardır. Ancak aynı gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerin bile işgücü düzeyi ve yapısı birbirinden farklı olmaktadır. İşgücü düzeyini belirlemede ülke nüfusu tek başına yeterli değildir.

İşgücüne dâhil olmayanlar; 15 ve üzeri yaş grubunda olup işsiz ya da istihdam edilmeyen nüfus olarak tanımlanmakta ve işgücüne dâhil olmayan bireyler Tablo 1’de gösterildiği gibi sınıflandırılmaktadır (TÜİK, 2011d):

Tablo 1: İşgücüne Dâhil Olmayan Bireyler

- İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar	Çeşitli nedenlerle bir iş aramayan ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.
- İş bulma ümidi olmayanlar	Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.
- Diğer	Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad (gelir) sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.
- Mevsimlik çalışanlar	Mevsimlik olarak çalışması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya da hazır olmayan kişilerdir.
- Ev işleriyle meşgul	Kendi evinde ev işleriyle meşgul olması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya da hazır olmayan kişilerdir.
- Öğrenci	Öğrenim kurumuna devam etmesi nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya da hazır olmayan kişilerdir.
- Emekli	Bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olduğu için iş aramayan ve işbaşı yapmaya da hazır olmayan kişilerdir.
- Çalışamaz halde	Bedensel özür, hastalık veya yaşlılık nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya da hazır olmayan kişilerdir.
- Diğer	Ailevi ve kişisel nedenler ve bunun dışındaki diğer nedenler ile iş aramayan ve işbaşı yapmaya da hazır olmayan kişilerdir.

Kaynak: TÜİK, 2011'den esinlenerek çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur.

http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 05.07.2018

1.2. EMEK KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Emek, fiziksel veya zihinsel beşeri faaliyetleri kapsayan ve aynı zamanda üretime katkı sağlayan faktör olarak tanımlanmaktadır (Işığışok, 2014: 1). Emek gerek hane halkı gerekse işletmeler açısından önemli bir kavramdır. Hane halkı açısından değerlendirildiğinde, fiziki veya zihni emek gücünü belirli bir ücret karşılığında üretime dâhil etmek isteyenler emek arzını oluşturmakta, işverenler açısından değerlendirildiğinde de fiziki veya zihni güce duyulan ihtiyaç nedeniyle çalışmak isteyen bireylerin maliyetine katlanılarak istihdam edilmesi ve üretimde yer almalarının sağlanması ise emek talebi olarak tanımlanmaktadır. Emek arz eden hane halkı ve emek talep eden firmaların karşılaştığı ve emeğin fiyatı olan ücretin belirlendiği piyasalar ise, emek piyasası olarak ifade edilmektedir (Biçerli, 2009: 3).

Kendine özgü bazı özelliklerle diğer piyasalardan oldukça farklı olduğu değerlendirilen emek piyasasının bazı özellikleri şöyle özetlenebilir (Işığışok, 2014: 3-8):

- Birden çok emek piyasası söz konusu olabilir.
- Birden çok merkezi fiyat olabilir.
- İşçi ve işverenler arasında genellikle eksik bilgi söz konusudur.
- Emeğini arz eden bireylerin özellikleri heterojendir.
- Sunulan emek gücü, emeğin kişiliğini barındırır.
- İşçi ve işveren ilişkisi süreklilik arz eder.
- Emeğini arz eden bireylerin pazarlık gücü genellikle azdır.
- Emek stoklanamaz, biriktirilemez özelliktedir.
- Emek talebi türetilmiş taleptir; mal veya hizmet üretiminin söz konusu olduğu durumlarda emek talebi var olmaktadır.

Emek, işçinin kendisine bağlı olduğundan, işçinin çalışmadığı dönemlerdeki çabası biriktirilemez. Ayrıca, emeğin işçinin kendisine bağlı oluşu sonucunda çeşitli bölgeler ve uğraşlar arasındaki emek akışkanlığı da az olmaktadır (Dinler, 2011: 275).

Mal veya hizmet piyasasında alışverişe konu olan bazı grup mal veya hizmetler benzer özellik taşıırken; emek piyasasında arz edilen emeğin nitelikleri birbirinden farklıdır. Örneğin bireylerin yaşı, enerjisi, sosyolojik veya psikolojik yapısı, zihinsel

veya fiziksel gücünü yansıtan emek birikiminde farklılıklar söz konusudur (Işığışok, 2014: 5).

1.3. İSTİHDAM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Genel bir tanımlama ile istihdam, belirli bir dönemde, bir ülkede gelir elde etme arzusu ile çalışmakta olan bireylerin hizmetlerinden faydalanmak üzere çalıştırılmalarının sürekliliğini ifade etmektedir. Bu çalıştırmalar bireylerin isteğine ve gönüllülük esasına bağlı olup herhangi bir zorunluluk esasına dayanmamaktadır (Arda, 2008: 429). İstihdama dair bir başka tanım ise, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) tanımıdır; istihdam edilen kişi, belirli bir kısa dönem içinde (bir hafta veya bir gün) ücretli veya serbest meslek istihdamında yer alan belirli bir yaşın üzerindeki tüm kişileri kapsar (ILO, 1982: 2-3).

TÜİK-2011e'de ise "istihdam; işbaşında olanlar (ücretli, maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir) ve işbaşında olmayanlar (iş ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir) grubuna dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus, istihdam edilen nüfustur" (TÜİK, 2011e).

Ancak tanımlara dikkat edildiğinde tanımlarda geçen üretim faktörlerinden emeğin istihdam edilmesidir. Kimi iktisatçılar istihdamın tanımına bütün üretim faktörlerini dâhil etse de bazı iktisatçılar bu faktörlerden sadece emeği ifade etmektedir. İstihdam; ekonomide yer alan doğal kaynak, sermaye, emek, girişimci gibi bütün üretim faktörlerinin üretimde kullanılması ile **geniş anlamda istihdam**; emek faktörünün üretim sürecinde girdi olması ile **dar anlamda istihdam** olarak tanımlanabilmektedir (Işığışok, 2014: 30). Bu çalışmada istihdam kelimesi üretim faktörlerinden yalnızca emeği ifade etmektedir. Yani istihdam kavramı dar anlamıyla kullanılmaktadır.

1.3.1. İktisat Tanımı Ve İstihdam Kavramı

İktisat kavramı, Türkçe iktisat literatüründe ekonomi kavramıyla eş anlamlıdır. Söz konusu kavram; insanların sınırsız olan gereksinimlerinin kıt veya sınırlı kaynaklarla en iyi nasıl karşılanacağı, nasıl idare edileceği anlamına gelmektedir (Orhan ve Erdoğan, 2010: 1-2). Tanımda iki durumdan bahsedilmektedir. Bunlardan ilki bireylerin gereksinimlerinin sonsuz denilebilecek kadar sınırsız sayıda olması, ikincisi bu gereksinimlerin sınırlı yani kıt olan kaynaklarla idare edilmesidir. Tanım dikkatli bir şekilde incelendiğinde iktisat kelimesinin tanımının, istihdam kelimesini doğurduğu görülmektedir. Yani kıt kaynakları idare eden, kıt kaynakların nerede ve nasıl kullanılacağına karar veren, üretimi gerçekleştiren, ekonomide faaliyet gösteren, emek gücünü ortaya koyan ve istihdamı gerçekleştiren bireylerdir. Yine iktisat kavramının tanımında geçen sınırsız ihtiyaçları olan da bireylerdir ve istisnalar hariç her birey bu ihtiyaçlarını, istihdam edildiği takdirde, gelir kazanarak karşılayabilecektir. Dolayısıyla istihdam kavramı bireylerin üretimde bulunmasıyla, gelir kazanmasıyla, ihtiyaçlarını karşılamasıyla doğrudan ilişkili olduğundan istihdam konusu, ekonomi bilimi ve tüm insanlık için son derece önemli olmaktadır. Gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın her bir ekonomide istihdam düzeyinin en yüksek seviyede gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. İstihdam oranı ve hacmi ülkede gerçekleşen istihdamın toplam işgücüne oranını ifade etmekte olup bu iki kavram aşağıda belirtildiği şekilde açıklanabilmektedir.

İstihdam hacmi ve oranı; herhangi bir ekonomide veya sektörde belirli bir dönemde istihdam edilen işgücü düzeyine istihdam hacmi denilmektedir, söz konusu ekonomide istihdam edilen işgücü düzeyinin toplam işgücüne oranına ise, istihdam oranı denilmektedir (Demir ve Acar, 2005: 213). İstihdam oranı bir diğer ifade ile çalışan nüfusun toplam işgücü oranına ya da işgücü arzına oranını ifade etmektedir (Türkbil, 2005: 139). İstihdam oranı OECD'nin ve Avrupa İstatistik Ofisi'nin (EUROSTAT) Avrupa Birliği işgücü anketi yöntem ve tanımlarında yer alan açıklamasına göre 15-64 yaş aralığında bulunan çalışma çağı nüfusunun bir yüzdesi olarak istihdamda yer alan bireyleri temsil etmektedir. (OECD, 2008: 171 ve EUROSTAT, 1998: 13) Matematiksel formül ile istihdam oranı = (Çalışan nüfus/İşgücü arzı)*100 olarak ifade edilebilir (Türkbil, 2005: 139).

İstihdam kavramı tam, eksik ve aşırı istihdam olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır. Tam istihdam kavramı da kendi içerisinde geniş anlamda tam istihdam ve dar anlamda tam istihdam olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunların dışında dördüncü grup olarak ele alınan ‘kayıt dışı istihdam’ kavramı da önemli bir yere sahiptir.

1.3.2. Tam İstihdam

Ekonomik sistemi ne olursa olsun her toplum üç temel soruna çözüm getirmek zorundadır (Dinler, 2011: 29);

- “Kıt kaynakların tümünden yararlanmak (tam kullanım sorunu)
- Kıt kaynakları, gereksinimleri en iyi karşılayacak biçimde kullanmak (etkin kullanım sorunu)
- Eldeki kaynaklarla üretilen mal ve hizmetlerin miktarını arttırmak (ekonomik büyüme ve gelişme sorunu)”

Her ekonomik sistemin çözüm getirmesi gerektiği en önemli sorunlardan biri kıt kaynakların tamamından yararlanmak yani kıt kaynakların tam kullanım sorunudur. Bu kaynaklar ekonomide yer alan bütün üretim faktörlerinin (emek, sermaye, doğal kaynaklar, girişimci) üretimde yer almasını ve hiçbir üretim faktörünün boşta, atıl durumda kalmamasını ifade etmektedir. Bütün üretim faktörleri üretime koşulduğunda ekonomide tam kullanım veya tam istihdam durumu söz konusudur. Aynı zamanda üretim faktörlerinin tamamının üretimde yer alması **geniş anlamda tam istihdam** kavramını ifade etmektedir. Adı geçen dört üretim faktörü incelendiğinde ekonomik faaliyetlerde emek ve girişimci rolüyle yer alan, doğal kaynakları işleyen, sermayeye sahiplik eden bireylerdir. Dolayısıyla birey her ekonomi için oldukça önemlidir ve bir ekonomide çalışma istek ve arzusunda olan bütün yetişkin bireylerin çalışmaları **dar anlamda tam istihdam** kavramını ifade etmektedir (Dinler, 2011: 488-489). Dar anlamda tam istihdam farklı tanımlamalar yapılarak açıklanabilir; işgücü ve istihdam hacminin eşit olduğu, toplam işgücü talebinin toplam işgücü arzına eşit olduğu, çalışma isteği ve yeteneği olan herkesin iş bulabildiği, üretime katılarak faaliyette bulunduğu durumdur (Türkbal, 2005: 138). İstihdam edilen bireyler yevmiyeli, maaşlı, ücretli, ücretsiz aile işçisi ya da kendi hesabına işveren olabilmektedir (Seyidoğlu, 2002: 301).

Tam istihdamın iktisadi politikalarda amaç haline gelmesi 1929 Büyük Buhran tarihine kadar uzanmaktadır. Tam istihdamın amaçlanmasında bütün üretim faktörlerinin tam istihdamı hedeflense de üretim faktörlerinden emeğin tam istihdamı bütün üretim faktörlerinin temeli niteliğindedir (Parasız, 1988: 1). Dar anlamda tam istihdamın sağlanması ekonomide çalışmak isteyen bütün bireylerin iş bulması anlamına gelmektedir. Böylelikle bu bireyler diğer üretim faktörlerini de harekete geçirmektedir. İstihdam edilen bireylerin bazıları girişimcilik yaparken, bazı bireyler üretim yapmak için sermaye ya da doğal kaynakları kullanmaktadır. Dolayısıyla dar anlamda tam istihdamın sağlanması, geniş anlamda tam istihdamın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır (Dinler, 2011: 489).

Tam istihdam zaman zaman ulaşılmak istenen bir hedef olsa da tam istihdam düzeyinin kendine has sakıncaları vardır. Örneğin, tam istihdam düzeyini sağlamış ve toplam emek talebi toplam emek arzına eşit olan bir ülkede yeni üretim sahalarının ve yeni meslek gruplarının ortaya çıkma imkânı olmayacağı için ülke ekonomisi durağan hale gelmektedir. Bu sebeple her ülkede ekonomik canlılığın sağlanması açısından % 2-3'lük seviyede seyreden arızı işsizlik oranı kabul edilir bir orandır ve kabul edilir arızı işsizlik oranı dikkate alındığında tam istihdam "arızı işsizlik dışında, çalışma arzu ve yeteneğinde olan emek birimlerinin tamamının üretim faaliyetlerine katıldığı istihdam düzeyi" biçiminde tanımlanmaktadır (Türkbal, 2005: 139). Dinler (2011: 489-497) bir ekonomide bütün yetişkinlerin iş bulup çalışmasının yani ekonomide tam istihdamın sağlanmasının mümkün olmadığını, her dönem çeşitli nedenlerle (friksiyonel ve yapısal işsizlik) bazı bireylerin işsiz kalabileceğini, ekonominin tam istihdam düzeyindeyken varlığı kabul edilir bir doğal işsizliğin olduğunu, böylece doğal işsizlerin haricinde ekonomide çalışmak isteyen bütün bireylerin iş bulup çalışmasını tam istihdam olarak tanımlamaktadır. Doğal işsizlik oranı ekonomide her zaman var olan friksiyonel ve yapısal işsizlik oranının toplamına eşittir. Söz konusu oran gelişmekte olan ülkeler için % 5-6 arasında olmaktadır (Dinler, 2011: 489-497).

Parasız'a göre para politikası açısından tam istihdam hedefi çeşitli işsizlik türlerinin yok olmasını içermektedir. Ancak tam istihdam oranı ölçülmek istendiğinde mevsimlik ve arızı işsizlik sorununun tamamının ortadan kaldırılması zor olduğundan; gelişmiş ülkelerde ortalama % 3 düzeyinde, gelişmekte olan ülkelerde ise % 5 düzeyinde işsizlik oranı kabul edilir orandır ve bu ülkeler söz konusu istihdam

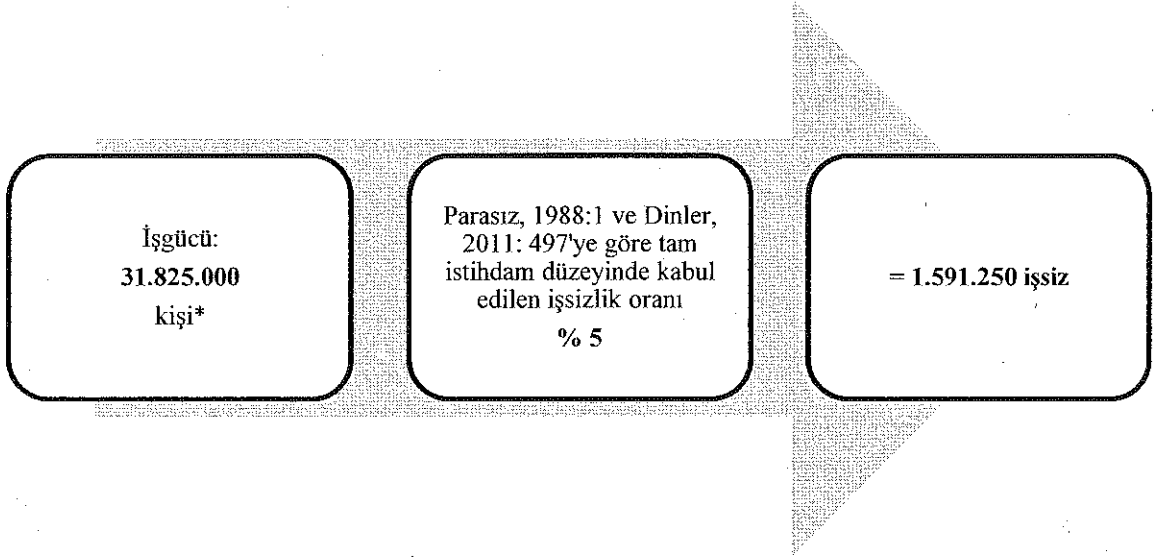
oranlarını sağladıklarında tam istihdam düzeyine ulaşmış sayılabilirler (Parasız, 1988:1). Parasız, bir başka çalışmada endüstriyel ülkelerde görülen % 4-7 düzeyinde eksik istihdamı tam istihdam oranı olarak kabul etmektedir (Parasız, 2003: 246)

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda ekonomi tam istihdam durumundayken bile belli bir ölçüde işsizliğin var olmasının kabul edilir bir görüş olduğu özetlenmektedir. Ancak buna rağmen belirli (net, kesin) bir işsizlik düzeyinin bulunmaması ‘Hangi kabul edilir işsizlik düzeyinde ekonomi tam istihdamdadır?’ sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu soruya Parasız, şu yanıtı vermektedir: “Bunun önemi eksik istihdamı hangi oranın altına düşürmeye başladığında enflasyon oranının yükselmeye başlayacağı sorusunun cevabında ortaya çıkmaktadır.” (Parasız, 2003: 246).

Branson’a göre ise Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) 100 milyon işgücünün olduğu durumda ve tam istihdam düzeyinde % 5’lik işsizlik oranının varlığı halinde söz konusu emek piyasasında fiili iş arayan aylık ortalama 5 milyon bireyin var olması söz konusudur. Ancak her ay iş arayan ve işe giren bireyler aynı bireyler değildir (Branson, 1995: 176).

Bu açıklamalardan hareketle Türkiye ekonomisinde yaşanan işsizlik sorununun tam istihdam düzeyine ne kadar uzakta olabileceği hesaplanmak istendiğinde aşağıda yer alan sonuçlar ortaya çıkmaktadır. TÜİK’in 2019 yılı Ocak ayı işgücü istatistiklerine göre 15 ve daha yukarı yaşta yer alan 31 milyon 825 bin kişi işgücü içerisinde yer almaktadır (TÜİK, 2019). Türkiye gelişmişlik düzeyleri bakımından yapılan sınıflandırmada gelişmekte olan ülke kategorisinde yer aldığından Branson’un (1995: 176) ABD’nin tam istihdam düzeyinde kabul edilen işsizlik oranını açıklamak için kullandığı değişkenlerden ve yapılan işlemlerden hareketle ve Parasız’ın (1988:1) ve Dinler’in (2011: 497) yukarıda açıklandığı gibi gelişmekte olan ülkeler için tam istihdam düzeyinde kabul edilir % 5’lik işsizlik oranı dikkate alındığında Şekil 1’de yer alan sonuç elde edilmektedir:

Şekil 1: Türkiye'nin Tam İstihdam Düzeyine Ulaşması İçin Kabul Edilir İşsizlik Düzeyi

*Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü istatistikleri,

Kaynak: TÜİK 2019, İşgücü İstatistikleri, Ocak 2019, Erişim Tarihi: 20.06.2019

Şekil 1'e göre Türkiye'de mevcut 31.825.000 işgücünün % 5'i hesaplandığında, Türkiye'nin tam istihdam düzeyinde 1.591.250 işsizinin olması kabul edilir bir orandır. Ancak TÜİK'in 2019 yılı Ocak ayı işgücü istatistiklerinde 15 ve daha yukarı yaşta yer alan işsiz sayısı ise 4.668.000 kişi olmaktadır (TÜİK, 2019). Bu hesaplamalardan hareketle, tam istihdam düzeyinde kabul edilen işsizlik düzeyinin 2 katından daha fazla bir düzeyde işsizliğin var olduğu böylelikle Türkiye'nin tam istihdamdan oldukça uzakta yer aldığı anlaşılmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta; Branson'a göre (1995: 176) ABD gibi gelişmiş ülke statüsünde bulunan bir ülkenin tam istihdam düzeyinde kabul edilir işsizlik oranı % 5 iken, Parasız'ın 1988: 1'de ve Dinler'in 2011: 497'de yaptığı çalışmaya göre gelişmekte olan ülkeler için tam istihdam düzeyinde kabul edilir işsizlik oranının % 5 oluşu ve Parasız'ın 2003: 246'da yaptığı çalışmaya göre endüstriyel ülkeler için kabul edilir işsizlik oranının % 4-7 oluşudur. Kabul edilir işsizlik oranına dair net bir sınır verilemediği için Şekil 1, Parasız'ın (1988:1) ve Dinler'in (2011:497) gelişmekte olan ülkeler için verdiği kabul edilir işsizlik oranı (% 5) dâhilinde Türkiye'nin tam istihdam düzeyinde kabul edilen işsizlik oranını yansıtmaktadır. Sonuç olarak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için tam istihdam düzeyinde kabul edilen

işsizlik oranının % 7'den daha büyük bir değerde olması gerektiği düşünülmektedir. Ancak bu oranın azami değeri net bir şekilde belirlenememektedir.

Tam istihdam Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ulaşılması güç bir durum olduğundan ülkelerin temel amacı yüksek seviyeli kararlı bir istihdam düzeyini sağlamaktır (Türkbal, 2005: 140). Nitekim istihdam düzeyindeki her 1 birimlik artış; emeğini arz etmek isteyen ve gelir elde eden birey sayısında meydana gelen artışa ve dolaylı yollardan toplumsal sorunların azalmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3.3. Eksik İstihdam

Çalışmak isteyen tüm insanların iş bulması dar anlamda tam istihdam olarak belirtilmiştir. İktisat literatüründe her ne kadar tam istihdam kavramı yer alsada da gerçek hayatta tam istihdam durumunun varlığı pek mümkün değildir. Öyle ki ister gelişmiş ülke olsun ister az gelişmiş ülke olsun her ülke kendi ekonomik şartları doğrultusunda var olan emek gücüne istihdam olanakları sağlamaya çalışır; ancak, herhangi bir ülkedeki insan gücünün tümünün işe koşulamaması durumu birçok insanın işsiz kalmasıyla; üretim faktörlerinden emeğin eksik istihdam sorununu ortaya çıkarmaktadır. Herhangi bir ülkede ekilmeyen topraklar, üretim yapılmayan fabrika ve atölyeler, çalıştırılmayan makineler varsa yine eksik istihdam sorunu var olmaktadır. Ancak üretim faktörlerinden emeğin eksik istihdamı diğer üretim faktörlerine oranla daha yıkıcı toplumsal etkilere sahiptir (Hançerlioğlu, 2009: 45-46).

Eksik istihdama dair farklı tanımlamalar mevcuttur. İstihdam talebinde bulunan bireylerin taleplerinin bütünü karşılanmadığında, üretici kapasitesinin eksik kullanılması durumunda ya da aktif olan emeğin imkân ve becerilerinin eksik kullanılması durumunda eksik istihdam sorunu var olmaktadır (Bouvier-Ajam, Ibarrola ve Pasquarelli, 1988: 225). Bir başka tanıma göre ise üretim faktörlerinden birinin mevcut seviyesinin altında kullanılmasıdır. Bu üretim faktörleri içerisinde yer alan emeğin eksik istihdamı da işsizliktir (Aşçı, 2012: 9). Eksik istihdam, formülle şu şekilde ifade edilebilir: (Türkbal, 2005: 141):

$$\text{Eksik İstihdam} = \text{Tam İstihdam} - \text{Fiili İstihdam}$$

Türkbal, eksik istihdamı şu şekilde açıklamıştır: Belirli bir dönemde bir ülkede mevcut fiili istihdam düzeyi tam istihdamdan küçük olduğunda talep edilen emek miktarı, emeğini arz etmek isteyen birey sayısından daha az olmaktadır. Dolayısıyla emeğini arz etmek isteyen bireyler çalışacak iş bulamadıkları için işsiz kalmaktadır. Bu durum iktisat literatüründe eksik istihdam durumu olarak bilinmektedir (Türkbal, 2005: 141).

1.3.4. Aşırı İstihdam

Bir ülkede tam istihdamın sağlanması halinde bile üretim faktörü talebinin devam etmesi durumudur. Böyle bir durumda piyasada var olan üretim faktörlerinden daha fazlasına ihtiyaç duyulduğu için üretim faktörlerine olan talep üretim faktörleri arzından daha fazla olmaktadır. Bu durum birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Örneğin, aşırı istihdamın görüldüğü bir ekonomide, mevcut çalışanlar üretim yapmak için yeterli olmadığından var olan emek gücünden daha fazlasına ihtiyaç duyulacaktır. Ülkede var olan fabrikalar, atölyeler daha fazla çalıştırılabilir, bu nedenle sadece gündüz mesai yapmakla yetinmeyip gece mesaisine de devam edeceklerdir. Bu durumda emek gücünü arz eden bireyler normal kapasitelerinden daha fazla çalışıp, fazla mesai ile ekonomideki aşırı talebi karşılamaya çalışmaktadır. Ancak ekonomide mevcut faktör arzı artırılmadığından piyasadaki mevcut üretim faktörlerinin fiyatı artacaktır. Aşırı istihdam, bu fiyat artışının beraberinde enflasyonist baskıyı getirecektir (Türkbal, 2005: 141).

Tam, eksik ve aşırı istihdama dair yapılan tanımların bütün üretim faktörlerini kapsadığı varsayıldığında aşırı istihdamın yaşandığı bir ekonomide tam istihdam sağlanmasına rağmen üretim faktörüne ihtiyacın duyulması ya da işçilerin fazla mesaiye kalmaları aslında ekonomide emek ihtiyacının olduğunu yani üretimde kullanılan makine ve teçhizatın atıl durumda bulunduğunu göstermektedir. Bu durum aslında aşırı istihdam durumunda bile bazı üretim faktörlerinin eksik istihdamda olduğunu düşündürmektedir.

1.3.5. Kayıt Dışı İstihdam

Kayıt dışı ekonomi bir ülkede resmi kayıtlara dâhil edilemeyen, kanuni belgelere dayandırılmayan, denetimde yetkili kamu organları tarafından normal kurallar çerçevesinde denetlenemeyen ve milli gelir hesaplamalarına yansımayan ekonomik faaliyetlerdir (Selman, 2007: 4). Bu faaliyetler yasal yollarla gerçekleştiği gibi yasa dışı yollarla da gerçekleşebilmektedir. Örneğin resmi belgelere dayandırılmaksızın evde çocuk bakıcılığı, herhangi bir fatura veya fiş olmaksızın yapılan alış-veriş, vergi dairesine vergi ödemeksizin veya vergi dairesinden vergi kaçırılarak gelir elde edilen bir takım faaliyetler, uyuşturucu ve organ mafyacılığı vb. faaliyetleri kapsamaktadır (Günay, 2000: 8).

Kayıt dışı ekonominin unsurlarından biri kayıt dışı istihdamdır (Günay, 2000: 9-13). Çocuk işçiler, yabancı kaçak işçiler, sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanıp enformel sektörde çalışan bireyler, işsizlik geliri elde edenler, Sosyal Güvenlik Kurumu'na çalıştığı günü ya da aldığı ücreti eksik bildirilen bireyler kayıt dışı istihdamı oluşturmaktadır (Çelik ve Güney, 2017: 216-222).

Kayıt dışı istihdamın veya kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin söz konusu ekonomiye bir takım etkileri-sonuçları olmaktadır. Kayıt dışı ekonomi içerisinde bir takım faaliyetlerde çalışan bireyler işsiz olarak nitelendirildiklerinde resmi açıklanan işsizlik düzeyi gerçek düzeyinden daha fazla olacaktır. Kayıt dışı çalışanların olduğu bir ekonomide resmi açıklanan istihdam düzeyi kayıtlı çalışanları ifade ederken kayıt dışı çalışanlar bu istihdam düzeyine dâhil edilmemektedir. Böylece istihdam düzeyi yanlış hesaplanacak açıklanan oranlar gerçeği yansıtmayarak söz konusu ülkenin ekonomik göstergeleri hakkında yanlış bilgi verecektir (Kum, 2005: 45). Kayıt dışı istihdam boyutunun büyük olması kayıt dışı çalışan bireylerin sosyal güvenlikten mahrum oldukları anlamına gelmektedir. Bu durum devlet açısından değerlendirildiğinde; sosyal güvenlik primi elde edilemediği için devlet sağlık hizmetlerini karşılama konusunda bir takım zorluklar yaşamaktadır. Bu sebeple devlet halkın kendisinden beklediği bir takım hizmetleri etkin bir şekilde yerine getiremeyecektir. (Karabudak, 2015: 52).

1.4. İŞGÜCÜ PİYASASINA YÖNELİK FARKLI GÖRÜŞLER

İstihdam, iktisat bilimi ve iktisadi düşünürler için en önemli konulardan biridir. Birçok iktisatçı konuya dair farklı açıklamalarda bulunmuş, işsizlik sorununun kaynağında ve çözüm yollarında farklı görüşler sunmuşlardır. Tablo 2’de iktisadi ekollerin istihdam ve işsizlik konularına dair görüşleri yer almaktadır. Her ekolün çeşitli sayıda düşünürü vardır. Bu düşünürler aynı ekolün çatısı altında bulunmalarına rağmen ekonomik sorunlara, istihdam, işsizlik gibi konulara birbirlerinden farklı bakış açısıyla yaklaşabilmekte ve bu sorunlara farklı çözüm yolu sunabilmektedirler.

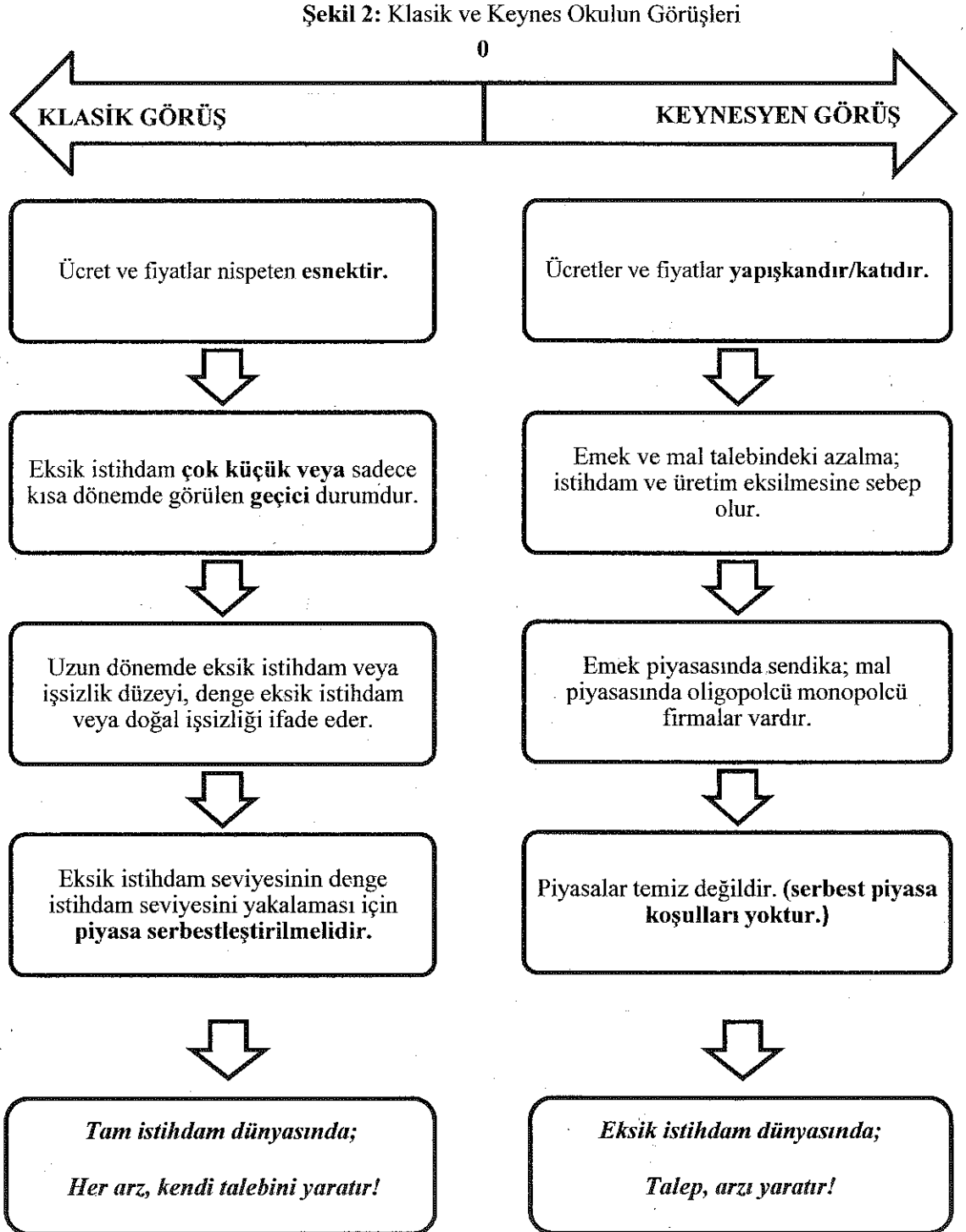
Tablo 2: İktisadi Okulların İstihdama Dair Görüşleri

Yeni Klasik Rasyonel Bekleyişler Görüşü	Ücret ve fiyatların esnekliğinden ötürü eksik istihdam olmamaktadır ve ekonomik istikrarı sağlamak için geliştirilen politikalar gereksizdir. Ayarlanmalar anidir.
Ortodoks Keynesyen Görüşü	Temiz (serbest piyasa koşulları) olmayan piyasa modelini savunan görüş eksik istihdam, belirsizlik, fiyat ve ücretin katılığı, eksik enformasyon iddialarının öncüsüdür.
Değiştirilmiş Genel Denge Yaklaşımı	Ücret ve fiyatların esnekliği halinde, tam rekabetçi ekonomi için gönülsüz eksik istihdamın varlığı mümkün olabilmektedir.
Yapısalcı Görüş	Yüksek düzeyde görülen doğal işsizlik oranının sebebi: kamu düzenlemelerinden, refah devlet anlayışından ve aşırı düzeyde reel ücretin varlığından ötürüdür.
Yeni Klasikler	Firmaların ve hane halkının rasyonel davranması sonucu gönülsüz eksik istihdam söz konusu olmamaktadır.
Arz Yanlı Ekonomi	Eksik istihdam ve diğer bazı sorunların çoğunun nedeni ekonominin arz yanı ile ilişkilidir. Ayrıca eksik istihdamın başlıca sebebi emeğin, emek piyasasındaki değişikliklere uyum konusunda veya tepki gösterme konusunda yeteri kadar mobil olmamasıdır.
Amerikan Post Keynesyen Yaklaşımı	İstihdam seviyesi beklenen toplam talebe, beklenen toplam talep de yatırımcının uzun dönem beklentisine bağlı olmaktadır.
Monetaristler	Walrascı genel denge koşullarına yakın olan görüşe göre emek piyasaları dengededir, eksik istihdam söz konusu olmamaktadır, dengesizlikler geçici ve devlet müdahalesi gereksizdir.
Yeni Keynesyen Yaklaşım	İşsizliğin ana sebebi Walrascı genel dengeyi benimsememeleri ve eşgüdüm eksikliğidir. Keynesci eksik istihdam dengesi geçerli, sebebi ise ücret ve fiyat yapışkanlıklarıdır.
Reel Konjonktür Kuramı	Denge modeline dayanan görüşe göre ücret emek arz ve talebini eşitlemek için ayarlanır, verimlilik artışı istihdamı artırır, ekonomi tam istihdamda olduğundan hükümetin tam istihdam amacı yoktur. Hükümet tam istihdam politikası izlemek amacıyla vergileme ve harcama politikalarına başvurduğu takdirde ekonomiye ciddi zararlar verecektir.

Kaynak: Parasız (2003: 9-13) ve Başoğlu, Özmezoğulları ve Parasız (2004: 6-116)'dan esinlenerek, çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2, işsizliğin ortaya çıkış sebebine, işsizliğin ekonomiye etki düzeyine, ekonomi-devlet ilişkisi düzeyine her ekolün farklı bakış açısı sergilediğini özetlemektedir. İktisat bilimcileri aynı olaya bakarak farklı sonuçlar elde edebilmekte birbirleri ile zıt görüşlere sahip olabilmektedir. İstihdama dair Klasik-Keynes görüşleri

ise birbirinden keskin bir çizgiyle ayrılmış, en bilinen birbirine zıt iki farklı görüşü içermektedir. Şekil 2, Klasik-Keynes Okulun görüşlerini yansıtmaktadır.

Kaynak: Parasız (2003: 14-15) ve Snowdon ve Vane (2012: 41-61) 'den esinlenerek çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2’de başlangıç noktası 0 kabul edildiğinde; başlangıç noktasının bir ucunda bütün piyasaların temiz (serbest piyasa koşulları), ekonominin potansiyel üretim ve tam istihdam düzeyinde olduğunu savunan Klasik görüş; diğer ucunda ise özellikle emek piyasasının temiz olmadığını, ücretlerin az miktarda esnek olması ile mal ve emek talebinde meydana gelen azalmanın istihdam ve üretim seviyesini düşüreceğini savunan Keynesyen Görüş yer almaktadır (Parasız, 2003: 14-15).

Klasikler piyasanın temiz olmasından ötürü devlet müdahalesinin gereksiz olduğunu, piyasada meydana gelen bir aksaklığın herhangi bir müdahaleye gerek kalmaksızın kendiliğinden düzeleceğini savunurken; Keynesyen görüş piyasada meydana gelen aksaklık için devlet müdahalesinin gerekli olduğunu savunmaktadır. Klasik görüş o denli mantıksal düzen kurgulamıştır ki belirledikleri varsayımlara karşı duruş sergilenmediği takdirde ekonomik sistem düşüncede mükemmel bir şekilde işlemektedir. Düzenin kurgulandığı şekilde işleyebilmesi için devletin ekonomiye hiçbir şekilde müdahale etmemesi gerekmektedir. Emek piyasasına yapılan dışsal müdahale ücretlerin artmasıyla işsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Başoğlu, Özmezoğulları ve Parasız, 2004: 6-7).

Klasik-Keynes ayrımı dikkate aldıkları dönemin kısa veya uzun oluşuyla da farklılık göstermektedir. Klasikler için analizlerde uzun dönem dikkate alınırken Geleneksel Keynesçiler için analizlerde kısa dönem dikkate alınarak “Uzun dönemde hepimiz ölmüş olacağız” cümlesiyle durum özetlenmektedir (Başoğlu, Özmezoğulları ve Parasız, 2004: 116).

Her hükümetin amacı ekonomide tam istihdam düzeyini yakalamaktır. Ancak bazı ülke ekonomileri için tam istihdam düzeyine ulaşmak; ulaşılamaz bir durum olduğundan hükümetler olabildiğince yüksek düzeyde istihdam sağlamalı, asgari düzeyde bir işsizliğe katlanmalıdır.

1.5. İŞSİZLİK VE İŞSİZLİĞİN ANATOMİSİ

İşsizlik ülke ekonomilerinin başarısı, toplumun sosyal yapısı, refah düzeyi, sınıflar arası çatışma sorunu, dünyanın geleceği için vs. kavram ve sonuçları itibari ile istihdam kelimesinden oldukça farklı ancak istihdam kelimesi kadar önemli olmaktadır.

1.5.1. İşsizliğin Tanımı

Herhangi bir ülkede iş olanaklarının azlığı yeterli istihdam alanlarının oluşmaması bireylerin işsiz kalmasına neden olmaktadır. İşsizlik tanım itibariyle aktif nüfus içerisinde yer almalarına rağmen çalışmayan ve iş arayan bireylerin olduğu durumdur (Çelik, 2015: 188). İşsizlik farklı bir ifadeyle iş aramasına rağmen iş bulamayan bireyler ile iktisadi şartlar sebebiyle mevcut işlerini kaybeden bireylerin (işsizlerin) oluşturduğu sosyal yönü daha ağır olan iktisadi olgudur (Korkmaz ve Mahiroğulları, 2007: 15). Kısaca işgücü düzeyi ile istihdam düzeyi arasındaki fark; işsizliktir (Yavuz, 2012: 44).

İşsizlik ILO'nun tanımına göre (1982: 4) ise referans dönemi boyunca belirli bir yaştan üzerindeki insanların tümüdür;

- İşsiz yani referans dönemi boyunca ücretli istihdam ya da serbest meslek olarak çalışmayan,
- Referans dönemi boyunca ücretli istihdam veya serbest meslek durumunda çalışmaya hazır bulunan veya müsait olan,
- İş arayan yani son dönemlerde ücretli istihdam veya serbest meslek istihdamı için özel adımlar atan, iş arayan kişidir (ILO, 1982: 4).

İşsiz kavramı herhangi bir işte çalışmak irade ve iktidarına sahip olmasına rağmen mevcut olan iş kanunlarına göre geçerli ücret seviyesinde çalışmaya razı olup iş aramasına rağmen iş bulamayan bireydir (Çelik, 2015: 188). Tanımda dikkat çeken husus tanıma göre çalışmayı istemeyen bireyler ya da çalışmaya gücü olmayan bireyler işsiz kategorisinde yer almamaktadır (Yavuz, 2012: 44). TÜİK, 'işsiz' kavramını referans döneminde istihdamda yer almayan, yevmiyeli, kâr karşılığı, ücretli veya ücretsiz olmak kaydıyla herhangi bir işte çalışmamış ve bu tür bir işle ilişkisi olmayan kişilerden iş aramak amacıyla son üç ay içerisinde en az bir iş arama kanalını kullanmış ve on beş gün içerisinde işbaşı yapmaya hazır bulunan kurumsal olmayan çalışma çağındaki bireylerin tamamı şeklinde tanımlamaktadır (TÜİK, 2011f). 'İşsiz' kavramı referans haftası boyunca (Franco, 1999: 3);

- İstihdam edilmeyen,
- Sonraki iki hafta içinde işe başlamaya hazır olan ve
- Geçen dört hafta boyunca aktif bir şekilde iş arayan kişidir.

Ayrıca istihdamda yer almayan ve daha sonra başlamak için bir iş bulmaya hazır kişilerdir (Franco,1999: 3).

İşsizliğin boyutu gerek toplumu oluşturan bireyler gerek devlet açısından son derece önemlidir. Bu hususta işsizlik oranı önem arz etmektedir. İşsizlik oranı herhangi bir ülkede var olan işsiz sayısının söz konusu ülkede var olan toplam işgücü sayısı (çalışan bireyler + işsiz bireyler) içerisindeki payıdır (TÜİK, 2011f ve Dinler, 2011: 491). OECD tanımına göre sivil işgücünün bir yüzdesi olarak işsiz bireyler, işsizlik oranını temsil etmektedir (OECD, 2008: 563). Matematiksel olarak aşağıdaki formülle gösterilebilir (Dinler, 2011: 491);

$$\text{İşsizlik oranı} = (\text{İşsiz Sayısı/Toplam İşgücü Sayısı}) * 100$$

İşsizlik oranı yukarıda verilen formülle bulunsa da zamanla herhangi bir noktada işgücüne dâhil olan, işgücünden ayrılan, istifa eden, emekli olan, işgücüne yeniden katılan, ücretsiz izne çıkan bireyler var olabilmektedir. Bu sebeple işgücüne katılım oranında dalgalanmalar yaşanabilir. Böylelikle işsizlik oranının doğru ölçümü zorlaşmaktadır (Mill, 2018: 174).

1.5.2. İşsizliğin Nedenleri

İşsizlik kendiliğinden var olan bir sorun değildir. Her ekonominin kendine özgü şartları doğrultusunda ortaya çıkan bir olgudur. İşsizlik sorununun ortaya çıkmasına sebep olan bir takım unsurlar vardır. Bu unsurlar farklı ülkelerde farklı etmenlerle bir araya geldiğinde birbirinden farklı sonuçlar meydana getirebilmektedir. Bakkal'a göre (2016: 35-61) işsizliğin nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

Kurumsal kısıtlar

Sendikalar; üyelerin ücret ve haklarını azami seviyeye çıkarmaya çalıştıklarından işverenlerce çeşitli sorunların (örneğin maliyetlerin yükselmesi vb.) ortaya çıkması ile işsizlik oluşabilmektedir.

- ***Asgari ücret;*** rekabetçi piyasa koşulları altında belirlenmediğinde asgari ücret denge ücret düzeyinden daha yukarıda bir seviyede belirlenebilir. Bu durum

işveren açısından maliyet olarak değerlendirildiğinde işten çıkarmalar yaşanabilmektedir.

- **İşsizlik yardımları;** bireylerin çalışma tercihlerini etkilemesi sebebiyle işsizliğin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir.

Dışa açıklık; uluslararası piyasalara açılmak uluslararası düzeyde rekabete maruz kalmayı ifade eder. Bu durumda dışa açılmanın istihdamı artırıcı etkisi var olsa da dışa açıklık; uluslararası rekabetin etkisi ile firmaların işgücü maliyetlerini düşürmesine sebep olabilir ve bu durum işsizlikle sonuçlanabilmektedir. Aynı zamanda rekabetçiliğin artması sonucu nitelikli çalışanlar istihdam olanağı bulabilirken daha düşük nitelikli çalışanlar ise işsiz kalabilmektedir. Ayrıca piyasada yer alan tüketicilerin talep yapısının değişmesi sonucunda; herhangi bir sektöre olan talebin azalması söz konusu sektörde işsizliği artırabilmektedir.

Konjonktürel dalgalanmalar; ekonomide yaşanan konjonktürel dalgalanmalara karşın işsizliğin nasıl tepki vereceği ekonominin daralma dönemlerinde tepe noktasında yaşanan kriz veya genişleme dönemini yansıtan büyüme ekseninde ele alınabilmektedir.

- **Büyüme;** bazı durumlarda işsizliği azaltsa da bazı firmaların söz konusu dönemde piyasaya girme isteklerinin olmaması işsizliği artırmaktadır. Ayrıca büyümenin işsizlik üzerinde önemli etkisinin olmadığı, son yıllarda 'istihdamsız büyüme' durumunun varlığı söz konusu olmaktadır.
- **Kriz;** sektörlerde yaşanan daralmalara karşılık firmaların işten çıkarma yöntemi ile tepki göstermesi veya kriz dönemlerinde beklentilerin negatif yönlü olması işsizliğe neden olabilmektedir.

Eğitim; özellikle gelişmekte olan ülkelerde geleneksel sektörlerin bulunması ve teknoloji düzeyinin yetersiz olması eğitim almış bireylere yönelik iş olanaklarının yetersiz kalmasına sebep olmaktadır.

Nüfus ve nüfus hareketleri; nüfus artış hızının fazla olduğu gelişmekte olan ülkelerde işgücü arzında yaşanan artışı karşılayabilecek düzeyde talebin bulunmaması durumu işsizlikle sonuçlanmakta, nüfus artış hızının düşük olduğu gelişmiş ülkelerde de işsizlik sorunu yaşanmaktadır. Nüfus hareketi kapsamında göç alan bir ülkede bireyin kendi niteliğine uygun iş bulması belirli bir süre gerektirdiğinden başlangıçta iş eşleşme döneminde işsizlik görülmektedir. Aynı zamanda bireyin niteliği göç alan ülkede yer alan işgücünün niteliğine kıyasla düşük olduğunda, birey işsiz kalmaktadır. Göç veren

bir ekonomide vasıflı işgücünün kaybı uzun dönemde söz konusu ekonomide inovasyon ve Araştırma ve Geliştirme'ye (Ar-Ge) dayalı yatırımların artırılmasında gerekli işgücünün istihdam edilmesini mümkün kılmamakta; bu durum istenilen düzeyde yatırımın yapılmamasıyla ve istihdamın gerçekleşmemesiyle sonuçlanmaktadır.

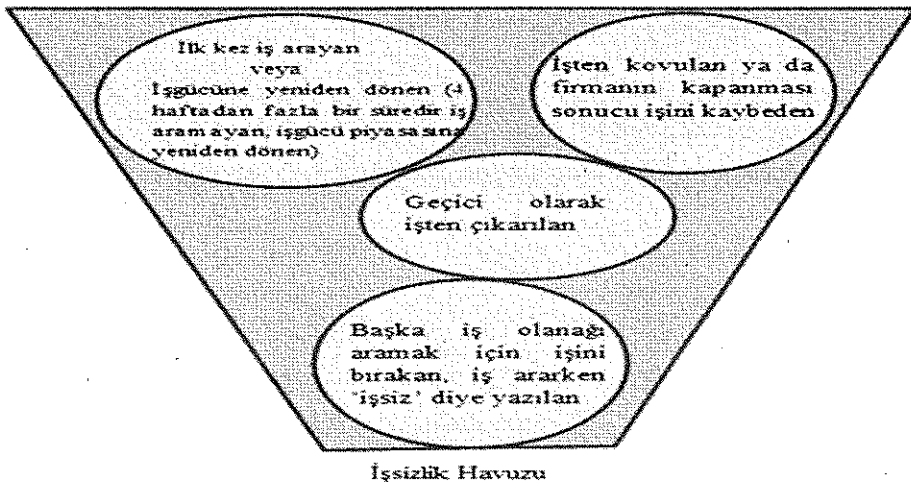
Ücret dışı işgücü maliyetleri; işverenlerin istihdam ettikleri bireyler için katlanmak zorunda oldukları ücret dışında yer alan vergi vb. maliyetlerdir. Bu maliyetlerin düzeyi işverenleri istihdam olanağı yaratma konusunda etkilemektedir, söz konusu maliyetlerde görülen artış bazı durumlarda işsizliğin artmasına sebep olmaktadır.

Yukarıda işsizliğe neden olarak gösterilen bazı unsurların, söz konusu ekonominin yapısı, sistemi ve mevcut koşulları itibariyle bazı durumlarda işsizlik artışının aksine işsizliği azaltıcı bir etkisinin olabildiği veya işsizlik üzerinde geçici bir etkisinin olabildiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

1.5.3. İşsizlik Havuzu

Herhangi bir ekonomide herhangi bir dönemde belirli sayıda insanların işsiz olması söz konusu ekonomide işsizlik havuzunun varlığına sebep olabilir ve bir ekonomide işsizlik havuzuna her zaman katılanlar veya işsizlik havuzundan çıkanlar olabilir (Dornbusch, Fischer ve Startz, 2007: 163). Söz konusu havuz, eksik istihdam havuzu olarak da adlandırılmaktadır ve emek piyasası sürekli hareket halinde olan bir piyasadır (Parasız, 2003: 245). Herhangi bir bireyin işsiz kalması ve işsizlik havuzuna dâhil edilmesi Şekil 3'te yer alan dört nedene bağlanmıştır:

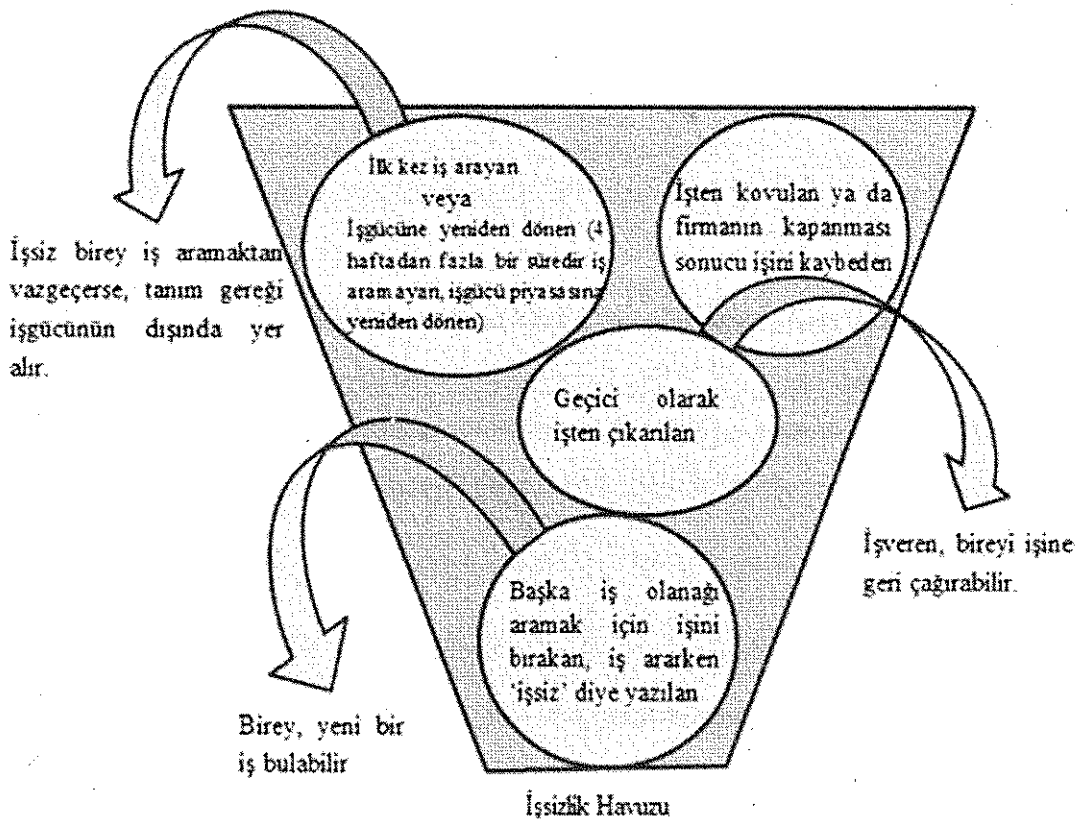
Şekil 3: İşsizlik Havuzu

Kaynak: Dornbusch, Fischer ve Startz, 2007: 163-164'ten esinlenerek çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 3'e göre cinsiyeti ne olursa olsun bir kişi hayatında ilk kez iş aradığında yani işgücüne ilk kez katıldığında veya belirli bir süreden sonra işgücüne yeniden döndüğünde (4 haftadan daha uzun bir sürede iş aramayan, sonrasında işgücü piyasasına tekrar dönen kişi) işsiz sayılır. Farklı iş olanaklarından faydalanmak için mevcut işini bırakan ve iş aradığı dönemde 'işsiz' şeklinde yazılan kişi doğal olarak işsiz sayılmaktadır. İşvereni tarafından geçici bir süreliğine işten çıkarılan kişi ve son olarak firmanın kapanması sonucu veya kişinin işten kovulması sonucu sahip olduğu işini kaybetmesi söz konusu kişinin işsiz kalmasıyla sonuçlanmaktadır. İşsizlik havuzundan çıkmanın üç temel yolu vardır. Söz konusu üç temel yol Şekil 4 yardımıyla açıklanmaktadır (Dornbusch, Fischer ve Startz, 2007:163-164).

Şekil 4: İşsizlik Havuzundan Çıkmanın Yolları

Kaynak: Dornbusch, Fischer ve Startz, 2007: 164'ten esinlenerek, çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur.

Parasız'a göre (2003: 245), işsizlik havuzundan çıkmanın 3 temel yolu bulunmaktadır. İşsiz olan bir birey iş aramaktan vazgeçtiği takdirde, iş veya emek gücünü terk ettiğinde işsizlik havuzundan ayrılmaktadır. İşten çıkarılan herhangi bir birey tekrar işe alındığında işsizlik havuzundan ayrılmaktadır. Veya bir birey yeni bir işe girdiğinde işsizlik havuzundan ayrılmaktadır (Parasız, 2003: 245).

İşsizlik havuzu işsizlik düzeyinde meydana gelen değişimleri anlamaya olanak sağlayan bir kavramdır. Havuza katılan veya ayrılan bireylerin sayısı bilindiğinde işgücü piyasası hakkında bilgi sahibi olunabilir. Havuza katılan bireylerin sayısı havuzdan çıkan bireylerin sayısından fazla olduğu takdirde işsizlik artmaktadır (Dornbusch, Fischer ve Startz, 2007: 164). Havuzdan çıkan bireyler havuza katılan bireylerden sayıca fazla olduğunda ise işsizlik azalmaktadır.

1.5.4. İşsizlik Sonuçları

Belirli bir düzeyin üzerinde işsizlik olgusunun yaşanmasının ekonomik sakıncaları vardır. Bu sakıncalar şu şekilde özetlenebilir: Çalışan bir bireyin ürettiği mal veya hizmet, söz konusu bireyin çalıştığı günün getirisidir. Belirli bir dönemde, herhangi bir birey çalışmadığı takdirde mal veya hizmet üretmediği için bu durum ekonomik açıdan sonsuza dek kayıp olarak görülmektedir. Söz konusu tarihte yaşanan kayıp, gelecek günlerde üretimin yapılması halinde bile telafi edilemeyeceği için ekonominin bütünü açısından ele alındığında üretim kaybının yaşanması sonucu milli gelirin mevcut potansiyelin altında seyretmesine, bunun sonucunda kişi başına düşen gelirin azalmasına, böylelikle bireylerin yapabileceği tüketim harcamalarının, tasarruf miktarının azalmasına, tasarrufların azalması ile yatırımların azalmasına dolayısıyla ekonomide yaşanması gereken büyüme hızının daha düşük seviyede seyretmesine ve ülke genelinde refah düzeyinin düşük olmasına sebep olmaktadır (Çelik, 2015: 188). Bir ekonomide yaşanan işsizlik, sadece mevcut işsizleri değil istihdamda yer alanlar üzerinde de önemli ölçüde etkili olmaktadır (Ekin, 1971: 3).

İşsizlik farklı bir açıdan ele alındığında işsiz bir birey ilk olarak gelir kaybı yaşamaktadır, yaşanan bu gelir kaybı bireyin tüketim harcamalarının düşük seviyede seyretmesine sebep olmaktadır. Tüketim harcamalarının az oluşu üretilen mal veya hizmetlerin yeterince satın alınmaması sonucunu doğurmaktadır. Piyasada var olan talep

eksikliğine karşılık bazı dönemlerde üretilmiş mal veya hizmet fazlalığı yaşanabilmektedir. Böylelikle ekonomide oluşan arz fazlası, üretilen mal veya hizmetlerin fiyatında düşüklüğe neden olabilmektedir. Yeterince satın alınmayan veya fiyatı düşük olan mal veya hizmetlerin varlığı, üreticileri üretim yapmaktan caydırmaktadır. İşsizliğin ekonomik etkisine her ne kadar söz konusu dönemde potansiyel üretim düzeyinin gerçekleşmemesi olarak başlansa da işsizlik ekonomide olumsuz etkili bir çarpan mekanizması gibi sebep-sonuç ilişkisi doğurmakta ve makroekonomik açıdan ele alındığında yaşanan kaybın etkisinin çok ciddi boyutlarda olduğu anlaşılmaktadır.

Dornbusch, Fischer ve Startz, işsiz kalan bireylerin ekonomide yaşanan herhangi bir daralma döneminin meydana getirdiği maliyetlere adaletsiz bölüşüm ve orantısız bir şekilde maruz bırakıldığını şu sözlerle ifade etmektedir: “Bununla ilgili eski, oldukça sivri bir şaka anlatılır: Biri şöyle sorar: “ ‘Daralma’ ile ‘bunalım’ arasındaki fark nedir?” Diğerleri yanıtlar: “Sen işini kaybedersen ‘daralma’, ben işimi kaybedersem ‘bunalım’ olur.” Ekonomide daralmanın yaşandığı dönemde mezun olan talihsiz öğrenciler mesleğe başlarken ciddi sıkıntılarla karşılaşmakta; ancak, aynı öğrenciler ekonomik gelişmenin yaşandığı dönemde mezun oldukları varsayıldığında hayata daha hızlı başlangıç yapabileceklerdir. İşsizlikte görülen artışın en çok zarara uğratacağı kesimler; işgücüne yeni katılan bireyler, gençler ve kentin düşük gelirli bireyleri olmaktadır (Dornbusch, Fischer ve Startz, 2007: 161).

İşsizlik ilk olarak bireyin kendisiyle alakalı olduğu için ve toplum da bireylerden oluştuğu için bu olgu sosyal yapıyı da oldukça etkilemektedir. Toplumun gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik, yoksulluk, eğitimden yoksunluk, suç içeren faaliyetler, göç, sosyal dışlanma vb. toplumsal sorunlara neden olan işsizlik adaletsiz, sosyal ve ekonomik sistemlerde bireyler arasında var olan tahakküm ilişkilerinin devam etmesini ve yeniden üretilmesini etkileyerek ayrımcılık sorunu olabilmektedir (Sümer, Solak ve Harma, 2013: 20). İşsizlik bireylerin sosyal ve psikolojik yapısını olumsuz etkilemektedir.

Malthus, işsizlik sorununu nüfus patlaması ve ekonominin işgücü istemi yetersizliğinin bir sonucu olarak değerlendirmektedir (Adem, 1980: 19). Nüfusu fazla olan bir ülkenin işgücü miktarının da fazla olabileceği kabul edilir bir görüştür. Her ne kadar Malthus nüfus artışının kıtlık ve işsizlik gibi bazı sorunları beraberinde

getireceğini veya nüfus artış hızının yavaşlatılmasıyla pek çok sorunun çözüme kavuşturulabileceğini savunmuş olsa da bu sorunlardan işsizliğin sebebinin nüfus artışından ziyade yeterli istihdam olanaklarının yaratılamaması olduğu düşünülmektedir. Yeterli istihdam olanakları yaratıldığı takdirde işsizlik büyük ölçüde azaltılabilir. Nitekim bir ekonomide meydana gelen nüfus artışı bazı tüketim malları veya hizmetlerinin talep artışını da beraberinde getirmektedir. Artan talebi karşılama girişimi ise yeni üretim sahalarının açılması, istihdamın yaratılması demektir. Aynı zamanda bugünün ekonomik şartları doğrultusunda meydana gelen işsizlik sorunu gelecekte söz konusu ekonomide yaşayacak insanların sebep olacağı bir durum değildir. Gelecekte ülkelerin ekonomik performansı değişebilir, istihdam olanakları yaratılabilir. İşsizlik düzeyinin yüksek olması bugünün sorunu, nüfus artışı ise geleceğin kendi ekonomik şartları doğrultusunda şekillenecek bir durumdur.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE BEŞERİ SERMAYE

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren iletişim, ulaşım gibi alanlarda yaşanan teknolojik gelişmeler tüm dünyayı saran ve yerküreye hızlı bir değişim, dönüşüm, gelişim süreci yaşatan, dünyada herhangi bir yerde yaşanan gelişme veya olayın etkisinin sadece bulunduğu yerde değil tüm dünyada göstermesi durumu küreselleşmeye yol açmıştır (Kunduracı, 2009: 68).

Küresel kelimesi küre biçiminde, küre ile ilgili olan anlamına gelmektedir. Küreselleşme kelimesinin sözlük anlamı ise ulusların haberleşme, iletişim, ticari bir takım faaliyetler, siyaset, kültür hareketlerinde birbirlerine yaklaşımları veya globalleşme olarak tanımlanmaktadır (Ayverdi ve Topaloğlu, 2007: 673). Bu tanımdan hareketle globalleşme ve küreselleşme kavramlarının aynı anlamı taşıyan kavramlar olduğu söylenebilmektedir. Küreselleşme bir başka tanıma göre birbirleriyle etkileşim sonucu gelişen, birbirine benzer veya birbirinden farklı pek çok gelişmeyi, olayı, olguyu, unsuru, fikri evrimi, yaşam şeklini, sahiplenilen ya da kaybedilen değerleri ortaya çıkaran gelişmelerin sebebi veya ortak paydası olan evrensel bir süreçtir (Serbest, 2002: 16).

Küreselleşme evrensel bir süreç olduğundan tarihsel gelişimi dikkate alındığında yeryüzünde küreselleşmenin oluşumuna zemin hazırlayan itici güçler söz konusu olmaktadır. Tablo 3, küreselleşmenin tarihsel gelişimini üç farklı evrede açıklamaktadır.

Tablo 3: Küreselleşmenin Tarihsel Süreci

	İtici Güç	Yöntem	Haklı Gösteriş	Sonuç
Birinci Dönem (1490): Coğrafi Keşifler	Denizcilik faaliyetlerinde yaşanan gelişmeler	Önce kar elde etme daha sonra askeri işgal	Putperestlere Allah'ın dinini yayma	Sömürgecilik
İkinci Dönem (1890): Sanayi Devrimi	Sanayileşmenin yaşanması ve sanayileşmenin doğurduğu gereksinimler	Önce misyonerlik, sonra kaşifler, daha sonra ticari şirketler ve son olarak askeri işgal	Beyaz adamın sahip olduğu yük, uygarlaştırıcı görev, ırkçı bir takım teoriler	Emperyalizm
Üçüncü Dönem (1990 ve sonrası): Küreselleşme	1970'lerde çok uluslu şirketler 1980'lerde iletişimde yaşanan devrim, 1990'larda Batının rakibinin kalmaması	Kültürel-ideolojik etki ile ülkenin her yanının kendiliğinden etkilenmesi	En yüksek uygarlık seviyesi, uluslararası topluluğun iradesi, piyasa gizli eli, küreselleşme herkesin ortak çıkarıdır.	Küreselleşme

Kaynak: Oran, 2000: 9; Akt. Gedikli, 2011: 8.

Tablo 3'e göre küreselleşmenin tarihsel gelişimi 1400'lü yıllarla başlamış olsa da küreselleşme kavramının yaygın bir şekilde kullanılması 1980'li yılların sonlarında ve 1990'lı yılların başından itibaren. Söz konusu yıllarda Doğu Bloku'nun yıkılışı, Sovyetler Birliği'nin dağılışıyla iki kutuplu dünyanın tek kutuplu hale geçmesi gelişmelerin temel şartlarını hazırlamıştır (Seyidoğlu, 2013: 225-226).

Küreselleşme "Berlin Duvarı'nın yıkılması, ulus devlet anlayışının zayıflaması ve bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemenin hızlanması şeklindeki gelişmelerin belirleyici olduğu 1990 sonrası süreçte, ülkelerarasındaki başta ekonomik olmak üzere, siyasi, sosyal ve hukuki sınırların kalkmaya başlaması ile birlikte tüm yerkürenin tek bir ülke gibi yeniden yapılanmasını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır" (Muter, Çelebi ve Sakıncı, 2016: 218).

Çok sayıda kural, sistem ve kurumu etkileyen küreselleşme özellikle son yılların gündeminde ilk sırada yer alan önemli bir kavramdır. Sosyal alandan toplumların yapısına, kültürel alandan siyasi sistemlere, çevre politikalarından ekonomi politikalarına kadar çok sayıda alan üzerinde etkisi olmaktadır. Etki düzeyinin en fazla görüldüğü alan ise ekonomi olmaktadır (Kömürçüler, 2011: 128-129).

Ekonomik anlamda küreselleşme; ticari, mali ve üretim küreselleşmesi olmak üzere üç boyutludur (Seyidoğlu, 2013: 226):

Ticari küreselleşme, bir diğer ifadeyle küresel ticaret 1947’de Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması’nın (GATT) kurulmasıyla birlikte gümrük tarife ve kotaların kaldırılması sonucu uluslararası ticaretin evrensel boyutta serbestleşmesi ile başlamıştır. Uluslararası düzenlemeler, haberleşme, iletişim ve teknolojik gelişmeler ticari küreselleşmeyi geliştiren faktörler olmuştur. Böylelikle taşıma maliyetleri de düşmüştür.

Mali küreselleşme, kısa vadeli ve uzun vadeli sermaye akımları için uygulanan kısıtlama ve engellerin kaldırılması ve yurtiçinde yer alan piyasaların dünya piyasaları ile bir bütün haline gelmesi sonucunda oluşmuştur. Mali küreselleşme 1980 yılı sonrasına ait olmaktadır. Küreselleşme kavramı da mali küreselleşme/liberalleşme ile beraber yaygınlaşmıştır.

Üretim küreselleşmesi, sınır ötesine yapılan üretim faaliyetlerinin yaygınlaşması, özellikle çok uluslu şirketler tarafından kendi ülke sınırlarının dışına yapılan üretim faaliyetlerinin gerçekleşmesi ile yaygınlaşmıştır. Üretim küreselleşmesinin temeli İkinci Dünya Savaşı sonrasına dayanmaktadır.

Küreselleşmenin kendine özgü bir takım sonuçları söz konusu olmaktadır ki bu sonuçlar bazen küreselleşmenin nimeti/getirisi bazen de külfeti/götürüsü tezahür etmektedir. Bir tanıma göre küreselleşme ateşe benzetilerek doğru kullanıldığı takdirde yaşamın temel gereksinimlerini karşıladığı dikkat edilmediği takdirde insana ciddi boyutlarda zararı olduğu belirtilmektedir. Devletler açısından ele alındığında küreselleşmenin yaşanmasıyla bazı ülkeler kazançlı çıkarken bazı ülkeler zarar görebilmektedir (Kömürçüler, 2011: 128). Küreselleşme kavramı hayat standartlarında yaşanan iyileşmeler, zenginlik vb. imkânlarla değerlendirildiğinde olumlu anlam kazanırken; kıtlık, yoksulluk, savaş, açlık vb. durumlarla değerlendirildiğinde olumsuz anlam kazanmaktadır. Küreselleşmeyle beraber üretimde verimlilik artışı gibi olumlu

sonuçlar yaşanmişken, ekonomik durgunluğun, eksik istihdamın veya işsizliğin yaşanması da kaçınılmaz olmuştur (Serbest, 2002: 16-17).

Dünyada yaşayan insanların çok az bir kısmı temel ihtiyaçlarını karşılayabilmekte, toplumsal hizmetlerin çoğundan faydalanabilmekte, kişisel gelişimini en üç seviyede gerçekleştirebilme imkanı bulabilmektedir. Ancak dünyada yaşayan insanların büyük kısmı ise kişisel gelişimini tamamlayamamakta, gerek içinde yaşadıkları toplumun gerekse dünyanın toplam beşeri sermaye düzeyinin önemli ölçüde kayba uğramasına sebep olmaktadır. Küreselleşme ağının yaşandığı günümüz dünyasında bilim, bilişim ve teknoloji çağının da yaşandığı unutulmamalı söz konusu çağın var oluşu ve ilerleyişinin beşeri sermayeyle ilişkili olduğu düşünöldüğünde yukarıda bahsi geçen kaybın büyüklüğü ve önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Kunduracı, 2009: 83-84).

Ulusal sınırlar içerisinde yaşanan bir olayın yerkürede bulunan herhangi bir ülkeyi etkileyebilecek gücünün olduğu; yani küreselleşmenin yaşandığı günümüz dünyasında teknolojinin hızla gelişmesi, iletişim veya haberleşme araçlarının artması ile beraber işgücü piyasa yapısının değişime uğradığı düşünölmektedir. Gerek teknolojide gerekse dünyada yaşanan bu gelişmelerin işgücü piyasasını etkilediğı, böylece işgücü piyasasının arz yönünü oluşturan bireylerin bilgi birikimi ve donanımı üzerinde etkili olduğu düşünölmektedir.

2.1. TARİHSEL SÜREÇTE BEşERİ SERMAYE VE GELİşİMİ

Sanayi devrimi ve toplumunda teknolojik ve bilimsel gelişmeler daha çok sanayi üretiminde yaşanmıştır ve ekonomide makine, teçhizat, alet gibi endüstriyel sermaye önemli konumda olmuştur. Ekonomide emek gücü fabrika veya atölyelerde makine başında kullanılmış, üretim araçları daha çok emek yoğun sermayeye dayalı olmuştur. Böyle bir ortamda bireylerin beşeri sermaye yapısını geliştirmeleri için yeteri kadar vakti, bedensel veya zihinsel motivasyonu bulunmamıştır. 20. yüzyıla gelindiğinde ise sanayide sermaye yoğun teknolojinin kullanılmasıyla bireylerin beşeri sermaye yapısını geliştirmeleri için daha fazla vakti, bedensel veya zihinsel motivasyonu bulunmuştur. Bu dönemde bilimsel araştırmaların ve Ar-Ge çalışmalarının ekonomiye ve toplumsal yapıya getirisi çok daha yüksek seviyeye ulaştığından söz konusu alana yapılan

yatırımlarla toplumsal beşeri sermayenin geliştirilmesine dair çabalar artmıştır (Kunduracı, 2009: 67-68).

Nitekim sosyo-ekonomik gelişme aşamaları emek faktörüne farklı görevler yüklemiştir. Tarım ve sanayi toplumu aşamalarında üretim sürecinde emek bedenen çalışırken, bilgi toplumu sürecinde ise teknoloji ve bilgi üretip, zihin gücüyle ön plana geçmiştir. Zaman içerisinde emek faktörü niteliksiz emek ve nitelikli emek (beşeri sermaye) olmak üzere kendi içerisinde iki ayrı gruba ayrılmıştır. Sanayileşmenin yaşanmasıyla yüksek teknolojili ürünlerin üretimi ve tüketiminde artış görülmüştür. Niteliksiz emek bu ürünlerin üretiminde yetersiz kalmış, üretimde fiziki sermayeyle beraber nitelikli emeğin de bulunması gerektiğinden nitelikli emek olarak görülen beşeri sermayenin üretimde kullanımı zorunlu hale gelmiştir (Atik, 2006: 1-2).

Beşeri sermaye kavramı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve önem kazanan bir kavram olmuştur. Yirminci yüzyılın ilk yıllarında icatların teknolojiye dönüşümü ortalama 35 yıl sürerken, 1950'lerde bu dönüşüm 13 yıla inmiştir. Günümüzde icatların teknolojiye dönüşümü bir, iki yıl ya da birkaç ay sürmektedir. İcadın teknolojiye dönüşümü sırasında geçen sürenin kısalmasının ardında yatan nedenin üretimde yer alan insan unsurunun verimliliğinde yaşanan artış ve yeniliklerde insan unsurunun belirleyici rolü olduğu düşünülmektedir (Kunduracı, 2009: 53-54). Dolayısıyla 1960'lı yılların başında, işgücünün kalitesine, özellikle işgücündeki eğitim ve öğretim seviyesine artan bir ilgi olmuştur (OECD, 2001: 17).

Bugün ülkeler arasında var olan yarış teknoloji ve bilgi üretimi konusunda en önde gitme yarışıdır. Teknoloji ve bilgi üretiminin nitelikli emek veya beşeri sermaye tarafından yapılışı beşeri sermayeye duyulan önemi artırmış, beşeri sermaye göstergelerinin tanımlanmasına, stoklarının ölçülmesine, fiziki sermaye ile farkının belirlenmesine dair pek çok çalışma yapılmıştır (Atik, 2006: 2-5).

Beşeri sermaye kavramının tarihsel kökenine bakıldığında kavramın gelişimine emek değer kuramı, bilgi, işbölümü, uzmanlaşma vb. yaklaşımlarla Adam Smith, David Ricardo, William Petty, J. S. Mill, T. R. Malthus, I. Fisher ve A. Marshall gibi pek çok iktisatçının katkısı olduğu görülmektedir. Pek çok iktisatçı insana yapılan yatırımı önemsemekte iken insana yatırım iktisat konuları içerisinde pek fazla yer edinememiştir (Şimşek, 2015: 54-60).

Kavram olarak beşeri sermaye Smith, Mill ve Marshall'ın çalışmaları ile ekonomi literatürüne girmiştir. Çoğu iktisatçı beşeri sermayenin bugünkü temelleri için yol çizmiş ancak o dönemlerde insanı bir sermaye türü olarak görmek ahlaki açıdan uygun bulunmadığından beşeri sermaye kavramının oluşabilmesi için geçen sürenin yavaş olmasına neden olmuştur. Smith, Marshall ve Mill gibi iktisatçıların beşeri sermayeye dair görüşlerinin modern beşeri sermaye kavramına etkisi olmamıştır. Beşeri sermayeye ilişkin teori 1950'li yılların sonunda geliştirilmiştir. Özellikle Theodore W. Schultz'un çalışmalarıyla başlayan süreç Denison, Becker ve Mincer gibi iktisatçılarla devam etmiştir. Schultz, Becker ve Denison gibi iktisatçılar bugünkü beşeri sermaye kavramını Smith'in görüşünden hareketle geliştirmişlerdir. Beşeri sermayeye dair görüşleri söz konusu alanda yapılan çalışmaların temelini oluşturan Schultz, insana yapılan bir takım yatırımlarla insan olarak isimlendirilen bir sermaye çeşidinin olduğunu vurgulamıştır (Atik, 2006: 6 ve Şimşek, 2015: 60-63). Beşeri sermayeye yönelik bazı iktisatçıların görüşleri Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Beşeri Sermayeye Yönelik Görüşler

Beşeri Sermayeye Yönelik İlk Söylemler	
Adam Smith	Milletlerin Zenginliği (1776) ile başlatılan süreç ve bununla beraber gelişen işbölümü, uzmanlaşma ve eğitim konuları beşeri sermaye kavramının oluşumu açısından önem taşımaktadır. Smith, emeği üretken ve üretken olmayan emek şeklinde sınıflandırıp beşeri sermaye kavramına işbölümü ve eğitim konusu üzerinden yaklaşmaktadır.
William Petty	Çoğu analize göre Merkantilistlerden sayılan ve Adam Smith'ten önce yaşamış bir düşünür olarak Sir William Petty'e göre servet; toprak ve emeğin işbirliğinden oluşmaktadır ve William Petty "servetin anası toprak, babası emektir" görüşünü savunmaktadır. Petty, ilk kez ulusal gelir hesaplamalarını yapıp, üretim faktörleri olarak değerlendirdiği sanat (teknoloji) ve nüfus artışı ile emeğin ulusal gelir üzerindeki etkisini ölçen kişi olmuştur.
T. R. Malthus	Savunduğu nüfus kuramı ile eğitilmiş bireylerin nüfus kontrolünde daha başarılı olacağını ileri sürerek eğitimin önemine dikkat çekmiştir.
David Ricardo	Sermayeyi emek birimine indirgemiş, malın değerini söz konusu malın üretimi için gerekli olan emek miktarı ile ifade etmiştir.
John Stuart Mill	Adam Smith ile benzer bir şekilde emeği üretken ve üretken olmayan emek şeklinde ayırmıştır. Mill'e göre üretken emek gerek maddi nesneler üreten gerekse kişisel beceri gibi gözle görülmeyen bir takım şeyleri içeren emektir. Mill'e göre işçilerin eğitimine ayrılan emek ürünlerde herhangi bir artış sağladığı takdirde üretkendir.
Alfred Marshall	"Bilgi üretimin en güçlü motorudur" şeklinde ileri sürdüğü görüş ile insan üzerine yatırımı önemsemiştir
I. Fisher	Sermayeyi tanımlamış buna rağmen bir kavram olarak sermayenin insana uygulanmasını doğru bulmamıştır.
Beşeri Sermayeye Yönelik Modern Söylemler	
Theodore W. Schultz	Sağlık, eğitim, daha kaliteli bir eğitim almak için yurt dışına yapılan göçler, işbaşında eğitim alan işçiler için yapılan harcamalar bireye yapılan birer yatırım özelliği taşımaktadır. Schultz'a göre insan olarak isimlendirilen sermayeye yapılan yatırım bireyin çabasının niteliğini ve reel gelirini artırıp, verimlilik sağlamaktadır. Beşeri sermaye, fiziki sermayeden daha hızlı artarak, milli geliri artırmaktadır.
Gary S. Becker	Tıbbi bakım, eğitim ve bireye beceri kazandıran harcamalar insan sermayesi üreten harcamalar olmaktadır. Becker, insan sermayesine finansal veya fiziksel sermaye gibi yaklaşmamaktadır. Çünkü insanı vasıflarından ayırmak mümkün değildir. Becker daha fazla eğitim alan bireyin daha fazla gelir kazanacağını savunmuş, beşeri sermaye gelişiminde ailenin önemini vurgulamıştır. Beşeri sermayeye emeğin sömürülmesi şeklinde yaklaşanları eleştirmiştir.

Kaynak: Şimşek, 2015: 55-69'dan yararlanılarak çalışmanın yazarı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4'te verilen bilgiler beşeri sermayeye yönelik görüşlerin uzun yıllar öncesine dayandığını göstermektedir. Bireye yapılan yatırımın bireyi daha verimli hale getireceği, kendisine yapılan çeşitli yatırımlar sonucu bireyin vasıflı veya vasıfsız olarak ayrışması pek çok iktisatçının üzerinde durduğu bir konu olmasına rağmen 1950'li yıllara kadar insanı bir sermaye çeşidi olarak görmek ahlaki yönden uygun olmamıştır. 1950'li yıllardan sonra yaptığı çalışmalarla beşeri sermaye kavramının temelini oluşturan ve insanı bir sermaye olarak gören iktisatçı T. W. Schultz olmuştur.

2.2. BEŞERİ SERMAYENİN TANIMI

Beşeri sermaye kavramı nitelik, beceri, bilgi gibi insan ile ilgili olup iktisadi olmayan değerlerin ekonominin bir konusu haline geldiği ve insanın adeta bir sermaye olarak görüldüğü bir anlayış ile biçimlenmektedir (Şimşek, 2015: 54).

Kavrama dair en eski tanımlardan biri Thurow'un (1970) yaptığı tanımdır; beşeri sermaye bireyin hüneri, bilgisi ve üretken yeteneği olup, üretilen mal ve hizmetlerin değeri ile ölçülmektedir. Sahip olunan ekonomik sistemin nihai hedefi tüketim olduğuna göre bireyin beşeri sermayesinin değeri doğrudan veya dolaylı olarak ürettiği mal ve hizmetlerin tüketim değeri ile aynı olmaktadır. Mal ve hizmetlerin değerinin yükselmesiyle beşeri sermayenin değeri yükselirken; mal ve hizmetlerin değerinin düşmesiyle beşeri sermaye değeri düşecektir (Thurow, 1970: 1; Akt. Atik, 2006: 6).

OECD ise beşeri sermayenin tanımını kişisel, sosyal ve ekonomik refahın oluşturulmasını kolaylaştıran bireylerde bulunan bilgi, beceri, yeterlilikler ve özellikler şeklinde yapmaktadır. Beceri ve yeterlilikler büyük ölçüde öğrenme ve tecrübe ile edinilir ancak aynı zamanda doğuştan gelen kapasiteleri de yansıtabilmektedir. OECD aynı zamanda motivasyon ve davranışın bazı yönlerinin yanı sıra, bireylerin fiziksel, duygusal ve zihinsel sağlığı gibi özelliklerini de insan sermayesi olarak kabul etmektedir (OECD, 2001: 18).

Beşeri sermaye kavramı bir başka tanıma göre ise bireyin kendisine yaptığı eğitim yatırımının karşılığını beklemesi ve vasıfsız emekten farklılaşan insan gücünü ifade etmektedir (Tepecik, 2000: 2).

OECD, beşeri sermayenin belirli kültürel ortamlarda geliştirildiğini ifade etmektedir. Buna göre beşeri sermaye aşağıda yer alan bağlamlarda geliştirilmiştir (OECD, 2001: 18):

- Aile içi ve erken çocuk bakımı ortamlarında öğrenme
- Erken çocukluk, okul temelli zorunlu eğitim, zorunlu eğitim sonrası mesleki veya genel eğitim, yükseköğretim, kamu işgücü piyasası eğitimi, yetişkin eğitimi vb. içeren örgün eğitim ve öğretim
- İşyerinde eğitimin yanı sıra araştırma, yenilik ya da çeşitli profesyonel ağlara katılım gibi belirli faaliyetlerle işyerinde bilgili öğrenme
- “İş başında”, günlük yaşamda ve sivil katılımı gayri resmi öğrenme olarak açıklamaktadır.

Beşeri sermayenin gelişimi için belirli ortamın oluşu veya tanımı gereği bu sermaye, diğer sermaye türlerinden ayrılmaktadır. Aşağıda beşeri sermayenin fiziki sermayeden ayrılan yönleri açıklanmaktadır.

2.3. BEŞERİ VE FİZİKİ SERMAYE AYRIMI

Sermaye kavramı uzun bir dönem fiziki sermaye anlamında kullanılmıştır. Klasik iktisat teorisinde üretim faktörlerinden biri olan sermaye veya fiziksel sermaye makine, teçhizat vb. anlamında kullanılmışken üretim sürecinde kişisel ve toplumsal etmenlerin önem kazanmasından sonra sermaye kavramı için beşeri ve fiziki sermaye ayrımı yapılmıştır (Atik, 2006: 8). Üretim sürecinde beşeri ve fiziki sermaye beraber kullanılmaktadır. Üretim sürecinde sadece fiziki sermayenin veya sadece beşeri sermayenin kullanılması neredeyse mümkün olmadığından her iki sermaye farklı oranlarda bir araya getirilerek üretim yapılmalıdır. Ancak bu iki sermaye türü arasında bir takım farklar bulunmaktadır. Söz konusu farklar kısaca şu şekilde özetlenebilir (Karagül, 2003: 81-85; Akt. Atik, 2006: 8-9) :

- Fiziki sermayeye yapılan yatırım sadece üretim süreci ile ilgilidir. Ancak sağlık ve eğitim harcamaları gibi beşeri sermayeye yapılan yatırımlar gerek üretim süreci gerekse bireylerin daha iyi bir yaşam kalitesine kavuşması ve sosyal ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik olmaktadır.

- Fiziki sermaye stoklanabilir. Ancak bireyin niceliği ve niteliği sürekli değişebildiğinden beşeri sermaye değişken ve dinamiktir.
- Fiziki sermayenin nasıl ve nerede kullanılacağı veya kullanılmayacağı başkaları tarafından belirlenmektedir. Ancak beşeri sermaye için bireyin bizzat kendisi hangi şartlar altında, nerede ve nasıl çalışacağına karar vermektedir.

Yukarıda bulunan açıklamalardan hareketle beşeri sermayenin fiziki sermayeden çok sayıda farkı olduğu söylenebilmektedir. Bu farklılıklarla beşeri sermayenin kendine özgü bir takım özellikleri bulunmaktadır.

2.4. BEŞERİ SERMAYENİN ÖZELLİKLERİ

Beşeri sermaye diğer sermaye türlerinden farklı bir takım nitelikler taşımaktadır. Beşeri sermayenin tanımı ve ölçümü konusunda Stroombergen, Rose ve Nana yapmış oldukları çalışmada aşağıda yer alan açıklamalarda bulunmuşlardır (Stroombergen, Rose ve Nana, 2002: 2-5):

- Beşeri sermaye olarak ifade edilen sermaye bireye bağlı ve bireyde saklıdır. Böylelikle herhangi bir ülkede ikamet eden bireylerin toplamı söz konusu ülkenin beşeri sermaye stokunu vermektedir.
- Beşeri sermayenin değeri, bireyin gelecekte beşeri sermayesini kullanmasıyla elde edeceği faydalara veya kazançlara bağlı olarak tahmin edilebilir.
- Beşeri sermayenin değeri bireyin geçmişte beşeri sermayesine yönelik yapmış olduğu yatırım veya harcamalara bağlı olarak tahmin edilebilir.
- Beşeri sermaye bireyin nitelikleri (bilgisi, yeteneği, hüneri) ile belirlendiğinden farklı karakterde olan insanlar için ortak bir ölçü birimi bulunamamaktadır. Böylece beşeri sermaye bireysel özellikler tarafından tahmin edilebilir.

Yukarıda sayılan özellikler beşeri anlamda ifade edilen sermayeye özgü özellikler olmaktadır.

2.5. BEŞERİ SERMAYE UNSURLARI

Herhangi bir bireyin beşeri sermayesinin oluşumunda etkili olan faktörler veya beşeri sermaye stokunu artırıcı faktörler beşeri sermayenin unsurlarıdır. Bu unsurlar (Karagül, 2002: 32; Akt. Atik, 2006: 20).;

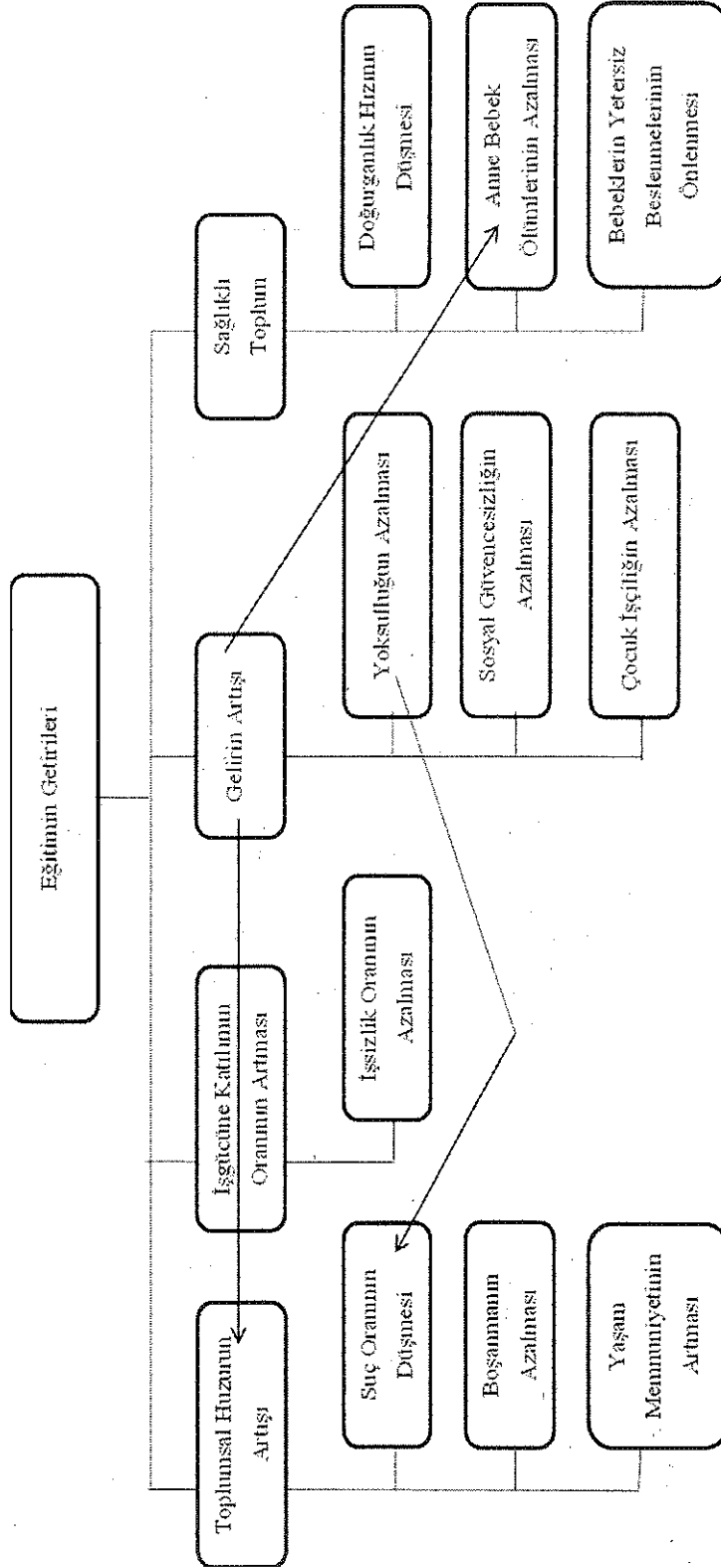
- Eğitim,
- Sağlık,
- İşgücü Göçü

2.5.1. Eğitim

Küreselleşme çağında teknoloji alanında önceki dönemlere göre oldukça hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Ekonominin neredeyse tüm sektörlerinde yüksek teknolojinin kullanılması sebebiyle üretimin hemen her alanında nitelikli eleman ihtiyacı zorunlu hale gelmiştir. Nitelikli eleman ile niteliksiz eleman arasındaki verimlilik farkının yüksek olmasıyla eğitim oldukça önemli bir hale gelmiştir. Bu dönemde ekonomik kalkınma için eğitim harcamaları ve Ar-Ge çalışmaları bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmelerle bunların sosyo-ekonomik yaşama etkin bir şekilde yansıtılabilmesi önemi gittikçe artan konular olmuştur. Bütün bunların temelinde eğitimin yaygın hale gelmesi, kalitesinin artırılması yatmaktadır (Kunduracı, 2009: 69-70).

Bir beşeri sermaye unsuru olarak eğitim işgücünün niteliğini artıran en önemli unsurlardan biridir ve bu konu için yapılan çoğu çalışmada beşeri sermaye ve eğitim eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Atik, 2006: 20). Singer'e göre eğitim yatırımlarının oldukça önemli iki özeliği vardır. Bunlardan birincisi eğitim yatırımlarında artan verimler yasası geçerlidir. İkincisi ise çeşitli alanlara yapılan araştırma ve eğitim yatırımları birbirleriyle karşılıklı etkileşim halinde olan yatırımlardır. Böyle bir durumda çeşitli yeniliklerin ortaya çıkması da kaçınılmaz olmaktadır (Han ve Kaya, 2008: 114). Türkiye'de eğitimin getirileri Şekil 5 yardımıyla açıklanmıştır:

Şekil 5: Eğitimin Getirileri

Kaynak: Karadeniz, Durusoy ve Köse, 2007: 81.

Bireye eğitim yatırımı yapıldığında, söz konusu yatırımın getirisinin bu yatırım için katlanılan maliyetten daha fazla olduğu düşünülmektedir. Eğitim yoluyla vasıflı hale gelen bireylerin gelirinde artış olabileceği, yaşam koşullarında ve yoksulluk düzeyinde iyileşme görülebileceği düşünülmektedir.

Bir ülkenin beşeri sermaye düzeyini anlayabilmek için beşeri sermaye unsurlarının göstergelerine bakılabileceği düşünülmektedir. Bir beşeri sermaye unsuru olarak eğitimin göstergeleri; nüfusun eğitim düzeyi, yaş grupları bakımından okullaşma oranları, bireylerin ortalama eğitim süreleri, eğitime yapılan harcamalar, GSMH'da eğitime ayrılan pay, kişi başına düşen eğitim harcamaları, kamu ve özel sektör tarafından yapılan eğitim harcamaları, öğretmen ve öğrenci sayıları, eğitim yapılan binaların sayısı, öğrenci öğretmen oranları, bilgisayar ve laboratuvar sayıları, okur-yazar oranlarıdır (Atik, 2006: 20-21). OECD ülkelerinde bir beşeri sermaye unsuru olarak eğitim göstergelerinden pek çoğu 3. bölümde OECD veri tabanından alınan bilgiler doğrultusunda tablolar yardımıyla verilmektedir.

2.5.2. Sağlık

Bireylerin ekonomik faaliyete dahil olabilmeleri veya eğitim olarak beşeri sermaye birikimlerini artırabilmeleri söz konusu bireylerin sağlıklı olup olmamalarına bağlıdır. Mushkin (1962), Becker (1964), Grossman (1999) yaptıkları çalışmada sağlığın beşeri sermaye açısından önemli bir unsur olduğunu kabul etmişlerdir (Atik, 2006: 21). Beşeri sermaye temel gücünü eğitimden alsa da bireyin sağlık düzeyi ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi söz konusu bireyin beşeri sermayesini daha güçlü hale getiren bir faktör olmaktadır (Şimşek, 2006: 14).

Bir beşeri sermaye unsuru olarak sağlık göstergeleri; doğum oranı, toplam doğurganlık oranı, bebek oranı, bebek ölüm hızı, doğuşta beklenen yaşam süresi, sağlık harcamalarının GSMH içindeki payı, kişi başına düşen sağlık harcamaları, nüfus artış hızı, şehirleşme hızıdır. Schultz, sağlık hizmetlerine yönelik yapılan tesisleri bireylerin beşeri sermayesine yapılan yatırım olarak kabul etmektedir (Atik, 2006: 22). OECD ülkelerinde bir beşeri sermaye unsuru olarak sağlık göstergelerinden bazıları 3. bölümde OECD veri tabanından alınan bilgiler doğrultusunda tablolar yardımıyla verilmektedir.

2.5.3. İşgücü Göçü

Bir ülkenin beşeri sermaye stokunu artıran bir başka unsur işgücü transferidir. İşgücü transferi; belli alanlarda uzmanlaşmış bireylerin daha iyi koşulları olan ülkelere gitmesiyle oluşan beyin göçü ve pek fazla vasıflı olmayan bireylerin göreceli olarak bol olduğu ülkeden kıt olduğu ülkelere gitmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Atik, 2006: 22). Yurt dışına işgücü transferi gerçekleştiğinde; işgücünün gittiği ülkede geçirdiği zaman içerisinde bilgi seviyesini yükseltme ihtimali ne kadar artarsa işgücünün beşeri sermayesi de o denli artacaktır (Şimşek, 2006: 81).

Küreselleşme sürecinde geri kalmış ve geliştirmekte olan ülkelerin ulusal beşeri sermayelerinin gelişmiş ülkelere yönelmesi sorunu önemli sorunlardan bir tanesidir. Geliştirmekte olan ülkelere beşeri sermayesine yatırım yapılan, yetişmiş kalifiye bireylerin beyin göçü kapsamında gelişmiş ülkelere yönelmesi sonucunda gelişmiş ülkeler ile geliştirmekte olan ülkeler arasında haksız rekabet doğmakta söz konusu ülkeler arasında var olan eşitsizlik giderek artmaktadır (Kunduracı, 2009: 84-85).

İşgücü transferine yol açan pek çok neden bulunmaktadır. Örneğin savaş sebebiyle işgücü transferi yaşanabilmektedir. Bir başka sebep hızlı bir şekilde kalkınan ülkelere nüfus artış hızı yavaşladığında bu ülkelere yaşanan nüfus yeni teknolojik gelişmelere uyum sağlayamadığından özellikle geliştirmekte olan ülkelere söz konusu hızlı kalkınan ülkelere işgücü transferi gerçekleşmektedir. Bazı ülkelere bir üretim faktörü olarak emeğin kıt olması ve buna karşılık sermayenin ise bol olması durumunda bu ülkelere dışarıdan beşeri sermaye ithal edilebilmektedir. İthal edilen beşeri sermaye, işgücü kıtlığına çözüm olup sermayenin tam kapasite çalışmasını sağlamaktadır. Söz konusu ülkede emek kıtlığının yaşanması ücretler üzerinde yukarı yönde bir baskı oluşturmaktadır. Böyle bir durumda beşeri sermaye ithali ücretlerin yükselmesi sorununa çözüm olabilmektedir. Ücretlerin makul bir seviyede tutulması üretim maliyetlerini düşürüp söz konusu ülkenin ihraç ürünlerinde uluslararası rekabet gücünü artırmaktadır. Beşeri sermaye ithal edildiğinde bu ülkenin beşeri sermaye yatırımı için yapacağı harcamalar azalmaktadır (Atik, 2006: 23).

Beşeri sermayeyi ithal eden ülke bu durumdan avantajlıyken beşeri sermayeyi ihraç eden ülke ise kayba uğramaktadır (Atik, 2006: 23). İşgücü göçü özellikle az gelişmiş ülkeden gelişmiş ülkeye yönelik olduğunda; işgücü gelişmiş ülkede almış

olduğu eğitim ve bilgi birikimi ile kendi ülkesine tekrar döndüğünde ülkesinde beşeri sermaye birikimine katkı sağlayabilecektir (Şimşek, 2006: 81).

Seyidoğlu'na göre az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere yönelik yapılan göçler konusunda beşeri sermayeyi ihraç eden ülkenin (az gelişmiş ülkenin) her zaman zararlı çıktığı algısı yanlıştır. Çünkü göç eden nitelikli bireylerin gittikleri ülkelerde daha iyi çalışma koşullarında yaptıkları buluşlar tüm insanlığın yararınadır (Seyidoğlu, 2013: 714).

2.6. BEŞERİ SERMAYE İLE İLGİLİ GÖSTERGELER

Beşeri sermaye göstergeleri beşeri sermayenin unsurlarından hareketle belirlenebilmektedir. Atik, beşeri sermayeye yönelik yapılan pek çok çalışmada beşeri sermaye göstergelerinin belirlenmesi için beşeri sermayenin unsurlarından en çok eğitim üzerinde durulduğunu açıklamaktadır. Beşeri sermaye göstergeleri genel olarak stok göstergeler ve yatırım göstergeleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Atik, 2006: 11).

2.6.1. Stok Göstergeler

Beşeri sermaye göstergelerinden biri olan stok göstergeler bireylerin eğitim düzeyleri ve okur-yazarlık göstergelerinden oluşmaktadır (Atik, 2006: 11). Stroomborgen, Rose ve Nana yapmış oldukları çalışmada (2002: 30-31) beşeri sermayenin stok göstergelerini şu şekilde açıklamışlardır:

- 25-64 yaş aralığında bulunan nüfusun eğitim düzeyi
- 25-64 yaş aralığında bulunan nüfusun aldığı ortalama eğitim süresi
- Yetişkin nüfusun yaş grupları itibarıyla eğitim düzeyi
- Cinsiyete göre eğitim seviyeleri
- Yetişkin nüfusun okur-yazarlık becerilerinin genel dağılımı
- Ekonomik faaliyet sektörlerinde okur-yazarlık durumu
- Eğitim seviyelerine göre okur-yazarlık
- Ar-Ge faaliyetlerinde işgücü oranı

Yukarıda yer alan açıklamalardan hareketle bireyin beşeri sermayesine dair stok göstergeler söz konusu bireyin genel olarak almış olduğu eğitimin süresi, sahip olduğu eğitim seviyesi vb. ile ilgili olduğu yorumu yapılabilir. Aynı zamanda Ar-Ge faaliyetlerinde istihdam edilen kişi sayısının da beşeri sermaye açısından stok göstergeler içerisinde yer aldığı görülmektedir. OECD ülkelerine ait beşeri sermaye stok göstergeleri 3. Bölümde OECD veri tabanından alınan bilgiler doğrultusunda çeşitli tablolar yardımıyla gösterilmektedir.

2.6.2. Yatırım Göstergeleri

Beşeri sermayeye ait yatırım göstergeleri parasal ve parasal olmayan göstergeler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Stroombergen, Rose ve Nana yapmış oldukları çalışmada (2002: 26) yatırım göstergelerini şu şekilde açıklamıştır:

Parasal Göstergeler:

- Eğitim/öğretime ayrılan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYH) yüzdesi,
- Öğrenci başına düşen eğitim harcamaları,
- İşletmelerin eğitim için yaptıkları harcamalar

Parasal Olmayan Göstergeler:

- İş ile ilgili eğitimlere katılmak,
- Eğitime harcanan zaman,
- İş ile ilgili eğitim süresi

Beşeri sermayenin yatırım göstergeleri genel olarak eğitime yapılan çeşitli harcamalar, bireylerin eğitime ayırdığı süreler veya bireylerin çeşitli eğitimlere katılmasıdır. OECD ülkelerine ait beşeri sermaye yatırım göstergeleri 3. Bölümde OECD veri tabanından alınan bilgiler doğrultusunda çeşitli tablolar yardımıyla gösterilmektedir.

2.7. BEŞERİ SERMAYENİN ETKİLERİ

Günümüzde beşeri sermaye üretim faktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Beşeri sermaye ile bireylerin üretimde davranış değişikliği olumlu yönlü olmakta bu da kalkınmanın sosyal boyutuna, beşeri sermayenin üretim girdisi rolüyle de ülkenin

ekonomik gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bireye yapılan yatırım makroekonomik göstergelerde ulusal yatırım değeri olarak düşünülmektedir. Beşeri sermaye yatırımları orta ve uzun vadede verimliliği ve üretkenliği artırmakla beraber yapılan yatırımlar için katlanılan maliyetten daha fazla ekonomik getiri sağlamaktadır. Bu sebeple beşeri sermaye yatırımları gerek toplum gerekse birey için faydalı olmaktadır. Bireysel fayda açısından ele alındığında orta ve uzun vadede oluşan bireysel fayda bireylerin gelir düzeyinde artışa, yoksul bireylerin yoksulluk durumundan çıkmasına, yaşam kalitesinin yükselmesine etkiye bulunmaktadır (Kunduracı, 2009: 54-55).

İşgücü tarafından içerilen beceri, bilgi, deneyim ve dinamizm gibi pozitif değerler gerek üretim faktörlerinin daha verimli bir şekilde kullanılmasına imkân sağlamakta gerekse yeni teknolojik gelişmelere yol açmaktadır (Atık, 2006: 6).

Bireylerde bulunan fiziki güç bireyseldir yani bir bireyden başka bir bireye aktarılamaz. Ancak zihinsel güç üretim sürecine dâhil edildiğinde ortaya çıkan ürün ile beraber bilgi birikimi söz konusu olmaktadır. Bu bilgi birikimi diğer bireylerle paylaşıldığında ise nesiller boyu bilginin aktarımı ve geliştirilebilmesi olanağı sağlanabilmektedir. Fiziki güç gelecek nesillere aktarılamazken zihni gücün ürünü olan bilgi, geliştirilerek nesiller boyu aktarılabilir. Dolayısıyla günümüzde zihni gücün fiziksel güçten daha önemli olduğu düşünülmektedir. Geleceğin üretim biçimini ve ekonomik gücünü belirleyen bu güce sahip olmanın koşulu ise bireyin eğitim düzeyine ve toplumun Ar-Ge faaliyetlerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Son olarak beşeri sermayenin pozitif dışsal ekonomi yarattığı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OECD'YE ÜYE ÜLKELERDE BEŞERİ SERMAYE, İSTİHDAM, İŞSİZLİK

“Daha iyi yaşamlar için daha iyi politikalar”

(OECD, 2019a),

İngilizce adı “The Organisation for Economic Co-operation and Development” ve Türkçe karşılığı “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü” veya “İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı” olarak adlandırılan ve uluslararası literatürde kabul görmüş İngilizce kısaltması OECD olan teşkilatın kökleri II. Dünya Savaşı sonrasına dayanmaktadır. I. Dünya Savaşı'nın ardından; kendilerinden öncekilerin hatalarından kaçınmaya kararlı olan Avrupalı liderler, kalıcı barışı sağlamak için en iyi yolun mağlubu cezalandırmak yerine; işbirliğini ve yeniden yapılanmayı teşvik etmek olduğunu fark etmişlerdir (OECD, 2018a).

Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OEEC), 1948'de savaş nedeniyle tahrip edilen bir kıtanın yeniden inşası için ABD tarafından finanse edilen Marshall Planı'nı yürütmek üzere kurulmuştur. Bireysel hükümetlerin, ekonomilerinin birbirine bağımlılığını fark etmesiyle; Avrupa'nın yüzünü değiştirecek yeni bir işbirliği çağının yolu açılmıştır. Başarısı ve çalışmalarını küresel bir aşamada ilerletme ihtimaliyle cesaretlendiren Kanada ve ABD, 14 Aralık 1960'ta yeni OECD Sözleşmesini imzalamak için OEEC üyelerine katılmışlardır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) resmen 30 Eylül 1961'de, sözleşme yürürlüğe girdiğinde doğmuştur (OECD, 2018b).

1964 yılında Japonya'dan başlayarak diğer ülkeler de OECD'ye katılmışlardır. Günümüzde dünya çapında 36 ülke üyesiyle OECD, ülke sorunlarını tanımlamak, tartışmak, analiz etmek ve bunları çözmek için politikalar geliştirmek amacıyla düzenli olarak birbirlerine yönelmektedir (OECD, 2019b).

OECD'ye üye ülkeler içerisinde dünyanın en gelişmiş ülkelerinin yanı sıra Meksika, Şili ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler de bulunmaktadır. OECD'ye üye ülkeler; Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Şili, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni

Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'dir (OECD, 2019c).

Türkiye, OECD'nin kurucu üyelerinden biridir (Dışişleri Bakanlığı, 2018). OECD kurulduğundan beri birçok üye ülkenin makroekonomik göstergesinde olumlu gelişmeler görülmüştür (OECD, 2019b).

OECD, hükümetlere deneyimlerini paylaşmak ve ortak sorunlara çözüm bulmak için birlikte çalışabilecekleri bir forum sunmaktadır. Ekonomik, sosyal ve çevresel değişimi neyin tahrik ettiğini anlamak için hükümetlerle birlikte çalışmaktadır. Misyonu, dünya genelindeki insanların ekonomik ve sosyal refahını artıracak politikaları teşvik etmektir (OECD, 2018a).

OECD, üye ülkelerinde (OECD, 2019a);

- Verimliliği, küresel ticaret akışlarını ve küresel yatırım akışlarını ölçmektedir.
- Gelecekteki eğilimleri tahmin etmek için verileri analiz etmekte ve karşılaştırmaktadır. Tarım ve vergiden kimyasalların güvenliğine kadar pek çok konuda uluslararası standartlar belirlemektedir.
- Her insanın günlük yaşamını doğrudan etkileyen konulara da bakmaktadır. Örneğin insanların vergi ve sosyal güvenceye ne kadar para ödedikleri veya insanların ne kadar boş zamana sahip olabilecekleri vb.
- Farklı ülkelerin okul sistemlerinin gençleri modern yaşama nasıl hazırladığını ve farklı ülkelerin emeklilik sistemlerinin yaşlılık döneminde vatandaşlarına nasıl bakacağını karşılaştırmaktadır.
- İnsanların yaşam kalitesini yükseltmek için tasarlanan politikaları önermektedir.

Birçok sivil toplum örgütleriyle aktif bağlantıları vardır. OECD çalışmalarının ortak yönü, demokratik kurumların desteklediği ve tüm vatandaşların refahına odaklanan piyasa ekonomilerine yönelik ortak bir taahhüttür (OECD, 2019a).

Bugün, dünya çapındaki hükümetlere şu konularda yardım etmeye odaklanmaktadır (OECD, 2018a):

- Piyasalara ve onları faaliyete geçiren kuruluşlara duyulan güveni yeniden sağlamak.
- Gelecekte sürdürülebilir ekonomik büyüme için temel olarak sağlıklı kamu maliyesini yeniden kurmak.

- Yenilik, çevre dostu "yeşil büyüme" stratejileri ve gelişmekte olan ekonomilerin gelişimi yoluyla yeni büyüme kaynaklarını teşvik etmek ve desteklemek,
- Her yaştan insanın, geleceğin işlerinde üretken ve tatmin edici çalışma becerilerini geliştirmelerini sağlamaktır.

Bu bölümde Türkiye ve OECD ülkelerinin beşeri sermaye, istihdam, işsizlik yapısına ilişkin OECD veri tabanından alınan veriler yardımıyla değerlendirme yapılacaktır. Çalışmada esas alınan yıllar 1990'lı yıllar olup, veri tabanında bulunan en güncel verilerle tablo yardımıyla sunulmaktadır.

3.1. OECD'YE ÜYE ÜLKELERDE BEŞERİ SERMAYE YAPISI

Beşeri sermaye birikimi açısından bireye yapılan yatırımlar genel olarak eğitimle, sağlık koşullarının iyileşmesiyle veya daha iyi eğitim almak amacıyla yapılan işgücü transferleri ile gerçekleştirilmektedir.

Bu bölümde OECD ülkelerinin beşeri sermaye göstergelerine ait tablolar verilmektedir. İlk olarak bir beşeri sermaye unsuru olan sağlığa dair göstergeler verilmektedir.

3.1.1. OECD'ye Üye Ülkelerde Sağlık Göstergeleri

OECD, gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkeyi bünyesinde bulundurduğundan söz konusu ülkelerde yaşam standartları ve beşeri sermaye unsurlarına ait göstergeler birbirinden farklı değerler alabilmektedir.

Tablo 5, OECD ülkelerinde doğumda beklenen yaşam süresine ait verileri yansıtmaktadır. Doğumda beklenen yaşam süresi, mevcut ölüm oranları değişmediği takdirde, ortalama olarak, bir yeni doğan bebeğin ne kadar süre yaşayacağına dair beklentiyi ifade etmektedir. Bununla birlikte, herhangi bir doğum topluluğunun yaşa bağlı olarak gerçek ölüm oranı önceden bilinmemektedir. Doğumda beklenen yaşam süresi en sık kullanılan sağlık durumu göstergelerinden biridir. Doğumda beklenen yaşam süresinde kazanımlar, artan yaşam standartları, gelişmiş yaşam tarzı ve daha iyi eğitim ile kaliteli sağlık hizmetlerine daha fazla erişim gibi çeşitli faktörlere bağlanabilir. Bu gösterge, yıl cinsinden hesaplanmaktadır (OECD, 2019ç).

Tablo 5: OECD Ülkelerinde Doğumda Beklenen Yaşam Süresi

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	77.4	77.9	79.3	80.9	81.8	82.0	82.1	82.2	82.4	82.5	82.5
Avusturya	75.7	76.8	78.2	79.4	80.7	81.1	81	81.2	81.6	81.3	81.7
Belçika	76.3	77.0	77.8	79.1	80.3	80.7 ^I	80.5	80.7	81.4	81.1	81.5
Kanada	77.5	77.9	79	80	81.1	81.3	81.5	81.7	81.8	81.9	..
İsveç	77.9	79.0	79.7	80.7	81.6	81.9	81.8	82.0	82.3	82.3	82.4
İsviçre	77.8	78.7	79.9	81.4	82.6	82.8 ^I	82.8	82.9	83.3	83	83.7
Şili	74	74.8	76.8	77.6	78	78.7	78.7	79.5	79.7	79.9	..
Çek Cumhuriyeti	72	73.3	75.1	76.1	77.7	78	78.2	78.3	78.9	78.7	79.1
Almanya	75.5	76.6	78.2	79.4	80.5	80.5	80.6	80.6	81.2	80.7	81.1
Danimarka	75.3	75.3	76.9	78.3	79.3	79.9	80.1	80.4	80.8	80.8	80.9
Estonya	69.7	67.9	71.0	72.9	75.9	76.4	76.5	77.3	77.2	77.7	77.8
İspanya	77.1	78.1	79.3	80.3	82.4	82.6	82.5	83.2	83.3	82.9	83.4
Finlandiya	75.5	76.6	77.7	79.1	80.2	80.6	80.7	81.1	81.3	81.6	81.5
Fransa	77.2	78.1	79.2	80.4	81.8	82.3	82.1	82.3	82.8	82.4	..
Birleşik Krallık	75.9	76.7	77.9	79.2	80.6	81	81	81.1	81.4	81	81.2
Yunanistan	77.3	77.8	78.6	79.7	80.7	80.8	80.7	81.4	81.5	81.1	81.5
Macaristan	69.6	70.1	71.9	73	74.7	75	75.2 ^I	75.7	75.9	75.7	76.2
İrlanda	75.1	75.6	76.6	79	80.8	80.8	80.9	81	81.4	81.5	81.8
İzlanda	78.1	78.1	79.7	81.6	82	82.4	83	82.1	82.9	82.5	82.3
İsrail	76.8	77.5	78.8	80.2	81.7	81.7	81.8	82.1	82.2	82.1	82.5
İtalya	77.1	78.3	79.9	80.9	82.1	82.3	82.3	82.8	83.2	82.6	83.3
Japonya	79.1	79.6	81.2	82	82.9	82.7	83.2	83.4	83.7	83.9	84.1
Kore	72.2	73.8	76	78.2	80.2	80.6	80.9	81.4	81.8	82.1	82.4
Letonya	..	..	..	70.6	73.0	73.7	73.9	74.1	74.3	74.6	74.7
Litvanya	70.6	69.2	72.1	71.3	73.3	73.7	74	74.1	74.7	74.5	74.8
Lüksemburg	75.7	76.8	78.0	79.5	80.7	81.1	81.5 ^I	81.9	82.3	82.4	82.8
Meksika	70.9	72.3	73.3	74	74.1	74.2	74.4	74.6	74.8	75	75.2
Hollanda	77.2	77.6	78.2	79.5	81	81.3	81.2	81.4	81.8	81.6	81.6
Norveç	77.1	77.9	78.8	80.3	81.2	81.4	81.5	81.8	82.2	82.4	82.5
Polonya	70.5	72.1	73.8 ^I	75.1	76.5	76.8	76.9	77.1	77.7	77.6	78
Portekiz	74.1	75.4	76.9	78.2	80	80.6	80.5	80.8	81.2	81.2	81.2
Slovak Cumhuriyeti	71.2	72.5	73.4	74.2	75.6	76.1	76.2	76.5	76.9	76.7	77.3
Slovenya	73.5	74.7	76.1	77.4	79.8	80.1	80.2	80.4	81.2	80.9	81.3
ABD	75.5	75.7	76.7	77.6	78.6	78.7	78.8	78.8	78.9	78.7	78.6
Yeni Zelanda	75.8	76.8	78.4	79.8	80.8	81.0	81.2	81.4	81.5	81.7	81.7 ^e
Türkiye	67.8	69.3	71.1	73.1	74.3	74.6	74.6	78^I	78	78	78

e: Tahmini değer anlamına gelmektedir.

...: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

I: seride kırılma anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, (2018c) <https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 5, 1991-2016 yılları arasında OECD ülkelerinin doğumda beklenen yaşam süresine dair bilgileri içermektedir. Tablonun geneli dikkate alındığında OECD ülkelerinde doğumda beklenen yaşam süresi 1991 yılı Türkiye verisi ile 67.8 olarak en düşük değerini almaktayken; 2016 yılında 84.1 değeri ile Japonya'ya ait olan en yüksek

veri arasında çeşitli değerler almaktadır. Doğumda beklenen yaşam süresi açısından değerlendirme yapıldığında tüm üye ülkeler arasında ciddi denilebilecek boyutta bir fark bulunmamaktadır. Ancak buna rağmen Şili, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, ABD ve Türkiye'nin diğer üye ülkelere kıyasla daha düşük düzeyli göstergelere sahip olduğu unutulmamalıdır.

Tablo 5, Türkiye açısından değerlendirildiğinde 1991-2016 yılları arasında doğumda beklenen yaşam süresinde artış görülmüştür. Özellikle son yıllarda bu göstergeler diğer OECD ülkelerine ait göstergelere oldukça yaklaşmıştır.

Doğumda beklenen yaşam süresi birçok ülkede geçmiş yıllara nazaran artış göstermektedir. Bu gösterge insan hayatı için oldukça önemlidir. Beşeri sermaye unsurlarından biri olan sağlıkla alakalı bir diğer gösterge de bebek ölüm oranlarıdır.

Bebek ölüm oranı bir yaşın altındaki çocuklar için 1000 canlı doğum başına düşen ölüm sayısını ifade etmektedir. Bebek ölüm oranlarında görülen uluslararası farkın bir kısmı, prematüre bebekler için kayıt yaptırma uygulamalarında yer alan ülkeler arasındaki değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Avrupa'da, bazı ülkeler bebeklerin canlı doğum olarak kaydedilmesi için 22 haftalık (veya 500 gramlık doğum ağırlığı eşiği) minimum gebelik yaşı uygulamaktadır (OECD, 2019d).

Tablo 6: OECD Ülkelerinde Bebek Ölüm Oranları

Ülke/Yıl	1996	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	5.8	5.2	4.9	4.1	3.8	3.3	3.6	3.4	3.2	3.1
Avusturya	5.1	4.8	4.2	3.9	3.6	3.2	3.1	3	3.1	3.1
Kanada	5.6	5.3	5.4	5	4.9	4.8	5	4.7	..	..
Belçika	5	4.8	3.7	3.6	3.4	3.8	3.5	3.4	3.3	3.2
İsveç	4	3.4	2.4	2.5	2.1	2.6	2.7	2.2	2.5	2.5
İsviçre	4.7	4.9	4.2	3.8	3.8	3.6	3.9	3.9	3.9	3.6
Şili	11.1	8.9	7.9	7.4	7.7	7.4	7	7.2	6.9	..
Çek Cumhuriyeti	6	4.1	3.4	2.7	2.7	2.6	2.5	2.4	2.5	2.8
Almanya	5	4.4	3.9	3.4	3.6	3.3	3.3	3.2	3.3	3.4
Danimarka	5.6	5.3	4.4	3.4	3.5	3.4	3.5	4	3.7	3.1
Estonya	10.5	8.4	5.4	3.3	2.5	3.6	2.1	2.7	2.5	2.3
İspanya	5.5	4.4	3.7	3.2	3.1	3.1	2.7	2.8	2.7	2.7
Finlandiya	4	3.8	3	2.3	2.4	2.4	1.8	2.2	1.7	1.9
Fransa	5	4.5	3.8	3.6	3.5	3.5	3.6	3.5	3.7	3.7
Birleşik Krallık	6.1	5.6	5.1	4.2	4.2	4	3.9	3.9	3.9	3.8
Yunanistan	7.2	5.9	3.8	3.8	3.4	2.9	3.7	3.7	4	4.2
Macaristan	10.9	9.2	6.2	5.3	4.9	4.9	5	4.5	4.2	3.9
İrlanda	6	6.2	3.8	3.6	3.5	3.5	3.6	3.3	3.4	3
İzlanda	3.7	3	2.3	2.2	0.9	1.1	1.8	2.1	2.2	0.7
İsrail	6.3	5.5	4.4	3.7	3.5	3.6	3.1	3.1	3.1	3.1
İtalya	6	4.3	3.3	3	2.9	2.9	2.9	2.8	2.9	2.8
Japonya	3.8	3.2	2.8	2.3	2.3	2.2	2.1	2.1	1.9	2
Kore	7.7	..	4.7	3.2	3	2.9	3	3	2.7	2.8
Letonya	15.9	10.3	7.7	5.6	6.6	6.3	4.4	3.8	4.1	3.7
Litvanya	10.1	8.6	7.1	5	4.8	3.9	3.7	3.9	4.2	4.5
Meksika	24.9	20.8	16.9	14.1	13.7	13.3	13	12.5	12.5	12.1
Lüksemburg	4.9	5.1	2.6	3.4	4.3	2.5	3.9	2.8	2.8	3.8
Hollanda	5.7	5.1	4.9	3.8	3.6	3.7	3.8	3.6	3.3	3.5
Norveç	4	3.8	3.1	2.8	2.4	2.5	2.4	2.4	2.3	2.2
Polonya	12.2	8.1	6.4	5	4.7	4.6	4.6	4.2	4	4
Portekiz	6.8	5.5	3.5	2.5	3.1	3.4	2.9	2.9	2.9	3.2
Slovak Cumhuriyeti	10.2	8.6	7.2	5.7	4.9	5.8	5.5	5.8	5.1	5.4
Slovenya	4.7	4.9	4.1	2.5	2.9	1.6	2.9	1.8	1.6	2
ABD	7.3	6.9	6.9	6.1	6.1	6	6	5.8	5.9	..
Yeni Zelanda	7.3	6.3	5	5.5	5.2	4.7	5	5.7	..	..
Türkiye	40.9	28.4	25.8	12	11.6	11.6	10.8	11.1	10.2	10

.. : Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, (2018ç) <https://data.oecd.org/healthstat/infant-mortality-rates.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 6, 1996-2016 yılları arasında OECD ülkelerinde 1000 canlı doğum başına düşen bebek ölüm oranlarını göstermektedir. Tabloda Türkiye ve Meksika'da bebek ölüm oranlarının diğer OECD ülkelerine göre daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye'de 1996 yılında 40.9 olarak kayıtlara geçen bebek ölüm oranları 2016 yılına kadar önemli ölçüde düşme göstermiştir.

Tablo 6'dan anlaşılabacağı üzere OECD ülkelerinde bebek ölüm oranları 1996-2016 yılları içerisinde düşmektedir. Bebek ölüm oranlarında görülen bu azalmanın nedeninin sağlık koşullarında iyileşme, salgın hastalıkların azalması veya hastane, sağlık ocakları vb. kuruluşların sayılarının artmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Bebek ölüm oranlarının düşmesi olumlu bir gelişmedir ancak 1991-2014 yıllarında OECD ülkelerinde genç nüfus düzeyinde de azalma görülmektedir. Bu bağlamda Tablo 7, OECD ülkelerinde yaşlı nüfus düzeylerini ve Tablo 8, OECD ülkelerinde genç nüfus düzeylerini göstermektedir. Yaşlı ve genç nüfus düzeyleri beşeri sermaye göstergesinden ziyade OECD ülkelerinde nüfus yapısını incelemek amacıyla kullanılmıştır.

Tablo 7: OECD Ülkelerinde Yaşlı Nüfus Düzeyi

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Avustralya	11.2	11.9	12.4	12.9	13.5	13.8	14.1	14.4	14.7
Avusturya	14.9	15.1	15.4	16.2	17.7	17.7	17.9	18.2 ^I	..
Belçika	15.1	15.8	16.8	17.2	17.1	17.2	17.4	17.6	17.9
Kanada	11.5	12	12.6	13.1	14.2	14.5	14.9 ^I	15.3	15.7
İsveç	17.7	17.4	17.2	17.2	18.2	18.6	19	19.9 ^I	..
İsviçre	14.6	14.7	15.3	15.9	16.9	17	17.3	17.6	..
Şili	6.2	6.5	7.2	8	9	9.3	9.5	9.8	10
Çek Cumhuriyeti	12.7	13.2	13.8	14.1	15.4	15.9	16.5	17.1	17.6 ^I
Almanya	14.6	16.1	17.2	19.2	21	21	21.1	21.3	21.4
Danimarka	15.6	15.2	14.8	15.1	16.6	17.1	17.6	18 ^I	..
Estonya	11.8	13.5	15	16.7	17.4	17.6	17.8	18.2	18.3
İspanya	13.9	15.1	16.6	16.6	17	17.2	17.5	17.9	18.3
Finlandiya	13.5	14.2	14.9	15.9	17.3	17.8	18.5	19.1	19.9
Fransa	14.3	15.2	16.1	16.5	16.9	17.1	17.5	17.9 ^I	..
Birleşik Krallık	15.8	15.8	15.8	15.5	15.9	16.1	16.6	17	17.3 ^I
Yunanistan	14	15.1	16.6	18.4	19.1	19.5	19.9 ^I	..	..
Macaristan	13.5	14.2	15.1	15.7 ^I	16.7	16.8	17	17.4	17.7
İrlanda	11.4	11.4	11.2	11.1	11.3	11.6	12	12.4	12.7
İzlanda	10.7	11.3	11.6	11.7	12.1	12.5	12.8	13.1	13.4
İsrail	9.2	9.5	9.8	9.9	9.9	10.1	10.3	10.6 ^e	..
İtalya	15.3	16.7	18.2	19.3	20.1	20.3	20.6	20.9	21.3
Japonya	12.6	14.6	17.4	20.2	23	23.3	24.1	25.1	..
Kore	5.2	5.9	7.2	9.1	11 ^I	11.4	11.8	12.2	12.7
Letonya	12	13.6	14.9	16.8	18.2	18.4	18.6 ^I	..	..
Lüksemburg	13.4	14.0	14.0	14.0	13.9	13.8	13.9	13.9	14.0
Meksika	4.2	4.3	4.7	5.7	6.2	6.3	6.4	6.5	6.7
Hollanda	12.9	13.2	13.6	14.2	15.4	15.9	16.5	17.1 ^I	..
Norveç	16.3	15.9	15.2	14.7	15	15.2	15.5	15.8	16
Polonya	10.3	11.2	12.2	13.2	13.4	13.6	14	14.5	15
Portekiz	13.8	14.9	16.2	17.3	18.5	18.9	19.2	19.6 ^I	..
Slovenya	10.9	12.3	14	15.5	16.6	16.6	17	..	..
ABD	12.6	12.7	12.4	12.4	13.1	13.3	13.7	14.1	14.5 ^I
Yeni Zelanda	11.2	11.5	11.7	12.0	12.9	13.2	13.6	14.0	14.4
Türkiye	4.6	5.4	6.7	6.7	7.1	7.3	7.4	7.6	7.8

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

I: seride kırılma anlamına gelmektedir.

e: Tahmini değer anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, (2018d) <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Yaşlı nüfus, 65 yaş ve üstü insanlar olarak tanımlanmaktadır. Yaşlı nüfus göstergesi nüfusun yüzdesi olarak ölçülmektedir (OECD, 2019e).

Tablo 7, 1991-2014 yılları arasında OECD lkelerinin 65 yaş üstü olarak tanımlanan yaşlı nüfus düzeylerini göstermektedir. Tabloda OECD lkeleri içerisinde özellikle İsveç, Almanya, Finlandiya, Yunanistan, İtalya, Japonya, ve Portekiz gibi ülkelerde yaşlı nüfus düzeyinin diğeri OECD yesi ülkelere kıyasla yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşlı nüfus düzeyi diğeri ülkelere kıyasla düşük olan ülkeler ise şili, Meksika ve Türkiye olmaktadır. Tabloda verilen bilgilerden hareketle genel bir yorum yapmak gerekirse gelişmiş ülkelerde 65 yaş üstü olarak tanımlanan yaşlı nüfus düzeyi gelişmekte olan ülkelere kıyasla yüksek olmaktadır. Türkiye’de 1991 yılında % 4.6 olarak kayıtlara geçen yaşlı nüfus düzeyi zamanla artmıştır ve 2014 yılında söz konusu oran % 7.8 düzeyine ulaşmıştır.

Tablo 8: OECD Ülkelerinde Genç Nüfus Düzeyi

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Avustralya	21.9	21.5	20.7	19.7	19.0	18.9	18.9	18.9	18.8
Avusturya	17.6	17.8	17	16	14.8	14.7	14.5	14.4 ^I	..
Belçika	18.1	17.9	17.6	17.1	16.9	16.9	17	17	17
Kanada	20.7	20.4	19.2	17.7	16.5	16.3	16.2 ^I	16.1	16.1
İsveç	18.1	18.8	18.4	17.4	16.6	16.6	16.7	16.4 ^I	..
İsviçre	17.1	17.6	17.4	16.1	15.2	15.1	15	14.9	..
Şili	29.9	29.7	27.8	24.3	21.8	21.5	21.1	20.8	20.6
Çek Cumhuriyeti	20.8	18.6	16.4	14.8	14.3	14.6	14.8	14.9	15.1 ^I
Almanya	16.2	16	15.3	13.9	13.1	13.4	13.3	13.2	13.1
Danimarka	17	17.4	18.5	18.8	18	17.8	17.6	17.3 ^I	..
Estonya	22.1	20.6	17.6	15.2	15.2	15.4	15.5	15.7	15.8
İspanya	19.1	16.6	14.7	14.5	15	15.1	15.1	15.2	15.2
Finlandiya	19.2	19	18.2	17.4	16.6	16.5	16.4	16.4	16.4
Fransa	20	19.5	18.9	18.4	18.4	18.4	18.4	18.4 ^I	..
Birleşik Krallık	19.2	19.5	19	18.3	17.8	17.7	17.7	17.8	17.8 ^I
Yunanistan	19	17.4	15.3	14.7	14.6	14.6	14.7 ^I	..	..
Macaristan	19.7	18.2	16.8	15.5 ^I	14.7	14.5	14.5	14.4	14.5
İrlanda	26.7	24.4	21.8	20.6	21	21.3	21.7	21.9	22
İzlanda	24.8	24.4	23.3	22.1	20.9	20.8	20.7	20.6	20.4
İsrail	30.7	29.5	28.6	28.3	28	28.1	28.2	28.2 ^e	..
İtalya	15.9	14.7	14.2	14.2	14.2	14.1	14.1	14	14
Japonya	17.7	16	14.6	13.8	13.1	13.1	13	12.9	..
Kore	25.1	23.4	21.1	19.2	16.1 ^I	15.6	15.1	14.7	14.3
Letonya	21.4	20.6	17.6	14.7	14.1	14.2	14.3 ^I	..	..
Lüksemburg	17.5	18.4	18.9	18.6	17.7	17.5	17.1	16.9	16.8
Meksika	38.5	36.4	34.1	31.8	29.6	29.2	28.8	28.4	28
Hollanda	18.3	18.4	18.6	18.4	17.5	17.4	17.2	17 ^I	..
Norveç	19	19.5	20	19.6	18.8	18.6	18.4	18.3	18.1
ABD	21.8	21.9	21.4	20.5	19.8	19.6	19.5	19.3	19.2 ^I
Polonya	24.1	21.9	19.5	16.5	15.2	15.1	15.1	15	15
Portekiz	19.7	17.8	16.4	15.9	15.2	15	14.9	14.7 ^I	..
Slovak Cumhuriyeti	24.8	22.5	19.5	16.9	15.4	15.4	15.3	15.3	..
Slovenya	20.3	18.4	15.9	14.2	14.1	14.2	14.4	..	..
Yeni Zelanda	23.1	23	22.7	21.5	20.8	20.7	20.6	20.4	20.2
Türkiye	34.2	32.1	29.5	27.2	25.8	25.4	25.1	24.7	24.3
OECD	22.3	21.5	20.5	19.4 ^I	18.6 ^I	18.5	18.4 ^I	..	..
Toplam									

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

I: seride kırılma anlamına gelmektedir.

e: Tahmini değer anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, (2018e) <https://data.oecd.org/pop/young-population.htm#indicator-chart>

Erişim Tarihi: 30.10.2018

Genç nüfus, 15 yaşından küçük bireyler olarak tanımlanmaktadır. Genç nüfus göstergesi nüfusun yüzdesi olarak ölçülmektedir (OECD, 2019f).

Tablo 8, OECD ülkeleri için 1991-2014 yılları arasında 15 yaş altı olarak tanımlanan genç nüfus düzeylerine dair bilgiler vermektedir. Tabloda Şili, İrlanda, İzlanda, İsrail, Meksika, Yeni Zelanda ve Türkiye gibi ülkelerde 15 yaş altı olarak tanımlanan genç nüfus düzeyinin diğer OECD ülkelerine kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye ve adı geçen diğer ülkelerde 1991-2014 yılları arasında genel olarak genç nüfus düzeyinin zamanla azaldığı görülmektedir. Bu azalışın sebebinin söz konusu yıllar içerisinde doğum oranlarının azalışı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 7 ve 8 dikkate alındığında Türkiye, pek çok OECD ülkesi ile kıyaslandığında genç nüfusu daha fazla yaşlı nüfusu daha az olan bir ülkedir. Yani Türkiye genç nüfus potansiyeli olan bir ülkedir. Bu nüfus yapısı ile Türkiye kendi beşeri sermaye yapısını önemli ölçüde değiştirebilecek potansiyele sahiptir. Nitekim beşeri sermaye unsurlarından biri eğitimidir. Nüfusun büyük bir çoğunluğu eğitilmiş olan ülkelerin beşeri sermaye yapısının güçlü ülkeler olduğu düşünülmektedir.

3.1.2. OECD'ye Üye Ülkelerde Ar-Ge Göstergeleri

Ar-Ge, beşeri sermayenin stok göstergeleri içerisinde yer almaktadır. Herhangi bir ülkenin Ar-Ge harcamaları veya GSYH'dan Ar-Ge'ye ayrılan paya yönelik göstergelerini incelemek söz konusu ülkenin araştırma geliştirme faaliyetleri hakkında kısmen de olsa bilgi vermektedir.

Ar-Ge ile ilgili yapılan analizlerde gelişmiş ülkelerde GSYH'da Ar-Ge'ye ayrılan pay % 3-4 seviyelerine kadar yükselirken gelişmekte olan ülkelerde bu oranın % 1'den daha az seviyelerde olduğu görülmektedir.

Tablo 9, 1991-2017 yılları arasında OECD ülkelerinin GSYH değerlerinin Ar-Ge'ye ayrılan payını göstermektedir. Ar-Ge'ye yapılan gayri safi yurtiçi harcamalar, bir ülkede tüm yerleşik şirketler, araştırma enstitüleri, üniversite ve devlet laboratuvarları, vb. tarafından yürütülen, Ar-Ge'ye yapılan toplam harcamaları (cari ve sermaye) ifade etmektedir. Bu gösterge yurtdışından finanse edilen Ar-Ge'yi içermektedir, ancak iç ekonominin dışında yapılan Ar-Ge için yerel fonları içermemektedir. Bu gösterge

Satınalma Gücü Paritesi ve GSYH'nın bir yüzdesi olarak, 2010 baz yılı kullanılarak sabit fiyatlarla Amerikan Doları cinsinden ölçülmektedir. (OECD, 2019g).

Tablo 9: OECD Ülkelerinde GSYH' dan Ar-Ge' ye Ayrılan Pay

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	..	..	1.5	..	2.2	2.1	..	2	..	1.8	..	..
Avusturya	1.4	1.5	1.9	2.4	2.7	2.7	2.9	2.9	3.1	3	3.1	3.1
Belçika	1.5	1.6	1.9	1.8	2.0	2.1	2.2	2.3	2.4	2.4	2.5	2.6
Kanada	1.5	1.7	1.9	2	1.8	1.8	1.8	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5
İsveç	2.5	3.1	..	3.3	3.2	3.2	3.2	3.3	3.1	3.2	3.2	3.3
İsviçre	..	..	2.3	..	..	..	3.2	..	..	3.4	..	..
Şili	..	..	..	..	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	..
Çek Cumhuriyeti	..	0.9	1.1	1.2	1.3	1.6	1.8	1.9	2	1.9	1.7	1.8
Almanya	2.4	2.1	2.4	2.4	2.7	2.8	2.9	2.8	2.9	2.9	2.9	3.0
Danimarka	1.6	1.8	..	2.4	2.9	2.9	3	2.9	2.9	3	2.9	3.0
Estonya	..	..	0.6	0.9	1.6	2.3	2.1	1.7	1.4	1.4	1.2	1.3
İspanya	0.8	0.8	0.9	1.1	1.3	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Finlandiya	2	2.2	3.2	3.3	3.7	3.6	3.4	3.3	3.2	2.9	2.7	2.7
Fransa	2.3	2.2	2.1	2.1	2.2	2.2	2.2	2.2	2.3	2.3	2.2	2.2
Birleşik Krallık	1.9	1.7	1.6	1.6	1.7	1.7	1.6	1.6	1.7	1.7	1.7	1.6
Yunanistan	0.3	0.4	..	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.8	1	1	1.1
Macaristan	1	0.7	0.8	0.9	1.1	1.2	1.3	1.4	1.4	1.4	1.2	1.3
İrlanda	0.9	1.2	1.1	1.2	1.6	1.6	1.6	1.5	1.5	1.2	1.2	1
İzlanda	1.2	1.5	2.6	2.7	..	2.5	..	1.7	2	2.2	2.1	2.1
İsrail	2.2	2.4	3.9	4.1	3.9	4	4.2	4	4.2	4.3	4.3	4.5
İtalya	1.1	0.9	1	1	1.2	1.2	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3
Japonya	2.7	2.6	2.9	3.2	3.1	3.2	3.2	3.3	3.4	3.3	3.1	3.2
Kore	1.7	2.2	2.2	2.6	3.5	3.7	4	4.1	4.3	4.2	4.2	4.5
Letonya	..	0.4	0.4	0.5	0.6	0.7	0.6	0.6	0.6	0.6	0.4	0.5
Litvanya	..	0.4	0.6	0.7	0.8	0.9	0.9	0.9	1	1	0.8	0.9
Lüksemburg	..	..	1.6	1.6	1.5	1.4	1.3	1.3	1.2	1.3	1.3	1.2
Meksika	..	0.2	0.3	0.4	0.5	0.5	0.5	0.4	0.5	0.5	0.5	..
Hollanda	1.8	1.8	1.8	1.8	1.7	1.9	1.9	1.9	2	2	2	2
Norveç	1.6	1.7	..	1.5	1.6	1.6	1.6	1.6	1.7	1.9	2	2.1
ABD	2.6	2.4	2.6	2.5	2.7	2.8	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
Polonya	0.7	0.6	0.6	0.6	0.7	0.7	0.9	0.8	0.9	1	1	1
Portekiz	0.5	0.5	0.7	0.8	1.5	1.5	1.4	1.3	1.3	1.2	1.3	1.3
Slovak Cumhuriyeti	2	0.9	0.6	0.5	0.6	0.6	0.8	0.8	0.8	1.1	0.7	0.8
Slovenya	..	1.5	1.4	1.4	2.1	2.4	2.6	2.5	2.4	2.2	2	1.8
Yeni Zelanda	0.9	0.9	..	1.1	..	1.2	..	1.1	..	1.2	..	..
Türkiye	0.4	0.3	0.5	0.6	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9
OECD Toplam	2.1	2	2.1	2.1	2.3	2.3	2.3	2.3	2.4	2.3	2.3	2.4

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018f <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 9'da verilen bilgiler doğrultusunda GSYH'dan Ar-Ge'ye ayrılan payı yüksek olan ülkeler Avusturya, Belçika, İsviçre, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İzlanda, İsrail, Japonya, Kore, Hollanda, ABD ve Slovenya olmaktadır. GSYH'dan Ar-Ge'ye ayrılan payın en yüksek olduğu ülkeler ise İsrail ve Kore

olmaktadır. İsrail ve Kore genel olarak GSYH'nın % 4'lük kısmını Ar-Ge'ye ayırmaktadır. Şili, Yunanistan, Letonya, Litvanya, Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye'de GSYH'nın çok daha küçük bir kısmı Ar-Ge'ye ayrılmaktadır.

Türkiye'de her ne kadar 1991-2017 yılları arasında GSYH'dan Ar-Ge'ye ayrılan payda artış görülse de diğer OECD ülkeleri ile kıyaslandığında birçok ülkenin gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır ve söz konusu artış yeterli seviyeye henüz ulaşamamıştır.

Tüm OECD ülkeleri dikkate alındığında genel olarak gelişmiş ülkelerde GSYH'nın Ar-Ge'ye ayrılan kısmı gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla olmaktadır.

Tablo 10, 1991-2017 yılları arasında OECD ülkelerinin Ar-Ge'ye yapmış oldukları toplam milyon dolar cinsinden değerleri yansıtmaktadır.

Tablo 10: OECD Ülkelerinde Ar-Ge Harcamaları (Toplam Milyon Dolar)

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2016	2017
Avustralya	..	..	10271	..	20584	..	..
Avusturya	3444	3983	5689	7814	9577	11823	12249
Belçika	4702	5281	7144	7247	8949	11871	12308
Kanada	12891	15430	21114	25424	24894	26164	25273
İsveç	6475	8327	..	12209	12543	14559	15128
İsviçre	..	..	8051	..	..	..	..
Şili	..	..	..	..	1021	1377	..
Çek Cumhuriyeti	..	1712	2361	3001	3874	5422	6030
Almanya	60659	56770	70068	73014	86963	104009	110085
Danimarka	2725	3407	..	5650	6959	8122	8138
Estonya	..	..	125	271	454	445	482
İspanya	7453	7553	10565	15456	20067	18047	18892
Finlandiya	2593	3020	5698	6642	7741	5868	6056
Fransa	38507	39982	43156	45975	50859	55881	55582
Birleşik Krallık	27508	27056	31324	34576	37537	42910	43217
Yunanistan	662	918	..	1842	1873	2539	2925
Macaristan	1555	1074	1392	2454	2456.2	2922	3408
İrlanda	690	1162	1618	2300	3142	3453	3348
İzlanda	84	113	250	320	..	315	343
İsrail	2165	3051	6326	7196	8659	11998	12841
İtalya	19874	17070	20228	22073	25382	27934	28014
Japonya	102349	103829	122177	141839	140566	149438	155104
Kore	9584	16449	21283	32303	52153	75901	84254
Letonya	..	85	111	200	225	197	239
Litvanya	..	139	238	439	488	646	703
Lüksemburg	..	..	524	605	652	661	651
Meksika	..	2865	4612	6445	9280	10072	..
Hollanda	8775	9634	11700	12396	12752	15851	16259
Norveç	2320	2710	..	3886	4672	5955	6450
ABD	235642	246172	331761	360744	410093	468378	483676
Polonya	2546	2609	3499	3571	5771	9235	10388
Portekiz	1082	1135	1935	2120	4425	3607	3812
Slovak Cumhuriyeti	..	636	533	527	829	1243	1435
Slovenya	..	530	593	737	1169	1201	1162
Yeni Zelanda	709	828	..	1413	..	..	..
Türkiye	2303	1922	3979	6118	10069	17314	18925
OECD Toplam	575347	602455	771513	872659	1000829	1153816	1197856

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018f <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018:

Tablo 10, 1991-2017 yılları arasında OECD ülkelerinin Ar-Ge'ye yapmış oldukları toplam milyon dolar cinsinden harcamaları göstermektedir. Tüm OECD ülkeleri dikkate alındığında Ar-Ge'ye daha az harcama yapan ülkelerin Estonya, İzlanda, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkeler içerisinde Ar-Ge'ye daha fazla harcama yapan ülkelerin ise Almanya, Japonya, ABD olduğu görülmektedir. Tabloda verilen bilgilerden hareketle diğer ülkelere kıyasla Ar-Ge'ye daha fazla harcama yapan ülkelerin, teknolojik açıdan da diğer ülkelere kıyasla daha fazla gelişmiş ülkeler olduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 10, Türkiye açısından değerlendirildiğinde 1991-2017 yılları arasında toplam milyon dolar cinsinden Ar-Ge harcamalarında genel olarak artış görülmüştür. Söz konusu zaman zarfında Ar-Ge harcamaları 8 kat civarında artmıştır.

3.1.3. OECD'ye Üye Ülkelerde Eğitim Göstergeleri

Beşeri sermaye unsurlarından biri olan eğitimin bireylerin beşeri sermaye birikimlerine yapılan en önemli yatırım olduğu düşünülmektedir. Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13, 25-64 yaş aralığında yer alan bireyler tarafından tamamlanan en yüksek eğitim seviyesi olarak tanımlanan yetişkin eğitim seviyelerine dair bilgiler içermektedir. Yetişkin eğitim seviyelerini açıklamak için üç eğitim seviyesi dikkate alınmıştır. Bu eğitim seviyeleri; lise altı, lise ve yükseköğretimdir. Tabloda verilen göstergeler, aynı yaş grubunun yüzdesi olarak ölçülmektedir (OECD, 2019h).

Tablo 11: OECD Ülkelerinde Yetişkinlerde Lise Altı Eğitim Seviyesi Yüzdeleri

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	44.1	44.9	41.2	35	26.8	25.9	23.6	24.3	22.9	21	20.1	19
Avusturya	..	..	..	23.1	17.6	17.6	17.1	17	16.1	15.4	15.5	15
Belçika	56.8	46.5	41.5	33.9	29.5	28.7	28.4	27.2	26.4	25.3	24.9	23.2
Kanada	30	24.9	19.3	14.8	11.7	11.4	11	10.5	10	9.6	9.4	8.9
İsveç	30.9	25.3	22.4	16.4	13.7	13	12.5	11.8	18.4	18	17.3	17
İsviçre	19.3	17.8	16.1	14.8	15	15.2	14.3	13.6	12.8	12.7	12.6	12.2
Şili	..	..	..	..	..	42.3	..	38.6	..	35.1	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	16.6	14.1	10.1	8.1	7.7	7.5	7.2	6.8	6.8	6.6	6.2
Almanya	18.2	16.3	18.3	16.9	14.2	13.7	13.7	13.7	13.1	13.2	13.5	13.5
Danimarka	38.5	34.5	20.2	19	24.4	23.1	22.1	21.7	20.4	19.6	19.3	18.7
Estonya	..	..	14.8	11.3	10.9	11	10.1	9.5	11.9	11.4	11.1	11.3
İspanya	78.2	72	61.4	51.2	47.1	46	45.3	44.5	43.4	42.6	41.7	40.9
Finlandiya	..	..	26.8	21.2	17	16.3	15.2	14.1	13.5	12.8	12.1	11.9
Fransa	49.5	40.9	37.8	33.2	29.2	28.4	27.5	25.2	22.7	22.5	21.9	21.6
Birleşik Krallık	..	..	37.4	33.2	24.9	23.2	21.9	20.8	20.8	20.4	19.3	18.8
Yunanistan	64.4	57.5	50.7	42.3	37.3	35.4	34.2	32.8	31.7	29.8	28.3	27.3
Macaristan	..	..	30.8	23.6	18.7	18.2	17.9	17.5	16.9	16.8	16.6	16
İrlanda	59.8	52.8	42.7	35.5	27.2	26.4	25.4	23.3	21.2	20.2	..	18
İzlanda	..	..	..	31.8	29.3	29.2	29.2	27.8	26.7	25.3	22	22.9
İsrail	..	..	..	21.1	17.9	17	15.5	15	14.6	14.5	13.2	12.6
İtalya	71.8	65.1	57.9	49.9	44.8	44	42.8	41.8	40.7	40.1	39.9	39.1
Kore	..	40.2	31.8	24.4	19.1	18.5	17.5	16.3	15	14.2	13.2	12.4
Letonya	..	..	16.8	15.6	11.4	12.1	10.9	10.6	13.3	12.2	11.3	12.4
Litvanya	..	..	15.8	12.5	8.1	7.1	6.7	6.6	8.8	8.6	7.5	7.2
Lüksemburg	..	..	39.1	34.1	22.3	22.7	21.7	19.5	18	25.4	21.2	23.3
Meksika	..	..	70.9	71.8	67.9	66.9	66	65.2	64.9	64.3	63.4	62.3
Hollanda	43.7	38.8	35.1	28.2	27	27.7	26.6	24.2	24.1	23.6	22.9	21.6
Norveç	20.9	18.8	..	22.8	19.4	18.1	17.9	17.6	18.1	17.6	17.8	18
ABD	16.3	14.2	12.6	12.2	11	10.7	10.7	10.4	10.4	10.5	9.9	9.4
Polonya	..	26.3	20.1	14.9	11.5	11.1	10.4	9.9	9.5	9.2	8.7	7.9
Portekiz	..	79.9	80.6	73.5	68.1	65	62.4	60	56.7	54.9	53.1	52
Slovak Cumhuriyeti	..	..	16.2	12.1	9	8.7	8.3	8.2	9.2	8.7	8.3	8.7
Slovenya	..	..	25.2	19.7	16.7	15.5	15	14.5	14.3	13.2	12.7	12.3
Yeni Zelanda	44.4	40.9	36.8	31.6	27	25.9	25.9	28.6	25.9	25.3	23.4	21.1
Türkiye	82.3	77	76.7	71.9	68.8	67.9	66.1	65.2	64.4	63	61.5	60.7
OECD Ortalama	..	..	34.4	28.9	25.1	24.9	23.6	23.3	22.5	22.4	21.2	20.7

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018g <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 11, 1991-2017 yıllarına ait OECD ülkeleri için 25-64 yaş aralığında bulunan ve eğitim seviyesi lise altı olan bireylere dair bilgiler vermektedir. Tablo dikkatle incelendiğinde genel olarak İspanya, Yunanistan, İtalya, Meksika, Portekiz ve Türkiye gibi ülkelerde eğitim seviyesi lise altı olan yetişkinlerin oranı diğer OECD ülkelerine nazaran daha fazla olmaktadır.

Kanada, İsviçre, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Estonya, Finlandiya, İsrail, Kore, Letonya, Litvanya, ABD, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya gibi ülkelerde ise eğitim seviyesi lise altı olan yetişkinlerin oranı diğer OECD ülkelerine nazaran daha az olmaktadır.

Türkiye’de eğitim seviyesi lise altı olan yetişkinlerin oranı 1991 yılında % 82.3 iken bu oran zamanla düşmektedir ve 2017 yılında % 60.7 olduğu görülmektedir. Ancak 1991-2017 yılları dikkate alındığında önemli bir düşüş görülmemektedir. Son olarak Türkiye’ye ait veriler dikkate alındığında yetişkinlerde eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin oranının OECD ortalamasının genel olarak iki katından daha fazla seviyelerde değer gösterdiği görülmektedir.

Tablo 12: OECD Ülkelerinde Yetişkinlerde Lise Eğitim Seviyesi Yüzdeleri

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	24.7	30.7	31.3	33.3	35.6	35.7	35.1	36.1	35.2	36.1	36.2	35.6
Avusturya	..	..	..	52.3	54.6	54.4	54.2	53.2	54	54.1	53.1	52.6
Belçika	23.5	28.8	31.4	35	35.5	36.6	36.3	37.2	36.7	37.8	37.5	36.5
Kanada	41.7	40.6	40.6	39.2	38	37.6	36.7	36.5	36.4	35.2	34.3	34.4
İsveç	43.8	46.3	47.4	53.9	52.4	51.8	51.8	51.1	42.8	42.2	41.6	41
İsviçre	60.4	61.1	59.7	56.5	51.2	50.8	50.4	49	48.8	47.5	46.2	45.2
Şili	..	..	..	..	..	39.9	..	40.3	..	42.4	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	72.8	75	76.9	75.2	74.1	73.2	72.3	71.7	71	70.5	69.9
Almanya	60	61.1	58.2	58.6	59.2	58.7	58.2	57.8	59.8	59.2	58.2	57.9
Danimarka	43.2	43.9	54	47.5	42.4	43.2	43.1	42.8	43.8	43.3	42.6	42.1
Estonya	..	..	56.5	55.6	53.7	52.1	52.3	53.1	50.6	50.5	50.1	49
İspanya	11.9	11.9	15.9	20.2	21.9	22.1	22	21.7	21.9	22.4	22.6	22.7
Finlandiya	..	..	40.5	44.2	44.8	44.4	45.1	45.3	44.7	44.4	44.3	43.8
Fransa	35.4	40.5	40.7	41.4	41.8	41.8	41.7	42.7	43.8	43.4	43.5	43.2
Birleşik Krallık	..	..	36.9	37.1	36.9	37.4	37.1	37.2	36.9	35.4	35	35.4
Yunanistan	24.6	28.3	31.6	36.2	38	38.4	39.1	39.7	40.2	41.2	41.4	41.7
Macaristan	..	..	55.2	59.3	61.2	60.6	60.1	59.9	59.7	59	59.6	60
İrlanda	24.3	27.3	35.7	35.5	35.2	35.5	34.9	35.2	37.8	37	..	36.3
İzlanda	..	..	..	38.7	38.1	37	35.8	36	36.2	35.9	37.5	34.8
İsrail	..	..	..	35.9	36.5	36.6	38.1	37.5	36.8	36.7	36.9	36.5
İtalya	22.1	27	32.7	37.9	40.4	41.1	41.5	41.8	42.4	42.3	42.4	42.2
Kore	..	41.6	44.4	44	41.9	41.1	40.8	40.6	40.5	40.4	40.1	39.9
Letonya	..	..	65	64.1	61.6	60.2	59.8	58.3	56.4	56.1	55.3	53.7
Litvanya	..	..	42.4	61	59.5	59.4	59.3	58.2	54.5	52.6	52.8	52.6
Lüksemburg	..	..	42.6	39.3	42.2	40.2	39.2	39.8	36	34.8	35.9	36.3
Meksika	..	..	14.5	15.4	17.4	18.1	18.3	18.5	19.1	19.4	19.8	20.2
Hollanda	36.7	39.2	41.5	41.7	40.6	40.2	39	41.9	41.5	41.1	41.1	41.2
Norveç	54.3	52.6	..	44.5	43.3	43.8	43.5	42.6	40.2	39.7	39.2	38.8
ABD	60	52.5	50.9	48.7	47.3	46.8	46.3	45.7	45.3	44.9	44.5	44.3
Polonya	..	60.6	68.5	68.2	66	65.6	65.1	64.3	63.5	63	62.6	62.2
Portekiz	..	9.1	10.5	13.6	16.5	17.8	19.1	20.7	21.6	22.3	23.1	23.9
Slovak Cumhuriyeti	..	..	73.4	73.8	73.6	72.6	72.7	71.9	70.4	70.1	69.7	68.2
Slovenya	..	..	59.1	60.1	59.6	59.4	58.5	57.5	57.1	56.6	56.6	53.4
Yeni Zelanda	..	..	..	..	..	..	..	..	38.4	40.6	40.3	41.1
Türkiye	11.4	14.7	14.9	17.8	18.1	18.1	18.6	18.9	18.9	19	19.2	19.3
OECD Ortalama	..	..	43.8	45.1	44.8	44.5	44.5	44.3	43.6	43.4	43.5	42.8

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018g <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 12, 1991-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinde eğitim seviyesi lise olan ve 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkinlerin oranlarını göstermektedir. Bu tabloda Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya,

Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya gibi ülkelerde genel olarak söz konusu oran % 50'nin üzerindedir ve diğer OECD ülkelerine nazaran daha yüksek olmaktadır. Ancak İspanya, Meksika, Portekiz ve Türkiye gibi ülkelerde ise eğitim seviyesi lise olan yetişkinlerin oranı genel olarak % 24'ün altında olmaktadır. Bu ülkelerde eğitim seviyesi lise düzeyinde olan yetişkinlerin oranı diğer ülkelere göre oldukça düşük olmaktadır.

Türkiye'de her ne kadar 1991-2017 yılları arasında oranın zamanla arttığı görülse de söz konusu oranın OECD ortalamasının gerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 13: OECD Ülkelerinde Yetişkinlerin Yükseköğretim Eğitim Seviyesi Yüzdeleri

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	31.2	24.3	27.5	31.7	37.6	38.3	41.3	39.5	41.9	42.9	43.7	45.4
Avusturya	..	..	..	24.6	27.7	28	28.7	29.7	29.9	30.6	31.4	32.4
Belçika	19.6	24.6	27.1	31	35	34.6	35.3	35.5	36.9	36.9	37.5	40.3
Kanada	28.3	34.5	40.1	46	50.3	51	52.3	52.9	53.6	55.2	56.3	56.7
İsveç	25.2	28.3	30.1	29.6	33.9	35.2	35.7	37	38.7	39.8	41.1	41.9
İsviçre	20.3	21.1	24.2	28.8	33.9	34	35.3	37.4	38.4	39.8	41.2	42.6
Şili	..	..	..	..	..	17.8	..	21	..	22.5	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	10.6	11	13.1	16.8	18.2	19.3	20.4	21.5	22.2	23	23.9
Almanya	21.8	22.6	23.5	24.6	26.6	27.6	28.1	28.4	27.1	27.6	28.3	28.6
Danimarka	18.3	21.6	25.8	33.5	33.3	33.7	34.8	35.4	35.8	37.1	38.2	39.2
Estonya	..	..	28.7	33	35.4	36.9	37.6	37.3	37.5	38	38.8	39.7
İspanya	9.9	16.1	22.7	28.5	31	31.9	32.6	33.7	34.7	35.1	35.7	36.4
Finlandiya	..	..	32.6	34.6	38.1	39.3	39.7	40.5	41.8	42.7	43.6	44.3
Fransa	15.1	18.6	21.6	25.4	29	29.8	30.9	32.1	33.5	34.1	34.6	35.2
Birleşik Krallık	..	..	25.7	29.7	38.2	39.4	41	41.8	42.2	44.2	45.8	45.7
Yunanistan	11	14.3	17.7	21.5	24.7	26.1	26.7	27.4	28.1	29.1	30.2	31
Macaristan	..	..	14	17.1	20.1	21.1	22	22.5	23.4	24.2	23.7	24.1
İrlanda	15.9	19.9	21.6	29.1	37.6	38.2	39.7	41.4	41	42.8	..	45.7
İzlanda	..	..	..	29.5	32.6	33.8	35	36	37.1	38.8	40.5	42.4
İsrail	..	..	..	43	45.6	46.4	46.4	47.4	48.5	48.8	49.9	50.9
İtalya	6.1	7.9	9.4	12.2	14.8	14.9	15.7	16.2	16.9	17.5	17.7	18.7
Japonya	..	..	33.6	39.9	44.8	46.4	46.6	47.3	48.2	49.5	50.5	51.4
Kore	..	18.1	23.8	31.6	39	40.4	41.7	43	44.5	45.4	46.6	47.7
Letonya	..	..	18.2	20.3	26.9	27.7	29.2	31	30.2	31.6	33.4	33.9
Litvanya	..	..	41.8	26.5	32.4	33.5	34.1	35.2	36.7	38.7	39.7	40.3
Lüksemburg	..	..	18.3	26.5	35.5	37	39.1	40.6	45.9	39.8	42.9	40.3
Meksika	..	..	14.6	12.7	14.7	15	15.7	16.2	16	16.3	16.8	17.4
Hollanda	19.6	22	23.4	30.1	32.4	32	34.4	33.8	34.4	35.3	36	37.2
Norveç	24.8	28.6	..	32.7	37.3	38.1	38.6	39.7	41.8	42.7	43	43.2
ABD	23.7	33.3	36.5	39.1	41.7	42.4	43.1	43.9	44.2	44.6	45.7	46.4
Polonya	..	13.1	11.4	16.9	22.5	23.3	24.5	25.7	27	27.7	28.7	29.9
Portekiz	..	11	8.8	12.8	15.4	17.3	18.5	19.3	21.7	22.9	23.8	24
Slovak Cumhuriyeti	..	..	10.4	14	17.3	18.6	19	19.8	20.4	21.1	22	23.1
Slovenya	..	..	15.7	20.2	23.7	25.1	26.4	27.8	28.6	30.2	30.7	34.3
Yeni Zelanda	..	..	..	..	..	..	..	..	35.6	34	36.3	37.7
Türkiye	6.3	8.4	8.3	10.2	13.1	14	15.3	15.9	16.7	18	19.4	20
OECD Ortalama	..	..	22.3	26.5	30.6	31.1	32.5	32.9	34.3	34.7	35.8	36.9

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018g <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 13, 1991-2017 yılları arasında eğitim seviyesi yükseköğretim olan 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkinlerin yüzdesel oranını göstermektedir. Tabloda yer alan

veriler dikkate alındığında İtalya, Meksika ve Türkiye gibi ülkelerde eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkinlerin oranının diğer OECD ülkelerine kıyasla oldukça düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Ancak Kanada, İsrail ve Japonya gibi ülkelerde ise eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkinlerin oranının diğer OECD ülkelerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye’de eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkinlerin oranı OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında Türkiye’nin OECD ortalamasının gerisinde olduğu görülmektedir. Tabloda dikkat çeken nokta Türkiye’de 1991 yılında 6.3 olarak belirlenen oranın 2017 yılında üç katından daha fazla bir değere ulaşmasıdır. Ancak bu oran diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye’nin yeterli düzeye ulaşamadığı görülmektedir.

Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13 dikkate alındığında OECD ülkelerinde genel olarak lise düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan yetişkinlerin diğer eğitim seviyesine sahip olan bireylere nazaran daha fazla olduğu görülmektedir. Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13 Türkiye açısından değerlendirildiğinde Türkiye’de yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu lise altı eğitim seviyesine sahiptir.

Beşeri sermaye unsurlarından biri olan eğitimin, özellikle yükseköğretimin ülkelerin gelişmişlik düzeyini önemli ölçüde etkilediği düşünülmektedir. Eğitimin ekonomik gelişmedeki yerinin bilinmesi gelişmekte olan ülkelerin bu alana daha fazla harcama yapmasını gerekli kıldığı düşünülmektedir.

Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16’da GSYH’nın bir yüzdesi olarak çeşitli eğitim seviyelerine yapılan kamu harcamaları gösterilmektedir. Eğitime yapılan kamu harcaması, hane halklarına verilen ve eğitim kurumları tarafından yönetilen eğitim ile ilgili kamu sübvansiyonlarının yanı sıra eğitim kurumlarına doğrudan harcamaları da içermektedir. Bu gösterge lise sonrası bir veya iki yıl eğitim almış bireylere, temel eğitimden yükseköğretime kadar eğitim almış bireylere ve yükseköğretim eğitim seviyesine sahip bireylere yapılan harcamaları göstermektedir. Bu gösterge, hükümetlerin sağlık, sosyal güvenlik, savunma ve güvenlik gibi diğer yatırım alanlarına kıyasla eğitime verdiği önceliği göstermektedir (OECD, 2019).

Eğitim seviyeleri içerisinde yer alan lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireyler şu şekilde açıklanmaktadır; ortaöğretim sonrasına kadar eğitim almış veya lise eğitimine erişim sağlamış ancak yükseköğretime henüz başlamamış, işgücü piyasasına giriş veya

yükseköğretim için gidilen yolda yer alan programlar olmaktadır (OECD, 2015). Bu eğitim seviyesi ortaöğretim sonrası yükseköğretim dışı eğitim seviyesi olarak da adlandırılabilir. (UNESCO, 2019). Bazı kaynaklara göre 1-2.5 yıl süren, mesleki program sunan ve mesleki yeterliliklerini doğrulayan sınavları geçenlere diploma verenler için lise sonrası alınan eğitim şeklinde açıklanmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2019a). Genel bir eğitim niteliğinde veya mesleki yeterlilik edinimini veren eğitim kurslarını kapsamaktadır. Almanya'da bu eğitim 1 veya 2 yıllık kursları kapsamaktadır. Bu eğitim seviyesinde bulunan bireyler, mesleki eğitim sertifikası almış bireyler olarak da düşünülebilir (Avrupa Komisyonu; 2019b).

Tablo 14: OECD Ülkelerinde Lise Sonrası 1-2 Yıl Eğitim Almış Bireylere Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

Ülke/Yıl	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	3.1	3.2	3.8	3.5	3.3	3.2	3.2	3.1	x
Avusturya	x	x	x	x	3	3.1	3	3	x
Belçika	x	3.8	4.1	4.0	4.1	4.2	4.1	4.1	x
Kanada	3	2.9	3.3	3.2	3.2	3.2	3.1	3.2	x
İsveç	4	3.9	3.7	3.6	3.7	3.7	3.6	3.6	x
İsviçre	3.3	3.5	3.2	3.2	3.4	3.4	3.4	3.2	x
Şili	2.9	2.5	2.7	2.6	2.9	2.6	2.5	2.6	3
Çek Cumhuriyeti	2.4	2.5	2.5	2.5	2.5	2.4	2.4	2.4	x
Almanya	x	2.8	2.9	2.8	2.7	2.7	2.7	2.6	x
Danimarka	3.9	4.3	4.6	4.1	4.5	4.4	4.7	x	x
Estonya	3.8	3.4	3.7	3.2	3.1	3.0	2.6	2.7	x
İspanya	2.9	2.7	2.9	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	x
Finlandiya	3.4	3.7	3.9	3.9	3.9	3.9	3.9	4	x
Fransa	3.8	3.5	3.6	3.5	3.4	3.4	3.4	3.4	x
Birleşik Krallık	2.8	3.3	3.3	3.7	3.6	3.9	4.1	3.8	x
Yunanistan	2.3	2.5	x	x	2.6	2.7	2.7	2.7	x
Macaristan	2.7	3.2	2.7	2.5	2.4	2.3	2.7	2.7	x
İrlanda	2.7	3.1	4.3	4.1	4.1	3.8	3.5	2.5	x
İzlanda	4.5	5	4.5	4.5	4.4	4.3	4.5	4.4	x
İsrail	4	3.5	3.7	3.7	3.9	3.9	3.9	4	x
İtalya	3	3	3	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	x
Japonya	2.6	2.5	2.6	2.6	2.6	2.5	2.5	2.5	x
Kore	x	2.9	3.5	3.6	3.7	3.6	3.5	3.5	x
Letonya	..	3.1	3.2	2.9	2.7	3.0	3.2	3.2	x
Litvanya	..	3	3.3	2.9	2.7	2.6	2.5	2.3	x
Lüksemburg	x	3.7	3.4	3.2	3.1	2.7	2.8	2.7	x
Meksika	2.7	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	x
Hollanda	2.7	3.1	3.3	3.2	3.3	3.3	3.2	3.2	x
Norveç	4.9	4.9	4.9	4.7	4.6	4.7	4.5	4.6	x
Polonya	x	3.6	3.4	3.2	3.1	3.1	3	2.9	x
Portekiz	3.7	3.6	3.7	3.6	3.5	3.8	3.6	3.4	x
Slovak Cumhuriyeti	2.5	2.4	2.6	2.4	2.3	2.4	2.4	2.5	x
Slovenya	x	3.7	3.5	3.4	3.4	3.3	3.2	3	x
ABD	3.4	3.5	3.6	3.5	3.3	3.2	3.2	3.2	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	3.9	3.7	3.7	3.7	x
Türkiye	1.7	1.9	2.4	2.5	2.6	2.6	2.6	2.5	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018h <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm>

Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD ülkelerinde GSYH'nın yüzdesi olarak lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin eğitim seviyesine yapılan kamu harcamaları Tablo 14'te gösterilmektedir. Tabloya göre OECD ülkeleri içerisinde söz konusu eğitim seviyesine GSYH'dan kamu

harcaması olarak ayırdığı pay daha yüksek olan ülkeler Belçika, Danimarka, İzlanda ve Norveç olmaktadır. Söz konusu ülkeler GSYH'nın genel olarak % 4'ünden daha fazlasını bu eğitim seviyesine yapılan kamu harcamaları olarak ayırmaktadır. Tablodaki tüm ülkeler içerisinde bu eğitim seviyesine GSYH'dan kamu harcaması olarak ayırdığı pay daha düşük olan ülkeler ise Şili, Çek Cumhuriyeti, Almanya, İspanya, Yunanistan, Japonya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye olmaktadır. Bu ülkelerde lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylere GSYH'nın % 3'ünden daha az bir kısmı kamu harcaması olarak ayrılmaktadır.

Türkiye'de 2000 yılında söz konusu eğitim seviyesine yapılan kamu harcamaları GSYH'nın % 1.7'si iken bu oran zamanla artmıştır. 2015 yılında ise bu eğitim seviyesine GSYH'dan ayrılan kamu harcaması payı % 2.5 kadar olmaktadır.

Tablo 15: OECD Ülkelerinde Temel Eğitimden Yükseköğretime Kadar Eğitim Almış Bireylere Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

Ülke/Yıl	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	3.89	3.92	4.58	4.24	4.02	3.98	3.93	3.95	x
Avusturya	x	x	x	x	4.65	4.72	4.59	4.61	x
Belçika	x	4.94	5.32	5.30	5.39	5.46	5.42	5.35	x
Kanada	4.34	4.20	4.83	4.59	4.53	4.39	4.32	4.37	x
İsveç	5.36	5.31	5.22	5.10	5.15	5.15	5.12	5.01	x
İsviçre	4.35	4.74	4.36	4.40	4.62	4.64	4.63	4.50	x
Şili	3.28	2.78	3.19	3.14	3.52	3.45	3.32	3.35	3.83
Çek Cumhuriyeti	2.98	3.25	3.34	3.55	3.48	3.30	3.19	3.18	x
Almanya	x	3.69	3.90	3.80	3.73	3.71	3.70	3.62	x
Danimarka	5.40	5.86	6.24	5.83	5.98	5.98	6.23	x	x
Estonya	4.87	4.17	4.79	4.38	4.07	4.33	4.02	4.0	x
İspanya	3.70	3.49	3.96	3.88	3.65	3.55	3.49	3.50	x
Finlandiya	5.05	5.25	5.69	5.66	5.68	5.63	5.62	5.57	x
Fransa	4.89	4.59	4.78	4.62	4.57	4.57	4.57	4.53	x
Birleşik Krallık	x	x	x	x	4.58	4.91	4.55	4.24	x
Yunanistan	3.08	3.94	x	x	3.38	3.30	3.31	3.38	x
Macaristan	3.56	4.06	3.55	3.47	3.10	3.09	3.34	3.23	x
İrlanda	3.85	4.07	5.39	5.28	5.28	4.73	4.29	3.08	x
İzlanda	5.39	6.16	5.5	5.5	5.5	5.5	5.61	5.5	x
İsrail	4.95	4.4	4.51	4.51	4.73	4.73	4.62	4.84	x
İtalya	3.63	3.63	3.63	3.41	3.41	3.52	3.41	3.3	x
Japonya	3.08	2.97	3.19	3.19	3.08	3.08	3.08	2.97	x
Kore	x	3.41	4.18	4.29	4.4	4.4	4.29	4.18	x
Letonya	..	3.89	3.9	3.8	3.5	3.8	4.2	4.3	x
Litvanya	4.51	3.85	4.4	4.18	3.96	3.85	3.74	3.41	x
Lüksemburg	x	x	x	x	3.5	3.2	3.3	3.2	x
Meksika	3.41	3.96	4.18	4.07	4.07	4.07	4.18	4.18	x
Hollanda	3.74	4.18	4.4	4.4	4.4	4.51	4.4	4.29	x
Norveç	6.49	6.6	6.38	6.27	6.16	6.27	6.16	6.27	x
Polonya	x	4.84	4.4	4.07	4.07	4.18	4.07	3.96	x
Portekiz	4.62	4.4	4.62	4.4	4.18	4.51	4.4	4.18	x
Slovak Cumhuriyeti	3.26	3.08	3.26	3.13	3.08	3.22	3.28	3.79	x
Slovenya	x	4.62	4.51	4.4	4.4	4.29	4.07	3.85	x
ABD	4.29	4.51	4.73	4.51	4.4	4.18	4.18	4.07	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	4.89	4.68	4.67	4.69	x
Türkiye	2.45	2.66	3.26	4.09	3.89	3.86	3.87	3.76	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018h <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm>

Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 15, OECD ülkelerinde GSYH'nın bir yüzdesi olarak temel eğitimden yükseköğretime kadar eğitim almış bireylerin söz konusu eğitim seviyesine yapılan kamu harcamalarını göstermektedir. Tabloda verilen göstergelerden hareketle OECD

lkeleri içerisinde bu eēitim seviyesine GSYH'dan kamu harcaması olarak ayırdıēı pay daha yüksek olan veya bu eēitim seviyesine daha çok kamu harcaması yapan lkeler Belçika, İsveç, Danimarka, Finlandiya, İrlanda, İzlanda ve Norveç olmaktadır. Bu ülkelerde söz konusu eēitim seviyesine genel olarak GSYH'nın % 5'inden daha fazla bir kısmı kamu harcaması olarak ayrılmaktadır. Tablodaki tüm ülkeler içerisinde bu eēitim seviyesine GSYH'dan kamu harcaması olarak ayırdıēı pay daha düşük olan ülkeler ise Şili, ek Cumhuriyeti, Almanya, İspanya, Yunanistan, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye olmaktadır. Bu ülkelerde söz konusu eēitim seviyesine GSYH'nın % 4'nden daha az bir kısmı kamu harcaması olarak ayrılmaktadır.

Türkiye'de 2000 yılında temel eēitimden yksekēretime kadar eēitim almış bireylere yapılan kamu harcamaları GSYH'nın % 2.42'si iken söz konusu oran zamanla artmıştır. 2015 yılında söz konusu eēitim seviyesine GSYH'dan kamu harcamaları olarak ayrılan pay % 3.74 kadar olmaktadır.

Tablo 16: OECD Ülkelerinde Yükseköğretime Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

Ülke/Yıl	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	0.74	0.69	0.78	0.74	0.72	0.72	0.71	0.76	x
Avusturya	x	x	x	x	1.65	1.65	1.65	1.65	x
Belçika	x	1.08	1.20	1.20	1.22	1.26	1.25	1.22	x
Kanada	1.43	1.21	1.54	1.32	1.32	1.21	1.21	1.21	x
İsveç	1.35	1.31	1.45	1.42	1.44	1.45	1.44	1.37	x
İsviçre	1.1	1.32	1.21	1.21	1.21	1.21	1.32	1.32	x
Şili	0.33	0.33	0.55	0.55	0.55	0.77	0.88	0.77	0.77
Çek Cumhuriyeti	0.66	0.77	0.88	1.1	0.99	0.88	0.77	0.77	x
Almanya	x	0.88	1.01	1.02	1.02	1.02	1.03	1.01	x
Danimarka	1.43	1.65	1.65	1.65	1.43	1.54	1.54	x	x
Estonya	1.01	0.77	1.04	1.14	0.93	1.24	1.37	1.25	x
İspanya	0.88	0.88	1.02	0.99	0.90	0.88	0.85	0.85	x
Finlandiya	1.65	1.54	1.76	1.76	1.76	1.76	1.76	1.65	x
Fransa	x	1.1	1.21	1.21	1.1	1.1	1.1	1.1	x
Birleşik Krallık	x	x	x	x	0.95	0.98	0.47	0.46	x
Yunanistan	0.74	1.41	x	x	0.74	0.64	0.64	0.72	x
Macaristan	0.84	0.84	0.82	0.94	0.67	0.78	0.65	0.55	x
İrlanda	1.1	0.89	1.16	1.1	1.1	0.92	0.82	0.60	x
İzlanda	0.94	1.09	1.1	1.0	1.14	1.12	1.13	1.14	x
İsrail	0.99	0.84	0.83	0.79	0.82	0.83	0.80	0.85	x
İtalya	0.63	0.6	0.63	0.62	0.60	0.63	0.60	0.57	x
Japonya	0.51	0.45	0.50	0.52	0.50	0.52	0.49	0.45	x
Kore	0.49	0.51	0.65	0.66	0.69	0.74	0.77	0.65	x
Letonya	0.68	0.75	0.71	0.86	0.82	0.85	1.03	1.09	x
Litvanya	0.90	0.84	1.1	1.31	1.27	1.22	1.23	1.1	x
Lüksemburg	x	x	x	x	0.38	0.50	0.46	0.48	x
Meksika	0.68	0.79	0.94	0.84	0.90	0.84	1.0	1.0	x
Hollanda	0.97	1.04	1.13	1.13	1.15	1.16	1.17	1.16	x
Norveç	1.65	1.67	1.55	1.54	1.51	1.54	1.60	1.66	x
Polonya	0.70	1.16	1.01	0.96	0.98	1.06	1.04	1.08	x
Portekiz	0.87	0.83	0.90	0.85	0.67	0.73	0.77	0.74	x
Slovak Cumhuriyeti	0.68	0.67	0.62	0.73	0.74	0.80	0.81	1.24	x
Slovenya	x	0.93	1.02	1.03	1.01	0.96	0.91	0.86	x
ABD	0.93	1.01	1.07	1.07	1.04	0.95	0.92	0.90	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	0.94	0.89	0.91	0.90	x
Türkiye	0.72	0.74	0.89	1.56	1.32	1.30	1.31	1.23	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018h, <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm>

Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 16, OECD ülkelerinde yükseköğretim eğitim seviyesine GSYH'nın yüzdesi olarak yapılan kamu harcamalarını göstermektedir. Tabloda verilen bilgilere göre OECD ülkeleri içerisinde GSYH'dan yükseköğretime kamu harcaması olarak ayrılan payın diğer ülkelere kıyasla daha az olduğu ülkeler Avustralya, Şili, Birleşik Krallık, Macaristan, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Lüksemburg, Portekiz ve Yeni Zelanda olmaktadır. Bu ülkelerde yükseköğretime GSYH'nın % 1'inden daha az bir

kısmı kamu harcaması olarak ayrılmaktadır. Tabloda GSYH'dan yükseköğretime kamu harcamaları olarak ayrılan payın en yüksek olduğu ülkeler ise Avusturya, Finlandiya ve Norveç olmaktadır.

Türkiye'ye ait veriler dikkate alındığında 2000 yılında yükseköğretime ayrılan kamu harcamaları GSYH'nın % 0.72'si iken zamanla yükseköğretime ayrılan pay artmış ve 2015 yılında % 1.23 seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16, lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylere, temel eğitimden yükseköğretime kadar eğitim almış bireylere ve yükseköğretim gibi çeşitli eğitim seviyelerine GSYH'nın yüzdesi olarak yapılan kamu harcamalarına dair bilgi vermektedir. Tablo 14 ve Tablo 15 dikkate alındığında lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin ve temel eğitimden yükseköğretime kadar eğitim almış bireylerin eğitim seviyesine GSYH'dan ayrılan payın diğer ülkelere göre daha yüksek olduğu ülkeler Danimarka, İzlanda ve Norveç olmaktadır. Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16'da yer alan veriler dikkate alındığında her üç eğitim seviyesine GSYH'dan kamu harcaması olarak ayrılan payın diğer ülkelere göre daha yüksek olduğu ülke Norveç olmaktadır.

Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16'da verilen bilgilerden hareketle Türkiye'de temel eğitimden yükseköğretime kadar eğitim almış bireylerin eğitim seviyesine GSYH'dan kamu harcamaları olarak ayrılan pay diğer eğitim seviyelerine ayrılan paydan daha yüksek olmaktadır.

Eğitim harcamaları; okullara, üniversitelere ve diğer kamu ve özel eğitim kurumlarına yapılan harcamaları kapsamaktadır. Harcama, eğitim kurumları tarafından sağlanan öğrenciler ve aileler için yapılan öğretim ve yardımcı hizmetleri içermektedir. Bu harcamalar GSYH'nın bir yüzdesi olarak aşağıda yer alan tablolarda verilmektedir (OECD, 2019i).

Tablo 17, Tablo 18 ve Tablo 19, OECD ülkelerinin lise, yükseköğretim ve lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin eğitim seviyeleri için GSYH'dan eğitim harcaması olarak ayrılan paylara dair bilgi vermektedir.

Tablo 17: OECD Ülkelerinde Lise Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

Ülke/Yıl	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	2.020	2.108	2.060	2.211	2.281	2.144	2.078	2.065	2.046	1.993	x
Avusturya	x	x	x	x	x	x	2.252	2.280	2.203	2.186	x
Belçika	x	x	x	x	x	x	2.762	2.789	2.789	2.765	2.708
Kanada	x	x	x	x	x	..	..	..	..	..	x
İsveç	x	x	x	x	x	x	2.005	1.954	1.909	1.862	x
İsviçre	x	x	x	x	x	x	..	X	x	x	x
Şili	x	1.852	1.851	1.905	1.724	1.672	1.897	1.703	1.62	1.653	1.816
Çek Cumhuriyeti	x	x	x	x	x	x	1.998	1.923	1.86	1.838	x
Almanya	x	2.385	2.236	x	2.392	2.301	2.248	2.224	2.203	2.15	x
Danimarka	x	x	x	x	x	x	2.45	2.421	2.685	x	x
Estonya	x	x	x	x	x	x	1.679	1.433	1.347	1.411	x
İspanya	x	x	x	x	x	x	1.769	1.725	1.692	1.731	x
Finlandiya	x	x	x	x	x	x	2.613	2.588	2.571	2.561	x
Fransa	x	x	x	x	x	x	2.597	2.579	2.578	2.542	x
Birleşik Krallık	x	x	x	x	x	x	2.465	2.831	2.728	2.372	x
Yunanistan	x	x	x	x	x	x	1.669	1.631	1.558	1.532	x
Macaristan	1.96	1.989	x	x	x	x	1.736	1.508	1.981	1.799	x
İrlanda	x	x	x	x	x	x	1.829	1.710	1.567	1.122	x
İzlanda	x	x	x	x	x	x	2.29	2.242	2.272	2.258	x
İsrail	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	x
İtalya	x	x	x	x	x	x	1.876	1.896	1.888	1.881	x
Japonya	x	x	x	x	x	x	1.588	1.537	1.564	1.532	x
Kore	x	2.189	2.306	2.495	2.581	2.542	2.528	2.432	2.326	2.308	x
Letonya	..	2.495	2.131	2.205	1.885	1.635	1.484	1.577	1.639	1.641	x
Litvanya	x	x	x	x	2.376	2.085	1.908	1.806	1.722	1.589	x
Lüksemburg	x	x	x	x	x	x	1.860	1.712	1.744	1.650	x
Meksika	1.374	1.733	1.616	1.849	1.831	1.838	1.846	1.908	1.939	1.954	x
Hollanda	1.99	2.228	2.189	2.444	2.459	2.414	2.448	2.475	2.396	2.418	x
Norveç	x	x	x	x	x	x	..	..	2.418	2.473	x
Polonya	x	1.987	1.935	1.934	1.911	1.777	1.77	1.730	1.675	1.599	x
Portekiz	x	x	x	x	x	x	2.864	2.899	2.698	2.37	x
Slovak Cumhuriyeti	x	x	x	x	x	x	1.828	1.813	1.858	1.861	x
Slovenya	x	x	x	x	x	x	..	1.961	1.842	1.743	x
ABD	1.934	1.99	2.062	2.084	2.069	1.975	1.922	1.872	1.846	1.847	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	x	x	2.918	2.810	2.764	2.690	x
Türkiye	x	x	x	x	x	1.857	2.004	1.985	1.96	1.989	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018ı, <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 17, 2000-2016 yıllarına ait OECD ülkelerinde lise eğitim seviyesine GSYH'nın bir yüzdesi olarak yapılan eğitim harcamalarını göstermektedir. Tablo genel olarak ele alındığında diğer ülkelere kıyasla GSYH'nın daha büyük kısmını lise eğitimine eğitim harcaması olarak ayıran ülkeler Avustralya, Avusturya, Belçika, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Birleşik Krallık, İzlanda, Kore, Hollanda, Norveç, Portekiz ve Yeni Zelanda olmaktadır. Söz konusu ülkelerde GSYH'nın % 2'sinden fazlası lise eğitimine ayrılan eğitim harcaması olmaktadır. Türkiye'de ise sadece 2012 yılında GSYH'nın % 2.004'ü lise eğitimi için eğitim harcaması olarak ayrılırken diğer yıllarda daha az bir pay ayrılmaktadır.

Tablo 18: OECD Ülkelerinde Lise Sonrası 1-2 Yıl Eğitim Almış Bireyler İçin Yapılan Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

Ülke/Yıl	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	3.764	3.876	3.852	4.245	4.488	4.185	4.007	3.985	3.949	3.921	x
Avusturya	x	x	x	x	x	x	3.124	3.204	3.122	3.122	x
Belçika	x	4.074	4.325	4.331	4.292	4.256	4.332	4.363	4.333	4.270	x
Kanada	3.214	3.267	3.526	3.827	3.728	3.561	3.523	3.480	3.442	3.504	x
İsveç	4.019	3.998	3.825	3.985	3.777	3.686	3.708	3.703	3.680	3.646	x
İsviçre	x	x	x	x	x	x	3.834	x	x	x	x
Şili	4.246	3.609	3.632	3.845	3.396	3.336	3.739	3.378	3.110	3.177	3.637
Çek Cumhuriyeti	2.571	2.763	2.522	2.755	2.697	2.717	2.753	2.692	2.646	2.646	x
Almanya	x	3.278	3.078	x	3.317	3.188	3.131	3.100	3.064	2.996	x
Danimarka	4.007	4.356	4.132	4.619	4.665	4.253	4.645	4.580	4.797	x	x
Estonya	0.000	3.440	3.789	4.080	3.810	3.285	3.182	3.157	2.841	2.959	x
İspanya	3.093	2.835	2.991	3.226	3.206	3.161	3.097	3.050	3.009	3.073	x
Finlandiya	3.473	3.699	3.603	3.922	3.961	3.909	3.941	3.926	3.944	4.003	x
Fransa	4.166	3.867	3.841	3.990	3.938	3.809	3.791	3.784	3.784	3.743	x
Birleşik Krallık	x	3.945	3.826	4.190	4.238	4.274	4.338	4.685	4.714	4.361	x
Yunanistan	2.560	2.733	x	x	x	x	2.881	2.877	2.852	2.854	x
Macaristan	2.957	3.033	x	x	x	x	2.585	2.500	2.819	2.881	x
İrlanda	2.839	3.242	3.955	4.403	4.450	4.321	4.312	3.978	3.676	2.650	x
İzlanda	4.660	5.228	4.824	4.830	4.649	4.700	4.589	4.530	4.642	4.547	x
İsrail	4.224	3.747	3.934	3.788	3.971	4.188	4.349	4.299	4.361	4.502	x
İtalya	3.040	3.009	3.063	3.112	2.957	2.823	2.977	3.032	3.007	3.009	x
Japonya	2.898	2.744	2.778	2.872	2.846	2.840	2.821	2.732	2.755	2.686	x
Kore	x	3.824	3.860	4.312	4.403	4.357	4.335	4.166	4.003	3.982	x
Letonya	..	3.296	3.617	3.825	3.377	3.041	2.848	3.133	3.311	3.345	x
Litvanya	x	x	x	x	3.365	2.990	2.787	2.707	2.580	2.439	x
Lüksemburg	x	x	3.017	3.369	3.478	3.242	3.302	2.937	3.034	2.946	x
Meksika	3.136	3.824	3.619	3.901	3.893	3.888	3.815	3.884	3.869	3.857	x
Hollanda	3.160	3.581	3.452	3.823	3.820	3.732	3.758	3.796	3.645	3.633	x
Norveç	4.921	4.894	4.610	4.989	4.866	4.732	4.600	4.685	4.499	4.636	x
Polonya	x	3.709	3.578	3.566	3.582	3.358	3.433	3.383	3.369	3.232	x
Portekiz	3.712	3.571	3.269	3.825	3.735	3.560	4.507	4.724	4.463	3.940	x
Slovak Cumhuriyeti	2.644	2.809	2.553	3.017	2.997	2.715	2.658	2.732	2.779	2.863	x
Slovenya	x	4.052	3.613	3.870	3.837	3.732	3.697	3.628	3.485	3.278	x
ABD	3.674	3.766	3.921	3.958	3.907	3.781	3.632	3.541	3.510	3.514	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	x	x	4.783	4.573	4.538	4.548	x
Türkiye	1.730	x	x	x	x	3.020	3.125	3.097	3.160	3.129	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018, <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 18, 2000-2016 yıllarına ait OECD ülkelerinde GSYH'nın bir yüzdesi olarak lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin eğitim seviyesine yapılan eğitim harcamalarını göstermektedir. Tabloda verilen bilgiler doğrultusunda söz konusu eğitim seviyesi için GSYH'dan ayrılan payın en yüksek olduğu ülkeler genel olarak Avustralya, Belçika, Danimarka, Birleşik Krallık, İrlanda, İzlanda, İsrail, Kore, Norveç ve Yeni Zelanda olmaktadır. Tüm ülkeler değerlendirildiğinde bu eğitim seviyesi için GSYH'nın daha az bir miktarını ayıran ülkeler ise Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Macaristan, Japonya, Litvanya ve Slovak Cumhuriyeti olmaktadır. Türkiye'de 2000 yılında GSYH'nın % 1.730'u bu eğitim seviyesine yapılan eğitim harcaması olarak

ayrılırken zamanla ayrılan payın arttığı ve 2015 yılında % 3.129'a yükseldiği görülmektedir.

Tablo 19: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim İçin Yapılan Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

Ülke/Yıl	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	1.497	1.523	1.538	1.623	1.681	1.634	1.604	1.695	1.853	2.034	x
Avusturya	x	x	x	x	x	x	1.746	1.744	1.710	1.742	x
Belçika	x	1.222	1.275	1.386	1.370	1.377	1.400	1.450	1.469	1.474	x
Kanada	2.266	2.305	2.383	2.700	2.608	2.477	2.484	2.508	2.499	2.4	x
İsveç	1.524	1.544	1.504	1.677	1.666	1.654	1.686	1.696	1.692	1.619	x
İsviçre	x	x	x	x	x	x	1.232	x	x	x	x
Şili	1.963	1.921	1.864	2.002	2.282	2.377	2.450	2.374	2.323	2.028	2.503
Çek Cumhuriyeti	0.754	0.954	1.089	1.201	1.178	1.358	1.439	1.330	1.228	1.156	x
Almanya	x	1.026	1.082	x	1.199	1.207	1.219	1.219	1.227	1.224	x
Danimarka	1.519	1.658	1.624	1.830	1.829	1.847	x	1.706	1.692	x	x
Estonya	0.000	1.143	1.278	1.129	1.573	1.661	1.592	2.038	1.797	1.774	x
İspanya	1.119	1.089	1.187	1.276	1.308	1.290	1.259	1.288	1.264	1.280	x
Finlandiya	1.648	1.656	1.616	1.811	1.842	1.863	1.848	1.809	1.775	1.726	x
Fransa	1.304	1.291	1.389	1.471	1.468	1.453	1.443	1.470	1.477	1.464	x
Birleşik Krallık	x	x	x	x	x	x	1.737	1.781	1.758	1.868	x
Yunanistan	0.742	1.459	x	x	x	x	0.900	0.871	0.885	0.989	x
Macaristan	1.102	1.082	x	x	x	x	1.240	1.276	0.940	0.883	x
İrlanda	1.426	1.098	1.369	1.541	1.469	1.398	1.370	1.192	1.107	0.819	x
İzlanda	1.030	1.204	1.194	1.216	1.165	1.110	1.338	1.290	1.277	1.282	x
İsrail	1.649	1.587	1.526	1.495	1.545	1.630	1.553	1.627	1.541	1.469	x
İtalya	0.823	0.844	0.928	0.960	0.958	0.967	0.944	0.970	0.963	0.923	x
Japonya	1.349	1.343	1.455	1.495	1.468	1.516	1.482	1.482	1.451	1.388	x
Kore	2.115	2.135	2.375	2.381	2.405	2.430	2.344	2.293	2.257	1.815	x
Letonya	1.228	1.404	1.444	1.231	1.366	1.493	1.369	1.376	1.404	1.507	x
Litvanya	x	1.343	1.346	1.515	1.627	1.823	1.741	1.681	1.659	1.502	x
Lüksemburg	x	x	x	x	x	x	0.419	0.527	0.502	0.527	x
Meksika	0.861	1.148	1.203	1.394	1.350	1.255	1.305	1.245	1.415	1.415	x
Hollanda	1.320	1.455	1.448	1.585	1.619	1.649	1.686	1.710	1.731	1.725	x
Norveç	1.667	x	1.553	1.658	1.624	1.610	1.577	1.603	1.669	1.739	x
Polonya	1.055	1.571	1.207	1.498	1.464	1.292	1.318	1.367	1.328	1.373	x
Portekiz	0.945	1.268	1.293	1.308	1.394	1.331	1.343	1.392	1.357	1.288	x
Slovak Cumhuriyeti	0.765	0.894	0.870	0.929	0.906	0.974	1.029	1.061	1.074	1.575	x
Slovenya	x	1.261	1.113	1.273	1.248	1.292	1.216	1.156	1.105	1.036	x
ABD	2.144	2.423	2.544	2.667	2.688	2.742	2.762	2.619	2.649	2.576	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	x	x	1.808	1.729	1.787	1.756	x
Türkiye	0.755	x	x	x	x	1.951	1.774	1.714	1.747	1.653	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018, <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 19, 2000-2016 yıllarına ait OECD ülkelerinde yükseköğretim eğitim seviyesine GSYH'nın bir yüzdesi olarak ayrılan eğitim harcamalarını göstermektedir. Tabloda Kanada, Şili, Kore ve ABD'de GSYH'nın genel olarak % 2'sinden daha fazlasını yükseköğretime eğitim harcaması olarak ayırdıkları görülmektedir. GSYH'nın % 1'inden daha az bir miktarını yükseköğretime ayıran ülkelerin ise Yunanistan, İtalya, Lüksemburg ve Slovak Cumhuriyeti olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise 2000 yılında

GSYH'nın 0.755'i yükseköğretime ayrılırken 2015 yılında bu oran % 1.653'e yükselmektedir. 2000-2016 yılları arasında genel olarak bir artış söz konusudur. Ancak Türkiye benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Şili ile kıyaslandığında Şili'nin gerisinde kalmaktadır.

Tablo 17, Tablo 18 ve Tablo 19, Türkiye açısından dikkate alındığında Türkiye'de lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin eğitim seviyesine GSYH'dan ayrılan payın, diğer eğitim seviyelerine kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 20, OECD ülkelerinde yükseköğretimde eğitim harcamalarının bir yüzdesi olarak kamu kurumları tarafından yapılan harcamaları göstermektedir.

Tablo 20: OECD Ülkelerinde Yükseköğretimde Kamu Harcamaları (%)

Ülke/Yıl	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	x	49.8	45.4	46.4	45.6	44.9	42.5	38.7	37.8	x
Avusturya	x	x	x	x	x	95.1	94.6	94.4	93.8	x
Belçika	x	x	88.7	87.7	87.4	87.1	87.1	85.6	83	x
Kanada	56.6	61	55.1	57.4	54.7	52.1	49.3	48.3	49.1	x
İsveç	93.5	88.8	85.1	87	85.9	85.6	85.8	85.2	84.7	x
İsviçre	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Şili	25.1	19.5	15.5	23.4	22.1	24.2	34.6	37.5	35.7	32.4
Çek Cumhuriyeti	71.6	85.4	81.2	78.8	81.1	68	64.7	63.8	65.4	x
Almanya	x	x	85.5	84.6	85.1	84.1	83.7	84.1	82.7	x
Danimarka	99.4	97.6	96.7	95	94.5	x	90.3	92.3	x	x
Estonya	x	x	69.8	75.4	80.3	58.4	60.8	76.3	70.9	x
İspanya	74.4	74.4	77.9	78.2	77.5	71.9	68.3	67.5	66.4	x
Finlandiya	97.8	97.2	96.1	95.9	95.9	96.2	96.1	96.5	93.1	x
Fransa	x	x	82.8	80.8	79.6	78.5	77.6	77.3	77.8	x
Birleşik Krallık	x	x	x	x	x	54.9	55.2	26.8	25	x
Yunanistan	100	99.7	96.7	x	x	82.6	74.5	72.8	73.3	x
Macaristan	80.3	76.7	78.5	x	x	54.4	61.2	69.7	62.9	x
İrlanda	69.7	79.2	84	81.2	80.5	83.6	77.7	74.3	73.6	x
İzlanda	x	91.8	90.5	91.2	90.6	85.3	86.8	89.1	89.3	x
İsrail	59.2	60.1	53.1	54.2	49	53.1	51.5	52	58.4	x
İtalya	82.9	77.5	73.2	67.6	66.5	64.2	65	63.2	61.7	x
Japonya	35.1	38.5	33.7	34.4	34.5	34.3	35.2	34.1	32.4	x
Kore	x	23.3	24.3	27.4	27.2	29.5	32.7	34.3	36.1	x
Letonya	77.3	56	53.8	51.9	58.2	59.8	61.7	73.4	72.6	x
Litvanya	x	x	63.1	66.7	71.9	73	72.7	74.3	71.8	x
Lüksemburg	x	x	x	x	x	92.5	95.8	93.3	92.3	x
Meksika	77.4	79.4	69	69.9	67.1	69.7	67.8	71.2	70.9	x
Hollanda	77.4	74.1	71.8	70.1	69	68.6	68.2	67.7	67.5	x
Norveç	93.7	96.3	x	96	95.9	96.1	96	96.3	96	x
Polonya	100	66.6	74	69.2	72.8	74.4	77.9	78.7	79.1	x
Portekiz	96.5	92.5	68.1	69	68.6	49.9	53	56.7	58.1	x
Slovak Cumhuriyeti	95.4	91.2	77.3	70.1	76.9	72.4	73.9	75.5	78.7	x
Slovenya	x	x	76.5	84.7	85.2	83.3	83.8	82.6	83.3	x
ABD	38.6	43.7	42	40	39.1	37.8	36.3	34.7	35.2	x
Yeni Zelanda	x	x	x	x	x	52.3	51.9	51	51.5	x
Türkiye	96.3	95.4	x	x	80.4	74.4	76.1	75.3	74.8	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018i <https://data.oecd.org/eduresource/spending-on-tertiary-education.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Yükseköğretime yapılan harcama; okullara, üniversitelere ve eğitim hizmetlerini veren veya destekleyen diğer özel kuruluşlara yapılan özel harcamaları kapsayan en yüksek eğitim düzeyindeki toplam harcama olarak tanımlanmaktadır. Bu gösterge toplam eğitim harcamasının bir yüzdesidir. Yükseköğretimde harcamalar kamu

kurumları, özel kurumlar, hane halkı, diğer özel kuruluşlar (dini kuruluşlar, hayırsever kuruluşları, iş ve işçi dernekleri vb.) ve sübvansiyonlu fonlar ile yapılmaktadır (OECD, 2019j).

Tablo 20, 1995-2016 yıllarında OECD ülkelerinde yükseköğretimde kamu kurumları tarafından yapılan harcamaları göstermektedir. Tabloda yer alan göstergeler toplam eğitim harcamasının bir yüzdesidir. Tabloya göre Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Lüksemburg ve Norveç'te yükseköğretimde kamu kurumları tarafından yapılan harcamalar diğer OECD ülkelerine göre oldukça yüksek boyutta; % 90'ın üzerinde değerler almaktadır. Şili, Japonya, Kore ve ABD'de ise söz konusu oran % 40'ın altında değerler alarak diğer OECD ülkelerine kıyasla kamu kurumları tarafından yapılan harcamaların daha az boyutlarda olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de ise 1995 yılında % 96.3 olarak belirtilen oranın 2015 yılında % 74.8'e düşerek zamanla azaldığı görülmektedir.

Beşeri sermayenin eğitim unsuruna dair göstergelerinden biri GSYH'dan eğitime ayrılan paydır. Ancak her ülkenin GSYH düzeyi birbirinden farklı olduğundan bu tür kıyaslamaların sağlıklı sonuçlar vermeyeceği düşünülmektedir.

Tablo 21, Tablo 22 ve Tablo 23, OECD ülkelerinde lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireyler için ayrıca lise ve yükseköğretim eğitim seviyesinde öğrenci başına Amerikan Doları cinsinden yapılan harcamaları göstermektedir. Eğitim harcamaları okullara, üniversitelere ve diğer kamu ve özel eğitim kurumlarına yapılan harcamaları kapsamaktadır. Harcama, eğitim kurumları tarafından sağlanan öğrenciler ve aileler için yapılan öğretim ve yardımcı hizmetleri içermektedir (OECD, 2019i).

Tablo 21: OECD Ülkelerinde Lise Sonrası 1-2 Yıl Eğitim Almış Bireylerin Eğitim Seviyelerinde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları

Ülke/Yıl	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	10032.6	9560.2	10318.3	10319.1	10766.4	x
Avusturya	x	12481.4	13391.5	13454.1	13930.8	x
Belçika	10786.3	11279.8	11719.1	11866.1	11855.9	x
Kanada	10000.2	10398.1	10535.7	10501.5	10467.8	x
İsveç	10518.8	10859.7	11061.1	11007.0	11052.2	x
İsviçre	x	16862.3	x	x	x	x
Şili	3701.5	4534.2	4375.7	4166.7	4227.1	4996.3
Çek Cumhuriyeti	6184.7	6482.5	6638.7	6886.8	7074.9	x
Almanya	9613.1	9821.1	10300.3	10779.2	10863.4	x
Danimarka	10535.1	11476.9	11807.6	12827.3	x	x
Estonya	6203.1	6533.6	6897.2	6435.8	6663.3	x
İspanya	8203.0	7962.7	7753.1	7814.2	8189.1	x
Finlandiya	9272.0	9448.1	9658.9	9769.0	10025.5	x
Fransa	9343.8	9312.2	9778.4	9918.3	9897.2	x
Birleşik Krallık	9628.8	9966.5	11486.6	11874.9	11028.1	x
Yunanistan	x	6006.2	6276.7	6191.8	6190.7	x
Macaristan	x	4451.9	4642.3	5551.7	5851.7	x
İrlanda	9848.4	10071.3	9433.8	9169.6	8671.0	x
İzlanda	9216.0	9240.7	9757.4	10599.2	11207.3	x
İsrail	6350.2	6765.4	7215.4	7301.9	x	x
İtalya	7993.2	8609.1	8839.5	8727.4	8996.3	x
Japonya	9168.7	9563.8	9801.8	10022.1	10167.3	x
Kore	9682.4	10343.9	10524.2	10803.9	11688.4	x
Letonya	4954.4	5098.4	5967.8	6631.0	6824.2	x
Litvanya	4741.1	4803.4	5212.3	5383.4	5291.6	x
Lüksemburg	x	19943.2	18758.4	20938.7	20450.9	x
Meksika	2764.7	2826.4	2925.2	3032.5	2997.9	x
Hollanda	10062.0	10338.1	10994.5	10674.4	10960.1	x
Norveç	13101.6	13507.6	14396.2	14194.0	14353.3	x
Polonya	5804.5	6361.7	6608.1	6823.9	6725.3	x
Portekiz	x	8232.3	9513.6	9411.2	8533.5	x
Slovak Cumhuriyeti	5125.7	5381.7	5928.6	6368.7	6747.0	x
Slovenya	8840.5	8838.5	8950.0	8875.1	8406.0	x
ABD	11726.4	11742.5	11881.5	12175.7	12424.3	x
Yeni Zelanda	x	8360.1	8769.8	9064.1	9265.7	x
Türkiye	2770.3	2977.1	3203.1	3559.9	3714.8	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018ı <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 21, 2011-2016 yılları arasında OECD ülkelerinde lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin eğitim seviyelerinde Amerikan Doları cinsinden hesaplanan öğrenci başına düşen harcamaları göstermektedir. Tabloda verilen bilgiler doğrultusunda söz konusu eğitim seviyesinde öğrenci başına en fazla harcama yapan ülkeler genel olarak Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, İsveç, İsviçre, Almanya, Danimarka, Birleşik Krallık, İzlanda, Japonya, Kore, Lüksemburg, Hollanda, Norveç ve ABD olmaktadır. Şili, Meksika ve Türkiye’de ise bu eğitim seviyesinde öğrenci başına yapılan

harcamalar diğer OECD ülkelerine kıyasla oldukça düşük düzeylerde kalmaktadır. Dolayısıyla genel olarak gelişmiş ülkelerde bu eğitim seviyesi için Amerikan Doları cinsinden öğrenci başına yapılan harcamalar, gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha fazla olmaktadır.

Tablo 22: OECD Ülkelerinde Lise Eğitim Seviyesinde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları

Ülke/Yıl	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	10769.1	11668.8	11732.9	12302.7	x
Avusturya	14132.2	15038.1	15035.5	15477.0	x
Belçika	12323.0	12911.2	13085.8	13070.5	x
Kanada	..	..	..	..	x
İsveç	11395.1	11506.5	11370.9	11401.5	x
İsviçre	..	x	x	x	x
Şili	4506.7	4274.1	4218.9	4300.9	4930.5
Çek Cumhuriyeti	7543.0	7803.2	8167.0	8476.0	x
Almanya	10624.7	11142.5	11684.8	11790.5	x
Danimarka	11274.0	11546.9	13368.4	x	x
Estonya	7014.3	6522.7	6574.9	6861.2	x
İspanya	8866.7	8488.1	8531.7	9019.5	x
Finlandiya	10087.3	10323.0	10377.1	10481.9	x
Fransa	11122.4	11622.6	11787.1	11747.2	x
Birleşik Krallık	9999.1	12138.6	12352.2	10569.4	x
Yunanistan	6742.9	7008.0	6940.0	6785.7	x
Macaristan	4500.2	4285.5	6075.2	5870.0	x
İrlanda	11398.9	10929.9	10626.2	10111.2	x
İzlanda	8617.9	9138.7	10063.1	11149.2	x
İsrail	..	..	..	..	x
İtalya	8758.6	8936.1	8789.0	9079.2	x
Japonya	10430.0	10652.1	10940.5	11147.5	x
Kore	10740.0	10750.9	11074.4	12202.1	x
Letonya	5162.9	5903.2	6627.3	6930.3	x
Litvanya	4649.4	5005.6	5282.9	5187.6	x
Lüksemburg	20392.4	19703.6	21554.3	20412.6	x
Meksika	3033.9	3115.5	3201.3	3128.7	x
Hollanda	12162.9	12821.1	12435.4	12849.7	x
Norveç	..	..	15201.4	15401.2	x
Polonya	6200.8	6440.3	6707.3	6806.3	x
Portekiz	9799.7	11081.3	10746.5	9518.3	x
Slovak Cumhuriyeti	5300.2	5870.4	6420.7	6659.5	x
Slovenya	..	8660.6	8553.5	8289.8	x
ABD	12618.9	12760.8	12995.0	13083.8	x
Yeni Zelanda	9314.5	9951.9	10281.3	10383.0	x
Türkiye	2920.8	3118.1	3315.2	3510.8	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

:.. Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018, <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 22, 2012-2016 yılları arasında OECD ülkelerinde lise eğitim seviyesinde öğrenci başına Amerikan Doları cinsinden hesaplanan harcamaları göstermektedir.

Tabloda verilen bilgiler doğrultusunda lise seviyesinde öğrenci başına en fazla harcama yapan ülkeler genel olarak Avustralya, Avusturya, Belçika, İsveç, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Birleşik Krallık, İrlanda, İzlanda, Japonya, Kore, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, ABD ve Yeni Zelanda olmaktadır. Şili, Meksika ve Türkiye’de ise lise eğitim seviyesi için öğrenci başına yapılan harcamalar diğer OECD ülkelerine kıyasla oldukça düşük düzeylerde olmaktadır. Dolayısıyla genel olarak gelişmiş ülkelerde lise eğitim seviyesi için Amerikan Doları cinsinden öğrenci başına yapılan harcamalar, gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha fazla olmaktadır.

Tablo 23: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Eğitim Seviyesinde Öğrenci Başına Düşen Eğitim Harcamaları

Ülke/Yıl	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	16382.4	16002.7	18252.8	19493.6	20344.2	x
Avusturya	x	16475.7	16899.8	16867.6	17555.2	x
Belçika	15666.2	15953.0	16697.1	17001.8	17320.2	x
Kanada	x	x	x	x	x	x
İsveç	21083.5	23141.6	23817.1	24508.8	24417.4	x
İsviçre	x	24848.2	x	x	x	x
Şili	7851.8	8354.5	7973.5	7813.1	6677.1	8405.9
Çek Cumhuriyeti	9478.2	10421.6	10307.7	10490.3	10890.7	x
Almanya	17655.5	17143.4	16949.4	17144.2	17035.6	x
Danimarka	21888.0	x	15697.5	15626.2	x	x
Estonya	8059.7	8489.8	11798.0	11964.5	12867.5	x
İspanya	12735.1	12083.0	12699.1	12524.1	12605.2	x
Finlandiya	18181.9	18045.9	18017.7	17874.6	17591.2	x
Fransa	15587.4	15392.1	16233.9	16353.8	16144.8	x
Birleşik Krallık	x	24111.7	25613.6	24345.6	26320.1	x
Yunanistan	x	3811.4	3712.9	3880.7	4094.5	x
Macaristan	x	9039.4	10374.0	8647.3	8761.5	x
İrlanda	16259.3	15621.7	12992.9	13701.8	13229.4	x
İzlanda	8510.9	10897.7	11200.3	11417.8	12670.7	x
İsrail	11686.8	11681.3	13592.4	13103.2	11003.2	x
İtalya	10676.1	10669.4	11303.2	11438.9	11257.1	x
Japonya	18401.0	18827.6	19723.9	19546.8	19289.2	x
Kore	11409.9	11390.7	11401.6	11711.4	10108.9	x
Letonya	7454.2	7411.3	8051.4	8973.5	10136.7	x
Litvanya	9134.8	8964.0	9147.0	10049.3	9656.9	x
Lüksemburg	x	x	x	45800.6	48906.9	x
Meksika	7889.1	8188.0	7693.5	8900.6	8169.7	x
Hollanda	18147.4	18757.8	19588.5	19234.2	19286.2	x
Norveç	18972.5	20051.8	21179.2	21009.1	20973.0	x
Polonya	6993.4	7731.4	8422.6	8793.4	9687.4	x
Portekiz	9492.6	9798.2	11093.9	11788.3	11765.9	x
Slovak Cumhuriyeti	8210.5	9281.7	10224.7	11233.5	15873.9	x
Slovenya	9863.8	10014.5	9865.0	10036.8	10208.1	x
ABD	26202.9	27527.0	27578.9	29328.2	30003.2	x
Yeni Zelanda	x	13602.6	14233.7	15109.0	15165.7	x
Türkiye	11819.1	10116.1	10298.3	10392.8	8900.7	x

x: Verinin uygulanamaz olduğu anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018, <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim

Tarihi: 30.10.2018

Tablo 23, 2011-2016 yılları arasında OECD ülkelerinde yükseköğretim eğitim seviyesinde öğrenci başına Amerikan Doları cinsinden hesaplanan harcamaları göstermektedir. Tabloda verilen bilgiler doğrultusunda yükseköğretim seviyesinde öğrenci başına en fazla harcama yapan ülkeler genel olarak Avustralya, Avusturya, Belçika, İsveç, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Birleşik Krallık, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç ve ABD olmaktadır. Öğrenci başına yapılan harcamaları diğer OECD ülkelerine kıyasla daha düşük olan ülkeler ise Şili, Yunanistan,

Meksika, Polonya olmaktadır. Yükseköğretim seviyesinde öğrenci başına en düşük harcamayı yapan ülke Yunanistan olmaktadır. Türkiye’de ise 2011 yılında 11819.1 olarak gerçekleşen yükseköğretim seviyesinde öğrenci başına harcama 2015 yılında 8900.7 düzeyinde gerçekleşmiş, dolayısıyla öğrenci başına harcamanın zamanla azaldığı görülmektedir.

Tablo 21, Tablo 22 ve Tablo 23 dikkate alındığında Türkiye’de eğitim harcamalarının öğrenci başına düşen Amerika Doları cinsinden değerleri dikkate alındığında, yükseköğretime yapılan harcamaların lise ve lise sonrası 1-2 yıl eğitim almış bireylerin eğitim seviyelerinde öğrenci başına yapılan harcamalara nazaran daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 24, Tablo 25 ve Tablo 26, OECD ülkelerinde 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkinlerin eğitim seviyeleri açısından istihdam oranlarını göstermektedir: İstihdam oranı, çalışma çağındaki nüfusun yüzdesi olarak istihdamdaki kişi sayısını ifade etmektedir. İstihdam, haftada en az bir saat ücretli ya da kâr amaçlı çalışan veya bir işi olan ancak geçici olarak hastalık, izin veya sınai eylem nedeniyle işte olmayan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu gösterge, 25-64 yaş aralığında bulunup istihdam edilenlerin yüzdesini ölçmektedir (OECD, 2019k).

Tablo 24: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Altı Olan Bireylerin İstihdam Oranları

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	52.8	60.2	60.8	62.9	65.1	65.8	66.2	60.3	59.7	58.5	58.1	58.9
Avusturya	..	..	..	53.2	54.8	55.1	54.7	54	53	52.9	53.9	54.1
Belçika	48.6	47.3	50.5	49	48.9	47.7	47.6	47.8	47.5	46.6	46.4	46.5
Kanada	55	52.2	54.8	56.2	55.1	55	56.2	56.4	55.8	55.2	54.6	55.6
İsveç	82.8	77.7	68	66.1	63.2	65.2	64	62.4	65.9	65.9	65.9	66.8
İsviçre	71.3	67.4	64.5	65.3	66.1	66.6	66.8	67	67.5	67.6	67.6	67.2
Şili	..	..	..	..	..	60	..	61.3	..	62.2	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	55.6	46.9	41.2	43.2	42.2	40.4	41.8	43	41.9	45.1	50.5
Almanya	49.9	49.2	50.6	51.6	55.3	56.5	57.5	57.9	58	58.7	59.4	60
Danimarka	62	61.5	62.5	61.5	62.8	62.6	61.4	60.9	61.7	60.5	63.5	62.1
Estonya	..	..	39.8	49.5	45	48.6	50.3	57.9	60.3	58	61.4	65.4
İspanya	49.5	46.3	53.8	58.8	53	52.3	49.3	48.3	49.4	51.6	53.9	55.5
Finlandiya	..	..	59.6	57.9	55	55.5	55.2	54.1	53.5	53.4	53.7	52.7
Fransa	57.8	56	55.9	58.6	55.4	55.7	55.5	54.3	54.1	52.2	51.3	52.7
Birleşik Krallık	..	..	65.3	65.5	56.1	55.9	56.8	57.4	60.1	60.1	61.3	62.6
Yunanistan	54.4	56.2	57.5	59.1	58.1	53.9	48.4	46.3	46.9	48.5	48.5	49.6
Macaristan	..	..	35.8	38.1	37.6	37.7	38.8	39.4	45.3	48.1	51.7	55.1
İrlanda	46	48.6	55.9	58.4	47.6	45.8	44.1	46.9	46.6	48.8	..	50.9
İzlanda	..	..	..	81.8	75.4	74.2	72.7	74.3	76.8	78.4	78.8	77
İsrail	..	..	..	41.3	44.7	45.6	47.2	48	48.6	48.6	48.1	52.5
İtalya	54.1	48.9	48.6	51.7	50.4	50.8	50.9	49.7	49.6	50.2	51.2	51.8
Kore	..	71.1	68.1	66	65.1	65.3	65.4	65.5	66.4	65.9	65.5	65.8
Letonya	..	..	40.4	50.3	47.1	48.5	51.8	50.8	54.1	56.4	58.8	61.4
Litvanya	..	..	36.7	46.3	31.6	32.9	36	38.9	48.1	50	49.3	52.1
Lüksemburg	..	..	57.9	61.8	61.9	62	63	61.7	60.9	62.3	59.6	60.4
Meksika	..	..	60.7	62.6	62.7	63.2	64.2	64.1	63.8	64.4	64.8	64.6
Hollanda	50.2	52.1	57.6	59.5	61.1	62	62.1	60.7	58.8	60	60.7	61.3
Norveç	62.3	61.2	..	64.2	63.8	68	65.2	62.2	61.9	61	61.7	61.1
ABD	53.5	53.8	57.8	57.2	52.1	51.1	52.9	53.1	54.8	54.7	56.6	55.6
Polonya	..	50	42.8	37.7	39.9	39.7	39.8	38.5	39.2	40.8	40.7	41.8
Portekiz	..	67.2	72.8	71.5	68.2	65.9	63.2	61.8	63	64.3	65.5	68.4
Slovak Cumhuriyeti	..	..	30.9	26.3	29.7	30.3	30.7	31	32.7	34.5	37.7	39.1
Slovenya	..	..	53.4	56.1	51.1	46.7	47.2	45.5	48.5	49	46.1	45.9
Yeni Zelanda	60.4	63.2	64.8	70	68.4	68	68.3	68.4	70.9	69.1	71.7	72.9
Türkiye	59.9	64	53.1	47.2	48.5	50.7	51.2	51.2	50.8	50.9	51.4	52.3
OECD Ortalama	..	..	54.3	56	54.2	54.5	54.3	54.3	55.2	55.7	56.5	57.4

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018j, <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 24'te 1991-2017 yılları arasında eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin istihdam oranları yansıtılmaktadır. Tabloda verilen bilgilere göre OECD ülkelerinde eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin istihdam oranları genel olarak % 50 ve üzerinde olmaktadır. 25-64 yaş aralığında bulunup eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin istihdam oranları en yüksek olan ülkeler genel olarak İsveç, İsviçre, İzlanda, Kore, Portekiz ve Yeni Zelanda olmaktadır. Türkiye'ye ait veriler OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında Türkiye'de 25-64 yaş aralığında olup eğitim seviyesi lise altı olan

bireylerin istihdam oranlarının OECD ortalamasından daha düşük olduğu ancak aradaki farkın ciddi boyutlarda olmadığı görülmektedir.

Tablo 25: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Olan Bireylerin İstihdam Oranları

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	74.9	75.4	76.7	79.8	80.4	80.7	80.4	77.7	77.3	77.9	78.1	78.1
Avusturya	..	..	..	72.8	75.9	75.6	75.9	76.2	75.9	75.7	75.9	76.6
Belçika	75.2	72	75	73.9	74.4	74	73.4	73.5	72.7	72.1	72.9	73.3
Kanada	74.6	73	76	76.3	74	74.2	74.6	74.6	73.9	73.5	73.6	74.2
İsveç	90.9	83.5	81.6	81.3	81	83.5	82.5	82.8	84.6	85	85.2	86
İsviçre	80.1	79.7	81.4	80	79.8	81.5	81.3	80.6	81.1	81.9	81.9	81.8
Şili	..	..	..	..	..	70.3	..	71.6	..	71.8	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	82.4	75.5	75.5	74.5	75.3	75.9	76.6	77.6	78.9	80.7	82.2
Almanya	72.4	71	70.4	70.6	76.3	77.6	78.2	78.8	79.7	79.9	81	81.6
Danimarka	80.9	80.5	80.9	79.9	79.1	79	78.7	79.3	79.4	80.3	81.1	81
Estonya	..	..	68.7	72.4	68.7	74	74.3	74.5	75.2	77.6	76.8	78.7
İspanya	72.4	65.1	72	75.1	69.3	67.9	66.3	64.5	65.9	67.7	69.2	70.2
Finlandiya	..	..	75.2	75.2	74.1	74.7	74.6	73.6	73.2	72.8	73.2	74.1
Fransa	78.3	75.7	75.2	75.7	74.4	73.7	73.5	73.3	72.7	72.6	72.9	73
Birleşik Krallık	..	..	81.1	81.5	78.1	78.2	78.8	78.7	80	80	80.1	81
Yunanistan	62.7	63.4	64.6	68.7	66.4	62	57.1	54	54.5	56.4	58.1	59.3
Macaristan	..	..	72.1	70.4	66.2	66.3	67.9	68.9	71.8	73.7	76.1	77.6
İrlanda	62.9	66.6	76.6	76.7	66.5	64.9	65.4	66	67.9	68.9	..	71.9
İzlanda	..	..	..	88.9	83.1	84.3	85.5	86.4	86.6	88.1	88.4	89.5
İsrail	..	..	..	66.8	70.1	70.9	71.7	71.7	72.3	73.4	72.7	73.6
İtalya	73.7	70.4	71.2	73.5	72.6	71.9	71.1	69.6	69.8	70.1	70.6	71
Kore	..	71.2	68.7	70.1	70.1	70.8	71	71.2	72.2	72.5	72.5	73
Letonya	..	..	66.8	71.7	65	66.8	66.8	69.6	71.2	71.8	71.1	72.9
Litvanya	..	..	68.7	74.8	63.4	66	67.5	68.3	69.7	71	72.6	73.4
Lüksemburg	..	..	73.1	71.7	72.1	70.3	71.8	70.7	72.1	71.8	70.5	74.8
Meksika	..	..	70.7	71.4	70.4	70.6	71	71.1	70.3	70.4	70.5	70.6
Hollanda	73.4	74	79.4	77.9	80	80.1	80.5	78.2	77.9	78.2	79.4	80.1
Norveç	79.7	80.5	..	82.4	81.7	81.7	81.2	81.8	81.5	80.5	80.2	79.7
ABD	74.4	74.4	76.7	72.8	67.9	67.1	67.5	67.7	67.9	68.6	68.8	70
Polonya	..	69.6	66.6	61.7	65.4	65.8	65.4	65.2	66.2	67.2	68.4	69.6
Portekiz	..	77	83.3	79.3	79.9	79.4	76	76	77.6	78.7	79.4	81.8
Slovak Cumhuriyeti	..	..	70.6	70.7	69.9	70.1	70.2	69.9	71.1	72.6	74.3	75.3
Slovenya	..	..	74.4	74.6	73	70.6	70.7	69.5	69.5	69.7	71	70.1
Yeni Zelanda	73.3	81.7	80	84.2	82	82	81.3	81.1	80.3	81.3	82.1	82.5
Türkiye	67.2	63.2	64	61.8	60	61.7	61.7	61.7	61.9	62.1	61.9	62.5
OECD Ortalama	..	..	73.9	74.7	73.1	73.3	73.2	73	73.6	74.1	74.9	75.6

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018j, <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Eğitim seviyesi lise düzeyinde olan ancak yükseköğretimin dışında olan bireylerin istihdam oranları Tablo 25'te gösterilmektedir. Tabloda verilen bilgilere göre 1991-2017 yılları arasında eğitim düzeyi lise olan bireylerin istihdam oranları yıllara ve ülkelere göre oldukça farklılaşabilmektedir. Tabloya göre eğitim düzeyi lise olup en

yüksek istihdam oranlarına sahip ülkeler İsveç, İsviçre, Danimarka, Birleşik Krallık, İzlanda, Hollanda, Norveç, Portekiz ve Yeni Zelanda olmaktadır. Türkiye'ye ait veriler dikkate alındığında 1991 yılında % 67.2 olarak gerçekleşen eğitim düzeyi lise olan bireylerin istihdam oranı 2017 yılında % 62.5 seviyesine düşmektedir. Bu veriler OECD ortalaması ile kıyaslandığında OECD ortalamasından daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 26: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Yükseköğretim Olan Bireylerin İstihdam Oranları

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	75.2	83.2	82.8	84.4	84	84.3	84.4	83.4	82.9	83.1	83.5	83.9
Avusturya	..	..	..	82.97	84.9	85.4	86	85.7	85.3	85.4	86.2	86.4
Belçika	85	83.7	85.3	84.1	83.9	84.1	84.5	84.1	84.7	84.5	85.1	85.2
Kanada	83.3	82.1	82.6	82.1	81.3	81.5	81.5	81.9	81.6	81.8	81.8	82.4
İsveç	94.2	89	86.6	87.3	87.6	88.6	88.7	89.1	88.9	89.2	89.5	89.4
İsviçre	90.5	90.2	90.4	90	87.3	87.9	88.6	88	88	88.2	88.5	88.3
Şili	..	..	..	..	..	84.3	..	84	..	84.4	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	91.9	86.8	85.8	83.3	83.1	83.6	84.9	84.5	84.8	85.6	86
Almanya	85	84.2	83.4	82.9	86.9	87.9	87.9	87.7	88.1	88.1	88.3	88.6
Danimarka	89.3	88.6	88.4	86.4	85.7	85.8	86.4	86.5	86.3	85.9	85.9	85.9
Estonya	..	..	79.5	84.1	79.6	79.9	82.3	83	84	85.7	84.8	85.6
İspanya	78.9	74.7	79.7	82.7	80.1	79.2	77.5	76.4	77.2	78.5	79.8	80.9
Finlandiya	..	..	84.4	84.1	84.1	84.3	84.4	83.8	83.5	82.7	83.1	84.9
Fransa	84.8	82	83.2	83	83.6	83.9	84.4	84.4	83.8	83.9	85	85.2
Birleşik Krallık	..	..	87.8	88	84.2	83.2	84.1	84.8	84.6	85.4	85.1	85.5
Yunanistan	81.3	80.3	80.9	81.8	79.8	74.8	71.1	69	68.5	68.7	70.4	71.8
Macaristan	..	..	82.4	83	78.6	79.3	79.7	80.1	81.8	83	85	85.1
İrlanda	80.6	83	87.5	86.8	81	80.5	80	80.1	81.1	82.1	..	84.9
İzlanda	..	..	..	93.6	90.2	89.7	91.6	91.1	90.8	91.8	93.6	93.1
İsrail	..	..	..	81.3	82.4	82.8	84.9	85.1	86.1	86.5	87	87.1
İtalya	86.5	80.9	81.4	80.4	78.3	79	78.7	77.9	77.8	78.6	79.7	80.7
Japonya	..	..	79	79.4	79.5	79.6	79.8	80.8	81.6	82.3	83.3	84
Kore	..	80.2	75.4	76.8	76.3	76.8	77.1	77.4	77.5	77.5	77.4	77.4
Letonya	..	..	80.6	83.8	80.6	84.3	86.2	85.2	84.2	85.8	87.1	87.5
Litvanya	..	..	80.4	87.5	86.7	88.3	88.2	88.6	89.4	89.6	91	90.7
Lüksemburg	..	..	84.3	84	84.9	85	84.8	84.8	84.5	84.7	85.7	86.3
Meksika	..	..	82.5	83.9	81	81	81.1	80.8	80.2	80	79.8	80
Hollanda	84.6	82.8	86.3	85.6	87.5	87.2	87.6	87.9	87.7	88.2	88.4	88.8
Norveç	90	88.9	..	88.8	90.4	90.5	90.3	89.5	89.9	89.2	88.8	88.8
ABD	85.3	85.1	85	82.5	80	80	80.1	80.3	80.1	81.2	81.6	81.8
Polonya	..	83.7	84.5	82.7	84.6	84.6	84.7	84.8	86.2	87.1	87.5	88.1
Portekiz	..	89	90.6	87.3	85.4	83.4	81.8	80.2	82.7	83.7	85.1	86.8
Slovak Cumhuriyeti	..	..	85.5	84	82.2	81.5	80.1	79.4	79.9	80.2	81.2	82
Slovenya	..	..	86.1	87	87.3	86.4	85.1	83.8	83.2	84.4	85.2	86.6
Yeni Zelanda	80.1	81.5	82.2	84.1	83.7	84.3	83.9	85.7	87.2	87.4	87.2	88.6
Türkiye	87	74.1	78.5	75.2	75.7	76.1	76.2	76.9	76.1	76.2	75	75.2
OECD Ortalama	..	..	83.7	84.2	83.2	83.3	83.4	83.3	83.4	83.9	84.5	85

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018j, <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 26, OECD ülkelerinin 1991-2017 yılları arasında eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerin istihdam oranlarını göstermektedir. Tablo genel olarak incelendiğinde eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerin istihdam oranlarının % 80 ve üzerinde olduğu, söz konusu oranın en yüksek olduğu ülkelerin İsveç, İsviçre, Danimarka, İzlanda ve Norveç olduğu görülmektedir. Söz konusu oranın en yüksek olduğu ülke İzlanda olmaktadır. Türkiye’de ise 1991 yılında % 87 seviyesinde bulunan oran zamanla düşmektedir. Bu durum Türkiye’de yükseköğretim mezunlarının istihdam seviyelerinin giderek azaldığını ve işgücü piyasasına yönelik eğitim modelinin yoksunluğunu göstermektedir. Ancak bu duruma sebep olabilecek bir diğer etken de 1991 yılı sonrasında 25-64 yaş aralığına dâhil olan bireylerin başka bir ifadeyle eğitilmiş genç nüfusun artmasıdır. Türkiye ve OECD ortalaması kıyaslandığında Türkiye, OECD ortalamasının altında kalmaktadır.

Tablo 24, Tablo 25 ve Tablo 26, 1991-2017 yılları arasında 25-64 yaş aralığında bulunan bireylerin eğitim seviyelerine göre istihdam oranlarını göstermektedir. Lise altı, lise ve yükseköğretim olmak üzere üç farklı eğitim seviyesi için tablolar yardımıyla verilen istihdam oranları dikkate alındığında her üç eğitim düzeyi açısından en yüksek istihdam oranına sahip olan ülkenin (bazı yıllar hariç) genel olarak İzlanda olduğu görülmektedir.

Tablolar genel olarak dikkate alındığında her üç eğitim düzeyi açısından istihdam oranları en yüksek olan ülkeler İsveç, İsviçre ve İzlanda olmaktadır.

Tablo 24, Tablo 25 ve Tablo 26, Türkiye açısından değerlendirildiğinde her üç eğitim seviyesinde de Türkiye’ye ait oranların OECD ortalamasından daha düşük olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye’ye ait veriler benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Meksika ve Şili’ye ait verilerle kıyaslandığında Türkiye’de her üç eğitim seviyesine bağlı istihdam oranlarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Son olarak Türkiye’de eğitim seviyeleri açısından istihdam oranları dikkate alındığında eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin istihdam oranı eğitim seviyesi lise ve yükseköğretim olan bireylerin istihdam oranına göre daha düşük seviyede olmaktadır. Tüm eğitim seviyeleri içinde en yüksek istihdam oranı eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerde görülmektedir. Özetle Türkiye’de 25-64 yaş aralığında bulunan bireylerin eğitim seviyesi arttıkça istihdam oranları da artmaktadır.

3.2. OECD'YE ÜYE ÜLKELERİN İSTİHDAM-İŞSİZLİK YAPISI

OECD ülkelerinde istihdam ve işsizlik yapısına ilişkin veriler OECD veri tabanından yararlanılarak sunulmuştur. OECD ülkelerinin istihdam-işsizlik yapısı incelenirken; işgücüne katılım oranları, istihdam oranları, yetişkinlerin eğitim seviyelerine göre istihdam edilenlerin yüzdesi, yarı zamanlı çalışanların oranı, işsizlik oranları, yetişkinlerin eğitim seviyeleri açısından işsizlik oranları, genç işsizlik oranlarına dair bilgiler verilmektedir.

Tablo 27, 1988-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinin işgücüne katılım oranlarını göstermektedir. İşgücüne katılım oranları, işgücünün toplam çalışma çağı nüfusuna bölünmesiyle elde edilmektedir. Çalışma çağı nüfusu da 15-64 yaş aralığındaki insanları ifade eder. Bu gösterge yüzde olarak hesaplanmaktadır (OECD, 2019).

Tablo 27: OECD Ülkelerinde İşgücüne Katılım Oranları

Ülke/Yıl	1988	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	71.7	73.5	73.9	73.7	75.4	76.4	76.6	76.4	76.4	76.3	76.9	76.9	77.4
Avusturya	..	..	71.4	70.8	71.4	74.4	74.5	75.1	75.5	75.3	75.5	76.2	76.4
Belçika	58.4	58.7	62	65.1	66.7	67.6	66.7	66.9	67.5	67.7	67.5	67.6	67.9
Kanada	75.9	76.6	74.7	76.2	77.7	77.8	77.7	77.8	78.0	77.7	78.0	78.1	78.5
İsveç	83.7	84.6	79.5	78.9	80.2	79	79.9	80.3	81	81.5	81.7	82.0	82.4
İsviçre	..	..	79.4	80.5	80.9	81.3	82	82.2	82.4	82.8	83.3	83.8	84.0
Şili	..	..	..	61.0	61.5	64.8	66.1	66.2	66.4	66.6	66.8	66.7	67.4
Çek Cumhuriyeti	..	..	72.3	71.6	70.4	70.2	70.5	71.5	72.9	73.5	74.0	75.0	75.9
Almanya	67.3	67.4	70.4	71.1	73.8	76.6	77.3	77.2	77.6	77.7	77.6	77.9	78.2
Danimarka	82.1	82.4	79.5	80.0	79.8	79.4	79.2	78.6	78.1	78.0	78.5	79.9	78.8
Estonya	..	78.6	72.9	71.1	70.1	73.8	74.7	74.8	75.1	75.1	76.6	77.3	78.7
İspanya	61.3	61.7	62.6	66.7	71.1	74.6	74.9	75.2	75.3	75.2	75.5	75.3	75.1
Finlandiya	75.4	77.1	73.2	74.9	74.8	74.6	75.1	75.3	75.3	75.4	75.9	76.0	76.9
Fransa	65.9	66.0	66.9	68.0	69.7	70.3	70.1	70.7	71.1	71.3	71.5	71.7	71.8
Birleşik Krallık	76.7	77.8	75.8	76.4	76.3	76.3	76.3	76.9	77.2	77.5	77.6	78.1	78.5
Yunanistan	59.8	59.1	60.1	63.8	66.4	67.8	67.2	67.4	67.5	67.4	67.8	68.2	68.3
Macaristan	..	..	58.9	59.9	61.4	61.9	62.3	63.7	64.7	66.9	68.6	70.1	71.2
İrlanda	59.9	60.1	61.8	71.5	73.8	72.1	71.5	71.3	72.2	71.6	72.2	73.1	72.5
İzlanda	..	..	84.7	86.6	86.7	85.5	85.1	85.5	86.6	86.6	87.9	89.0	88.3
İsrail	65.7	66.0	69.9	69.9	70.4	71.3	70.9	71.4	71.6	72.1	72.2	72.1	72.1
İtalya	59.3	59.5	57.9	60.3	62.4	62.0	62.0	63.5	63.4	63.9	64.0	64.9	65.4
Japonya	68.9	70.1	71.5	72.5	72.6	74.0	73.8	73.9	74.9	75.5	75.9	76.8	77.5
Kore	61.7	62.8	64.9	64.5	66.3	65.9	66.2	66.5	66.8	68.0	68.4	68.6	69.2
Letonya	..	..	..	67	69.1	72.9	72.8	74.4	73.9	74.5	75.7	76.3	76.9
Litvanya	..	..	..	70.5	68.7	70.2	71.3	71.8	72.4	73.7	74.1	75.4	75.9
Lüksemburg	60	60.1	60.2	64.2	66.5	68.2	67.9	69.4	69.8	70.8	70.8	69.9	70.1
Meksika	..	..	61.5	61.7	62.3	63.1	63.4	64.1	64.1	63.5	63.6	63.6	63.4
Hollanda	65.2	66.7	70.1	74.3	75.5	78.2	78.3	79.2	79.7	79.3	79.6	79.6	79.7
Norveç	79.1	77.1	77.4	80.7	78.9	78.2	77.9	78.3	78.3	78.1	78.4	78.1	77.4
ABD	75.9	76.5	76.9	77.2	75.4	73.9	73.2	73.1	72.8	72.7	72.6	72.9	73.3
Polonya	..	..	67.4	65.8	64.6	65.3	65.7	66.4	67.0	67.8	68.1	68.8	69.6
Portekiz	67.8	68.8	66.9	71.2	73.2	73.7	73.6	73.4	73.0	73.2	73.4	73.7	74.7
Slovak Cumhuriyeti	..	..	69.3	69.8	68.8	68.6	68.7	69.4	69.8	70.2	70.9	71.8	72.1
Slovenya	..	..	..	67.5	70.7	71.5	70.2	70.4	70.5	70.9	71.8	71.6	74.2
Yeni Zelanda	73.7	72.9	74.5	75	77.2	77.4	77.7	77.5	77.9	78.9	79	79.8	80.8
Türkiye	60.1	59.4	56.8	52.4	49.8	52.7	53.8	53.9	55.0	55.1	56	56.9	58.0
OECD													
Toplam	69.4	70.0	69.5	69.9	70.2	70.6	70.5	70.8	71.0	71.1	71.3	71.7	72.1

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018k, <https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tabloda verilen bilgilere göre işgücüne katılım oranları en yüksek olan ülkeler İsveç, İsviçre, Danimarka, İzlanda ve Norveç olmaktadır. Türkiye’de ise 1988 yılında % 60.1 olarak gerçekleşen işgücüne katılım oranı 2017 yılına gelindiğinde % 58.0 olmaktadır. İşgücüne katılım oranı açısından Türkiye’de 1988-2017 yılları arasında genel olarak bir düşüş yaşanmaktadır. Diğer OECD ülkelerine ve aynı gelişmişlik düzeyine sahip Şili ve Meksika’ya kıyasla Türkiye’de işgücüne katılım oranının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1. OECD’ye Üye Ülkelerin İstihdam Yapısı

OECD’ye göre istihdam oranları, mevcut işgücü kaynaklarının (çalışmaya müsait insanların) ne ölçüde kullanıldığının bir ölçüsü olarak tanımlanmaktadır. İstihdam edilen kişiler, bir önceki hafta en az bir saat boyunca kazançlı işlerde çalıştıklarını veya bir işi olduğunu ancak referans haftasında işten yoksun olduklarını bildiren 15 yaş ve üstü kişilerdir. Çalışma yaşı nüfusu da 15-64 yaş aralığında yer alan insanları ifade etmektedir. (OECD, 2019m). Tablo 28, 1988-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinin istihdam oranlarını vermektedir.

Tablo 28: OECD Ülkelerinde İstihdam Oranları

Ülke/Yıl	1988	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	66.5	68.4	67.6	69.1	71.5	72.4	72.7	72.3	72.0	71.6	72.2	72.4	73.0
Avusturya	..	..	68.7	68.3	67.4	70.8	71.1	71.4	71.4	71.1	71.1	71.5	72.2
Belçika	52.5	54.4	56.3	60.5	61.1	62.0	61.9	61.8	61.8	61.9	61.8	62.3	63.1
Kanada	70.0	70.3	67.5	70.9	72.4	71.5	71.8	72.1	72.4	72.3	72.5	72.6	73.4
İsveç	82.2	83.1	72.2	74.3	74.0	72.1	73.6	73.8	74.4	74.9	75.5	76.2	76.9
İsviçre	..	..	76.7	78.3	77.2	77.3	78.3	78.5	78.4	78.8	79.2	79.6	79.8
Şili	..	..	..	54.5	55.6	59.3	61.3	61.8	62.3	62.2	62.4	62.2	62.7
Çek	..	..	..	..	..	..	65.7	66.5	..	69.0	..	72.0	..
Cumhuriyeti	..	..	69.4	65.2	64.8	65.0	..	..	67.7	..	70.2	..	73.6
Almanya	63.1	64.1	64.6	65.6	65.5	71.2	72.7	73.0	73.5	73.8	74.0	74.7	75.2
Danimarka	76.7	75.4	73.9	76.3	75.9	73.3	73.1	72.6	72.5	72.8	73.5	74.9	74.2
Estonya	..	78.2	65.9	60.6	64.4	61.2	65.3	67.2	68.5	69.6	71.8	72.0	74.1
İspanya	49.6	51.8	48.3	57.4	64.5	59.7	58.8	56.5	55.6	56.8	58.7	60.5	62.1
Finlandiya	72.0	74.7	61.9	67.5	68.5	68.3	69.2	69.5	69.1	68.9	68.7	69.2	70.1
Fransa	59.2	59.9	59.1	61.1	63.8	64.0	63.9	64.0	64.0	64.2	64.3	64.6	65.2
Birleşik	..	..	..	..	..	..	70.2	70.7	..	72.6	..	74.3	..
Krallık	69.9	72.5	69.2	72.3	72.7	70.2	..	..	71.1	..	73.2	..	75.0
Yunanistan	55.1	54.8	54.5	56.5	59.6	59.1	55.1	50.8	48.8	49.4	50.8	52.0	53.5
Macaristan	..	..	52.9	56.0	56.9	55.0	55.4	56.7	58.1	61.8	63.9	66.5	68.2
İrlanda	49.8	52.1	54.1	68.0	70.1	61.4	60.4	59.8	61.4	62.6	64.6	66.4	67.4
İzlanda	..	..	80.5	84.6	84.4	78.9	79.0	80.2	81.8	82.2	84.2	86.3	85.8
İsrail	60.1	57.8	63.7	62.1	62.3	65.2	65.8	66.5	67.1	67.9	68.3	68.6	69.0
İtalya	52.0	52.6	51.2	53.9	57.5	56.8	56.8	56.6	55.5	55.7	56.3	57.2	58.0
Japonya	67.1	68.6	69.2	68.9	69.3	70.1	70.3	70.6	71.7	72.7	73.3	74.3	75.3
Kore	60.0	61.2	63.5	61.5	63.7	63.4	63.9	64.3	64.6	65.6	65.9	66.1	66.6
Letonya	..	..	..	57.3	62.1	58.5	60.8	63.0	65.0	66.3	68.1	68.7	70.1
Litvanya	..	..	..	58.8	62.9	57.6	60.2	62.0	63.7	65.7	67.2	69.4	70.4
Lüksemburg	58.8	59.2	58.5	62.7	63.6	65.2	64.6	65.8	65.7	66.6	66.1	65.6	66.3
Meksika	..	..	57.2	60.1	60.1	59.7	60.0	60.9	60.8	60.4	60.7	61.0	61.1
Hollanda	59.3	61.8	65.1	72.1	71.5	74.7	74.9	75.1	74.3	73.9	74.1	74.8	75.8
Norveç	76.6	73.0	73.5	77.9	75.2	75.4	75.3	75.8	75.5	75.3	74.9	74.4	74.1
ABD	71.6	72.2	72.5	74.1	71.5	66.7	66.6	67.1	67.4	68.1	68.7	69.4	70.1
Polonya	..	..	58.1	55.0	53.0	58.9	59.3	59.7	60.0	61.7	62.9	64.5	66.1
Portekiz	63.8	65.6	61.9	68.3	67.3	65.3	63.8	61.4	60.6	62.6	63.9	65.2	67.8
Slovak	..	..	..	..	..	..	59.3	59.7	..	61.0	..	64.9	..
Cumhuriyeti	..	..	60.2	56.8	57.7	58.8	..	..	59.9	..	62.7	..	66.2
Slovenya	..	..	..	62.8	66.0	66.2	64.4	64.1	63.3	63.9	65.2	65.8	69.3
Yeni Zelanda	69.4	67.1	69.7	70.3	74.2	72.2	72.5	72.0	72.8	74.2	74.3	75.6	76.9
Türkiye	54.9	54.5	52.4	48.9	44.4	46.3	48.4	48.9	49.5	49.5	50.2	50.6	51.5
OECD	..	..	..	..	..	..	64.8	65.0	..	65.8	..	67.0	..
Ülkeleri	64.6	65.6	64.2	65.4	65.4	64.5	..	..	65.2	..	66.3	..	67.8

...: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018l, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R#

Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 28’de verilen bilgilere göre istihdam oranları en yüksek olan ülkeler İsveç, İsviçre, Danimarka, İzlanda ve Norveç olmaktadır. Tabloda verilen bilgiler doğrultusunda Türkiye’nin 1988 yılına ait istihdam oranı % 54.9 iken 2017 yılında istihdam oranı % 51.5 olarak gerçekleşmiştir. 1988-2017 yılları dikkate alındığında genel olarak istihdam oranlarında bir düşüş görülmektedir. Tabloda yer alan tüm OECD ülkeleri dikkate alındığında söz konusu yıllar içerisinde istihdam oranı en yüksek olan ülkenin (2009 yılı hariç) İzlanda olduğu görülmektedir. Türkiye istihdam oranları açısından yapılan karşılaştırmada çoğu OECD ülkesinin gerisinde kalmaktadır. Söz konusu gösterge; istihdamın çalışma çağı nüfusuna oranı şeklinde hesaplandığından

Türkiye açısından bu düşüşün sebebinin dikkate alınan yıllar içerisinde çalışma çağındaki nüfusun artışı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 27 ve Tablo 28’de verilen bilgilere göre işgücüne katılım oranı yüksek olan ülkelerde istihdam oranları da yüksek olmaktadır.

Tablo 29, 1991-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinin yarı zamanlı istihdam oranlarını göstermektedir. Yarı zamanlı istihdam, asıl işlerinde genellikle haftada 30 saatten az çalışanlar veya serbest meslek sahipleri olarak tanımlanmaktadır. İstihdam edilen kişiler, bir önceki hafta en az bir saat boyunca kazançlı bir işte çalıştıklarını veya bir işi olduğunu ancak resmi bir işe eklenirken referans haftası sırasında işte bulunmadıklarını bildiren 15 yaş ve üstü kişilerdir. Bu gösterge, tüm çalışanlar arasında yarı zamanlı çalışanların oranını gösterir ve aynı zamanda yarı zamanlı çalışanların görülme sıklığı olarak da adlandırılır (OECD, 2019n).

Tablo 29: OECD Ülkelerinde Yarı Zamanlı İstihdam Oranları

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	..	..	..	24	24.8	24.6	24.5	24.8	25.2	25.2	25.8	25.7
Avusturya	..	11.1	11.7	16.4	19.2	19	19.4	19.9	20.9	21	20.8	20.9
Belçika	14.6	14.5	19.2	18.5	18.3	18.7	18.6	18.2	18.1	18.1	17.7	16.3
Kanada	18.1	18.8	18.1	18.4	19.6	19.3	19	19.1	19.3	18.9	19.1	19.1
İsveç	14.5	15.1	14.0	13.5	14.5	14.3	14.2	14.2	14.2	14.1	13.8	13.8
İsviçre	22.7	23.7	23	26.6	26.1	25.9	26	26.4	26.9	26.8	25.9	26.7
Şili	..	..	4.7	7.2	17.4	17.2	16.7	16.5	17	16.8	17.4	17.6
Çek Cumhuriyeti	..	3.4	3.2	3.3	4.3	3.9	4.3	4.9	4.8	4.7	4.9	5.4
Almanya	11.8	14.2	17.6	21.5	21.8	22.3	22.2	22.6	22.3	22.4	22.0	22.2
Danimarka	18.7	16.9	15.3	17.3	19.2	19.2	19.4	19.2	19.7	20	21.7	20.4
Estonya	..	..	7.2	6.8	8.8	8.9	8.2	8.0	7.6	8.5	8.6	8.1
İspanya	4.4	7	7.5	10.8	12.2	12.7	13.6	14.7	14.7	14.5	14.1	13.8
Finlandiya	7.9	8.7	10.4	11.2	12.5	12.7	13	13	13.3	13.4	14.0	14.0
Fransa	12	14.2	14.2	13.2	13.7	13.7	13.9	14	14.3	14.4	14.2	14.3
Birleşik Krallık	20.7	22.3	23.3	22.9	24.6	24.7	25	24.6	24.1	24	23.8	23.5
Yunanistan	6.9	7.8	5.3	6.4	8.9	9.1	9.8	10.3	11.2	11.1	10.9	11.0
Macaristan	..	3.2	3.2	3.6	4	5.2	5.2	4.9	4.5	4.4	3.9	3.6
İrlanda	10.4	14.3	18.1	19.3	24.9	25.7	25	24.2	23.4	23.3	22.7	22.0
İzlanda	22.2	23.2	20.2	16.2	18.3	16.8	17.2	17.4	16.7	17.2	17.0	17.1
İsrail	..	15.2	15.6	16.9	15.2	14.9	16.1	15.9	16	15.9	15.4	15.3
İtalya	9	10.5	11.7	14.7	16.4	16.7	17.8	18.5	18.8	18.7	18.6	18.5
Japonya	14.1	14.2	15.9	18.3	20.2	20.6	20.5	21.9	22.7	22.7	22.7	22.4
Kore	4.5	4.3	7	8.9	10.6	13.5	10.1	11	10.3	10.5	10.8	11.4
Letonya	..	..	8.8	6.7	8.1	8.0	8.3	7.6	6.5	6.8	7.3	6.4
Litvanya	..	..	10.6	7.5	6.5	7.6	7.9	7.3	7.2	6.8	6.9	7.0
Lüksemburg	8.7	11.3	12.9	13.8	15.7	16.0	15.4	15.2	15.4	14.9	13.5	14.2
Meksika	..	16.6	13.5	16.3	18.2	18.4	18.9	18.4	18.2	18.1	17.7	17.2
Hollanda	28.6	29.4	32.1	35.6	37.1	37	37.6	38.5	38.3	38.5	37.7	37.4
Norveç	22	21.4	20.2	20.8	20.1	20	19.8	19.5	18.8	19.4	19.1	18.8
Polonya	..	..	12.8	11.7	8.7	8.3	8	7.7	7.1	6.4	5.9	6.1
Portekiz	8.8	8.6	9.3	9.6	9.6	11.7	12.5	12	11	10.5	9.1	8.5
Slovak Cumhuriyeti	..	2.3	1.8	2.3	3.6	4.0	3.7	4.3	4.8	5.7	5.7	5.8
Slovenya	..	..	4.9	7.4	9.4	8.6	7.9	8.6	9.6	9.2	7.9	8.8
Yeni Zelanda	20.6	20.8	22.1	21.5	21.8	22.1	22.3	21.6	21.5	21.3	21.2	21.1
Türkiye	11.2	6.4	9.4	5.6	11.5	11.7	11.8	12.3	10.6	9.9	9.4	9.6
OECD	13.5	13.7	13.9	15.2	16.6	16.8	16.8	17	16.9	16.8	16.6	16.5
Toplam												

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018m <https://data.oecd.org/emp/part-time-employment-rate.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 29, 1991-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinin yarı zamanlı istihdam oranlarını göstermektedir. Tabloda verilen bilgilere göre yarı zamanlı istihdam oranı yüksek olan ülkeler; Avustralya, İsviçre, Birleşik Krallık, Hollanda olmaktadır.

Türkiye’de 1991 yılında yarı zamanlı istihdam oranı % 11.2 iken 2017 yılında bu oranın % 9.6’ya düştüğü görülmektedir. 1991-2017 yılları genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’de yarı zamanlı istihdam oranlarının OECD ülkelerinin çoğundan daha düşük olduğu ve bu durumun sebebi olarak da Türkiye’de esnek çalışma saatlerinin olmayışı düşünülmektedir.

Tablo 27, Tablo 28 ve Tablo 29’da yer alan veriler dikkate alındığında en yüksek işgücüne katılım oranına, istihdam oranına ve yarı zamanlı istihdam oranına sahip olan ülkenin İsviçre olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.2. OECD’ye Üye Ülkelerin İşsizlik Yapısı

OECD ülkelerinde işsizlik oranları Tablo 30 yardımıyla verilmektedir. Tablo 30, 1988-2017 yıllarına ait işsizlik oranlarına dair bilgiler içermektedir. Tablo dikkatle incelendiğinde genel olarak işsizlik oranları yüksek olan ülkeler İspanya ve Yunanistan olmaktadır. İşsizlik oranı en düşük olan ülkeler ise İsviçre ve Kore olmaktadır. 1988-2017 yılları arasında Türkiye’de işsizlik oranının bazı yıllarda arttığı ve bazı yıllarda azaldığı görülmektedir. Türkiye’de özellikle 2009 yılında işsizlik oranında önemli bir artış görülmektedir. Türkiye’ye ait veriler dikkate alındığında; Türkiye’de işsizlik oranları diğer OECD ülkelerine kıyasla yüksek olmaktadır, özellikle Türkiye’yle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Meksika ve Şili verileri ile kıyaslandığında Türkiye’de genel olarak işsizlik oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 30: OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranları

Ülke/Yıl	1988	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	7.3	7.0	8.6	6.4	5.1	5.3	5.2	5.3	5.8	6.2	6.2	5.9	5.8
Avusturya	..	..	3.7	3.5	5.7	4.9	4.6	4.9	5.4	5.7	5.8	6.1	5.6
Belçika	10.2	7.3	9.4	7.0	8.5	8.4	7.2	7.6	8.5	8.6	8.6	7.9	7.1
Kanada	7.8	8.2	9.6	6.9	6.8	8.1	7.6	7.4	7.2	7.0	7.0	7.1	6.4
İsveç	1.9	1.8	9.2	5.9	7.8	8.7	7.9	8.1	8.2	8.1	7.6	7.1	6.8
İsviçre	..	..	3.4	2.7	4.5	4.9	4.5	4.6	4.9	5.0	4.9	5.1	5.0
Şili	..	..	..	10.7	9.6	8.4	7.4	6.7	6.2	6.6	6.5	6.8	7.0
Çek	..	..	..	..	..	..	6.8	7.0	..	6.2	..	4	..
Cumhuriyeti	..	..	4.0	8.8	8.0	7.4	..	..	7.0	..	5.1	..	2.9
Almanya	6.2	4.9	8.2	7.8	11.3	7.2	5.9	5.5	5.3	5.1	4.7	4.2	3.8
Danimarka	6.6	8.5	7.0	4.6	4.9	7.6	7.7	7.7	7.2	6.8	6.3	6.3	5.9
Estonya	..	0.6	9.7	14.8	8.2	17.1	12.6	10.2	8.8	7.5	6.3	6.9	5.9
İspanya	19.1	16.1	22.8	13.9	9.2	20.0	21.5	24.9	26.2	24.6	22.2	19.7	17.3
Finlandiya	4.6	3.1	15.4	9.8	8.4	8.5	7.9	7.8	8.3	8.7	9.5	8.9	8.8
Fransa	10.2	9.2	11.6	10.1	8.5	8.9	8.9	9.5	10.0	10.0	10.1	9.8	9.2
Birleşik	..	..	..	..	..	..	8.0	8.1	..	6.4	..	5.0	..
Krallık	8.8	6.8	8.7	5.4	4.7	7.9	..	..	7.9	..	5.7	..	4.5
Yunanistan	7.9	7.2	9.3	11.6	10.1	12.9	18.1	24.7	27.7	26.7	25.1	23.7	21.7
Macaristan	..	..	10.2	6.4	7.2	11.3	11.1	11.1	10.2	7.8	6.8	5.1	4.2
İrlanda	16.8	13.3	12.4	5.0	5.1	14.9	15.6	16.1	14.9	12.7	10.6	9.3	7.0
İzlanda	..	..	5.0	2.3	2.7	7.7	7.2	6.2	5.5	5.1	4.2	3.1	2.9
İsrail	8.5	12.4	8.9	11.2	11.4	8.6	7.2	7.0	6.3	6.0	5.3	4.9	4.3
İtalya	12.2	11.5	11.7	10.6	7.8	8.5	8.5	10.8	12.3	12.9	12.1	11.9	11.4
Japonya	2.6	2.2	3.3	5.0	4.6	5.3	4.8	4.6	4.3	3.8	3.5	3.3	3.0
Kore	2.7	2.5	2.1	4.6	3.9	3.8	3.5	3.3	3.2	3.6	3.7	3.8	3.8
Letonya	..	..	..	14.5	10.2	19.8	16.5	15.3	12.1	11.1	10.1	9.9	8.9
Litvanya	..	..	..	16.7	8.4	18.1	15.7	13.6	12.0	10.9	9.3	8.1	7.3
Lüksemburg	1.9	1.6	2.9	2.4	4.5	4.4	4.9	5.2	5.9	5.9	6.7	6.3	5.5
Meksika	..	..	7.1	2.6	3.7	5.5	5.4	5.1	5.1	5.0	4.5	4.0	3.6
Hollanda	9.1	7.4	7.1	3.1	5.3	4.5	4.4	5.3	6.7	6.9	6.9	6.1	4.9
Norveç	3.2	5.4	5.0	3.5	4.7	3.7	3.3	3.3	3.6	3.6	4.5	4.9	4.3
ABD	5.6	5.7	5.6	4.0	5.1	9.8	9.1	8.2	7.5	6.3	5.4	4.9	4.4
Polonya	..	..	13.7	16.4	18.0	9.7	9.8	10.2	10.5	9.1	7.6	6.2	5.0
Portekiz	5.8	4.8	7.4	4.2	8.1	11.4	13.3	16.3	17.0	14.5	12.9	11.5	9.2
Slovak	..	..	..	..	..	..	13.7	14.0	..	13.2	..	9.7	..
Cumhuriyeti	..	..	13.1	18.8	16.2	14.4	..	..	14.3	..	11.5	..	8.2
Slovenya	..	..	..	6.9	6.7	7.4	8.3	9.0	10.3	9.9	9.1	8.1	6.7
Yeni Zelanda	5.8	8.1	6.5	6.2	3.9	6.7	6.7	7.2	6.5	6.0	6.0	5.3	4.9
Türkiye	8.6	8.2	7.8	6.7	10.9	12.1	10.0	9.4	9.9	10.1	10.5	11.1	11.2
OECD	..	..	..	..	..	..	8.2	8.2	..	7.5	..	6.5	..
Ülkeleri	6.9	6.3	7.6	6.4	6.8	8.5	..	..	8.1	..	7.0	..	5.9

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018n, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R

Erişim Tarihi: 30.10.2018

Genç işsizlik oranı, genç işgücünün yüzdesi olarak ifade edilen 15-24 yaş aralığında yer alan işsizlerin sayısıdır. İşsiz insanlar, işsiz olduklarını, iş için uygun olduklarını ve son dört hafta içinde iş bulmak için aktif adımlar attığını bildirenler kişilerdir (OECD, 2019o).

Tablo 31: OECD Ülkelerinde Genç İşsizlik Oranları

Ülke/Yıl	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Avustralya	10.0	9.3	8.8	11.4	11.5	11.3	11.7	12.2	13.3	13.1	12.6	12.5	11.7
Avusturya	9.8 ¹	9.4	8.5	10.6	9.5	8.9	9.4	9.6	10.3	10.6	11.2	9.8	9.4
Belçika	20.4	18.8	17.8	21.9	22.4 ¹	18.6	19.6	23.6	23.3	22.1	20.1	19.3	15.8
Kanada	11.6	11.2	11.6	15.3	14.9	14.3	14.4	13.7	13.4	13.2	13.0	11.6	11.0
İsveç	21.5	19.3	20.1	24.9	24.7	22.7	23.6	23.5	22.8	20.3	18.8	17.8	16.7
İsviçre	7.7	7.1	7	8.5 ¹	8.2	7.7	8.3	8.7	8.6	8.8	8.5	8.1	7.9
Şili	18.3	17.8	19.7	22.6	18.5	17.5	16.3	16.0	16.4	15.5	15.6	16.9	17.6
Çek Cumhuriyeti	17.5	10.7	9.9	16.6	18.4 ¹	18.1	19.5	18.9	15.8	12.6	10.4	7.9	6.7
Almanya	13.8	11.9	10.6	11.3 ¹	9.8 ¹	8.5	8.1	7.8	7.8	7.3	7.0	6.8	6.2
Danimarka	7.7	7.5	8	11.9	14	14.2	14.1	13.0	12.6	10.9 ¹	11.9 ¹	11.1	9.3
Estonya	12.1	..	11.7	27.4	32.8	22.3	20.8	18.7	14.9	13.2	13.4	12.1 ^e	11.8
İspanya	17.9	18.1	24.5	37.8	41.5	46.2	52.9	55.4	53.2	48.3	44.4	38.7	34.3
Finlandiya	18.4	16.5 ¹	16.2	21	21.1	19.8	18.8	19.5	20.4	22	19.8	19.8	16.7
Fransa	21.4	18.9	18.3	23	22.6	22	23.6	24.0	24.2	24.7	24.6	22.3	20.7
Birleşik Krallık	13.9 ¹	14.3 ¹	15	19.1	19.9	21.3	21.2	20.6	17	14.6	13.0	12.1	11.3
Yunanistan	25	22.7	21.9 ¹	25.7	33	44.7	55.3	58.2	52.4	49.8	47.3	43.6	39.8
Macaristan	19.1	18	19.5	26.4	26.4	26	28.2	26.6	20.4	17.3	12.9	10.7	10.1
İrlanda	8.6 ¹	9.1	13.5	24.5	28.2	29.6	30.8	26.7	23.4	20.2	16.7	14.4 ¹	13.7
İzlanda	8.2	6.9 ¹	8.2	15.6	16.1	14.4	13.5	10.5	9.8	8.8	6.5	7.7	5.9
İsrail	18.2	16	12.6	14.6	13.6	11.6 ¹	12.1	10.5	10.5	9.2	8.5	7.3	7.1
İtalya	21.8	20.4	21.2	25.3	27.9	29.1	35.3	40.0	42.7	40.3	37.7	34.8	32.1
Japonya	8	7.7	7.3	9.2	9.3	8.3 ¹	8.1	6.8	6.2	5.6	5.1	4.7	3.6
Kore	10	8.7	9.3	9.8	9.7	9.6	9	9.3	10	10.5	10.6	10.3	10.5
Letonya	13.7	10.5	13.8	33.3	36.0	31	28.5	23.0	19.6	16.3	17.2	16.9	12.2
Litvanya	10	8.4	13.3	29.5	35.8	32.5	26.7	21.8	19.3	16.3	14.4	13.3	11.2
Lüksemburg	16.2	15.1	17.9	17.5	14.3	16.9	18.5	15.8	22.6 ¹	17.3	18.6	15.4	14.1
Meksika	7	7.2	7.7	10.1	9.8	9.8	9.4	9.4	9.5	8.6	7.7	6.9	6.9
Hollanda	6.6	6	5.3	6.6 ¹	8.7 ¹	10	11.7	13.2	12.8	11.3	10.8	8.9	7.1
Norveç	8.7	7.4	7.5	9.2	9.3	8.7	8.4	9.1	7.8	9.9	11.1	10.4	9.7
Polonya	29.8	21.6	17.3	20.6 ¹	23.7	25.8	26.5	27.2	23.9	20.8	17.6	14.8	11.7
Portekiz	16.5	16.7	16.7	20.3	22.8 ¹	30.2	37.9	38.1	34.8	32	27.9	23.9	20.3
Slovak Cumhuriyeti	26.6	20.3	19.0	27.1	33.5 ¹	33.4	33.9	33.6	29.7	26.4	22.2	18.9	14.9
Slovenya	13.9	10.1	10.5	13.6	14.7	15.8	20.5	21.6	20.3	16.4	15.2	11.3	8.8
ABD	10.5	10.5	12.8	17.6	18.4	17.3	16.2	15.5	13.4	11.6	10.4	9.2	8.6
Yeni Zelanda	9.9	9.8	10.9	15.8	16.3	15.9	16.7	15.0	13.8	13.7	13.2	12.6	11.4
Türkiye	16.5	17.3	18.5	22.9	19.8	16.7	15.7	16.9 ¹	17.8	18.5	19.4	20.6	20.1
OECD	12.5 ¹	11.8 ^e	12.7 ¹	16.5 ¹	16.8 ¹	16.3 ¹	16.3	16.1 ¹	15.1 ¹	13.9 ¹	12.9 ¹	11.9 ^e	11.0
Toplam													

1, Seride kırılma anlamına gelmektedir.

e: Tahmini değer anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018o <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 31, 2006-2018 yıllarına ait OECD ülkelerinin genç işsizlik oranlarını göstermektedir. Genç işsizlik oranı en yüksek olan ülkeler genel olarak Yunanistan ve İtalya olmaktadır. Tablo dikkatle incelendiğinde Türkiye’de genç işsizlik oranlarının 2006 yılında % 16.5 iken 2017 yılında bu oranın % 20.6’ya yükseldiği görülmektedir. Genç işsizlik oranları en düşük ülkeler ise İsviçre ve Japonya olmaktadır.

Tablo 32, Tablo 33 ve Tablo 34, bireylerin eğitim seviyelerine göre işsizlik oranlarını göstermektedir. Söz konusu eğitim düzeyleri lise altı, lise ve yükseköğretim olmaktadır. İşsizler, işsiz olan ancak aktif olarak iş arayan ve çalışmaya başlamak için

müsait olan insanlar şeklinde tanımlanmaktadır. Bu gösterge, işgücünde yer alan 25-64 yaş aralığındaki işsizlerin yüzdesini ölçmektedir (OECD, 2019ö).

Tablo 32: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Altı Olan Bireylerin İşsizlik Oranları

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	9.1	8.6	7.5	6.3	6.2	5.8	6.2	7.1	7.8	7.9	7.4	7.0
Avusturya	..	..	..	8.5	8.1	7.7	8.7	9.5	10.8	10.6	11.7	12.5
Belçika	11.7	13.4	9.8	12.3	13.1	12.0	12.0	13.5	14.2	14.7	14.4	13.0
Kanada	13.8	13.3	10.2	9.7	12.3	11.5	10.6	10.9	10.6	10.4	10.9	9.9
İsveç	2.5	10.1	7.9	8.5	11.3	10.7	12.2	12.9	13.1	13.0	13.2	13.2
İsviçre	1.3	5.8	4.8	7.2	8.1	8.4	8.3	8.8	9.2	9.3	9.9	8.5
Şili	..	..	..	..	..	6	..	5.1	..	5.8	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	7.7	19.3	24.4	22.7	21.6	25.5	23.4	20.7	20.7	19.2	11.9
Almanya	10	13.3	13.7	20.1	15.9	13.9	12.8	12.4	12	11.4	10	9.2
Danimarka	14.2	14.6	6.3	6.5	9	8.9	9.6	9.2	8.2	8.5	6.6	6.7
Estonya	..	..	23.5	12.8	27.1	25.6	21.5	13.6	11.7	11.6	11.4	10.0
İspanya	13.7	20.6	13.7	9.3	24.5	26.2	31.1	32.7	31.4	28.9	26.1	23.4
Finlandiya	..	..	11.9	10.7	11.6	11.3	11.6	12.2	12.5	12.1	11.7	13
Fransa	10.6	13.9	13.8	11.1	12.9	12.9	13.8	13.8	14	15.6	15.9	15.1
Birleşik Krallık	..	..	6.6	5.1	9.8	11	10.5	9.8	7.7	6.7	6.2	5.6
Yunanistan	4.2	6.2	8.2	8.3	11.9	17	25.1	28.6	27.7	26.3	26.2	23.9
Macaristan	..	..	9.9	12.4	23.5	23.1	22.8	21.7	16.7	15.5	11.8	10.1
İrlanda	20.3	16.4	7.1	6	19.4	21.7	23.3	20.3	18.7	15.9	..	10.9
İzlanda	..	..	..	2.6	7.9	7.4	7.4	5.7	4.7	4	2.8	2.1
İsrail	..	..	..	14	9.8	7.3	10.2	8.5	7.5	6.5	7.1	4.8
İtalya	5.7	9.1	10	7.8	9.1	9.4	12.2	14.3	15.2	14.2	14.3	14.3
Kore	..	1	3.6	2.9	3.1	2.6	2.5	2.3	2.7	2.7	2.8	2.8
Letonya	..	..	19.6	14.2	29.1	27.4	22.8	22.5	21.9	19.6	18.1	15.8
Litvanya	..	..	21	14.4	37.8	38.1	36.1	32.8	25	23.3	24.8	19
Lüksemburg	..	..	3.1	5.1	4.1	6.0	6.4	8.5	7.7	8.2	6.9	6.4
Meksika	..	..	1.5	2.5	4.1	4	3.7	3.7	3.5	3.1	2.6	2.3
Hollanda	8.6	7.9	3.9	5.8	5.1	4.4	6.5	8.6	10.1	9.3	7.6	6.6
Norveç	6.7	6.5	..	7.4	5.6	5	4.3	5.5	6.7	7.7	7.5	7.5
ABD	12.5	10	7.9	9	16.8	16.2	14.3	12.6	10.6	9.2	8.1	8.3
Polonya	..	13.9	20.6	27.1	16.1	16.8	17.8	23.9	17.5	15.5	12.8	11.1
Portekiz	..	6.2	3.6	7.5	11.8	13.3	16	17.1	14.8	13	11.6	9.3
Slovak Cumhuriyeti	..	..	36.3	49.1	40.8	39.3	41.5	39.9	39.2	34.2	29.0	27.2
Slovenya	..	..	9.8	8.7	11.2	12.7	14	17.7	15.4	13.6	14	12.1
Yeni Zelanda	10.9	6.7	6.5	3.4	6.0	6.5	6.4	6.8	5.2	6.2	5.4	5.0
Türkiye	5.7	4.8	4.6	9.1	10.6	8.4	7.9	8.3	8.5	9.1	9.3	9
OECD Ortalama	..	..	10.9	10.9	14	13.7	14.6	14.4	13.6	12.7	12	10.8

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018ö <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 32, 1991-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinde 25-64 yaş aralığında yer alan ve eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin işsizlik oranlarını göstermektedir. Tablo genel olarak ele alındığında eğitim seviyesi lise altı olan bireylerde işsizlik oranı en yüksek olan ülkeler Estonya, İspanya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Letonya, Litvanya, Polonya ve Slovak Cumhuriyeti olmaktadır. Eğitim düzeyi lise altı olan bireylerin işsizlik oranları en düşük olan ülkeler ise genel olarak Avustralya, İsviçre, İzlanda, Kore, Lüksemburg, Meksika ve Norveç olmaktadır. Türkiye verilerine bakıldığında ise; 1991 yılında lise altı eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranı %

5.7 iken bu oranın genel olarak arttığı görülmektedir. Türkiye, OECD ortalaması ile kıyaslandığında lise altı eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranları OECD ortalamasından daha düşüktür.

Tablo 33: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Lise Olan Bireylerin İşsizlik Oranları

Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avustralya	6.0	6.1	4.5	3.3	3.5	3.7	3.7	4.6	4.5	4.6	4.4	4.1
Avusturya	..	..	..	4.5	4	3.7	4	4.4	4.5	4.9	5.2	4.7
Belçika	4.2	7.5	5.2	6.8	6.5	5.6	6.7	6.8	7.2	7.5	6.9	6.1
Kanada	9	8.9	5.9	5.9	7.6	6.9	6.6	6.6	6.5	6.8	7	6.4
İsveç	2.2	8.6	5.2	5.9	6.4	5.1	5.7	5.9	4.8	4.6	4.3	3.9
İsviçre	1.5	2.8	2.2	3.7	4.3	3.6	3.7	3.8	4.1	3.9	4.4	4.2
Şili	..	..	..	..	..	6.4	..	5.6	..	6.4	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	2.1	6.7	6.2	6.2	5.7	5.7	6.1	5.4	4.4	3.2	2.5
Almanya	6.3	7.9	7.8	11	6.9	5.8	5.3	5.1	4.6	4.3	3.7	3.3
Danimarka	9.1	8.3	3.9	4	6.1	6	6.2	5.5	5.1	4.7	4.4	4
Estonya	..	..	15.4	8.7	17.8	11.8	9.6	8.7	7.5	6.0	7.5	6.1
İspanya	12.2	18.5	10.9	7.3	17.2	19	21.5	23.2	21.6	19.2	17	15.1
Finlandiya	..	..	8.8	7.4	7.5	6.9	7.1	7.5	8.1	8.2	8.1	8
Fransa	6.6	9.1	8	6.6	7.2	7.4	8.3	8.5	8.8	9.1	9	8.5
Birleşik Krallık	..	..	4	3.1	5.9	5.9	5.6	5.3	3.9	3.8	3.6	3.1
Yunanistan	6.8	8.8	11.2	9.7	12.8	17.9	24.6	28.1	27.6	25.5	24.2	22.3
Macaristan	..	..	5.3	6	9.5	9.6	9.4	8.7	6.5	5.7	4.2	3.3
İrlanda	7.3	7.6	2.6	3.1	13.8	15.1	15.2	14	11.9	9.9	..	7
İzlanda	..	..	..	1.3	6.8	5.4	4.1	4.1	4.1	3.1	3	2
İsrail	..	..	..	9.4	6.8	5.8	7.1	6.5	6.2	5.4	4.9	4.4
İtalya	7.2	7.9	7.2	5.2	6.1	6	7.7	8.9	9.1	8.9	8.8	8.5
Kore	..	1.6	4.1	3.8	3.6	3.3	3	2.8	3.3	3.3	3.4	3.1
Letonya	..	..	14.7	10.1	19.6	16.9	16.7	12.5	10.9	10.7	11.2	9.9
Litvanya	..	..	19.4	8.9	20.6	17.8	15.7	13.9	13.1	11.3	9.6	9
Lüksemburg	..	..	1.5	3.1	3.6	3.7	..	5.5	5.0	5.4	5.6	4.7
Meksika	..	..	2.2	3	4.7	4.5	4.3	4.2	4.5	4.2	3.8	3.2
Hollanda	4.6	4.8	2.3	4.1	3.1	3.2	4.5	6.4	7.1	6.8	5.7	4.4
Norveç	4.4	4	..	2.6	2.2	2.2	2.3	2.3	2.4	3.3	3.4	3.1
ABD	6.1	5.1	3.6	5.1	11.2	10.2	9.1	8.2	7.2	6	5.7	4.8
Polonya	..	11.4	13.9	16.6	8.9	8.7	9.3	10.7	8.6	7.1	5.8	4.7
Portekiz	..	6.4	3.5	6.7	9.7	10.9	14.5	14.3	12.6	11.4	10.5	8
Slovak Cumhuriyeti	..	..	14.2	12.7	12.2	11.5	11.7	12.3	11.2	9.8	8.3	6.9
Slovenya	..	..	5.7	5.7	6.9	8.2	8.1	9.8	9.7	9.4	7.6	7.5
Yeni Zelanda	7.3	3.2	3.8	2.3	4.4	4.3	5.2	4.3	4.5	4.8	3.8	3.7
Türkiye	7.2	6.9	5.5	9.1	11.3	8.9	8.6	8.8	9.1	9.2	10.1	9.7
OECD Ortalama	..	..	7	6.3	8.4	7.9	8.5	8.4	8	7.4	6.9	6.2

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018ö <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 33, OECD ÷lkelerinde 1991-2017 yılları arasında 25-64 yaş aralığında olup eğitim seviyesi lise olan bireylerin işsizlik oranlarını g÷stermektedir. Tablo dikkatle incelendiğinde eğitim seviyesi lise olan bireylerin işsizlik oranlarının en y÷ksek olduğu ÷lkeler genel olarak İspanya, Yunanistan, Litvanya olmaktadır. T÷rkiye’de ise s÷z konusu oran genel olarak artış g÷stermiştir ve bu oran OECD ortalamasının ÷zerindedir.

Tablo 34: OECD Ülkelerinde Eğitim Seviyesi Yükseköğretim Olan Bireylerin İşsizlik Oranları

Ülke/Yıl	199 1	199 5	200 0	200 5	201 0	201 1	201 2	201 3	201 4	201 5	201 6	201 7
Avustralya	5.7	4.0	3.5	2.5	2.7	2.7	2.8	2.9	3.1	3.5	3.2	3.3
Avusturya	..	..	..	3	2.8	2.7	2.8	3.4	3.7	3.6	3.4	3
Belçika	1.9	3.5	2.6	3.7	4.0	3.3	3.4	4.2	4.1	4.1	3.7	3.8
Kanada	5.7	5.6	4	4.6	5.5	5.1	4.9	4.7	4.8	4.7	4.9	4.5
İsveç	1.1	4.4	3.0	4.5	4.4	3.8	4.0	3.9	4.0	3.9	3.7	3.8
İsviçre	1.3	1.9	1.4	2.7	3.1	2.9	3	3.3	3.4	3.4	3.3	3.8
Şili	..	..	..	..	..	4.3	..	4.9	..	5	..	..
Çek Cumhuriyeti	..	0.7	2.5	2	2.5	2.6	2.6	2.4	2.6	2.2	1.8	1.4
Almanya	4.3	4.9	4	5.6	3.1	2.4	2.4	2.4	2.5	2.3	2.2	2
Danimarka	4.9	4.6	2.6	3.7	4.6	5	4.7	4.5	4.4	4.8	4.9	4.6
Estonya	..	..	7.3	4.0	9.1	7.9	5.9	5.4	4.6	3.7	3.7	3.3
İspanya	9.3	14.5	9.4	6	10.4	11.5	13.9	14.9	13.8	12.4	10.9	9.3
Finlandiya	..	..	4.9	4.4	4.4	4	3.9	4.4	5.1	6.4	5.9	4.9
Fransa	3.7	6.5	5.1	5.4	4.9	4.9	5.1	5.2	5.7	5.7	5.1	4.7
Birleşik Krallık	..	..	2.1	2.1	3.5	3.9	3.6	3	2.5	2.6	2.6	2.3
Yunanistan	5.3	5.8	7.5	7.2	8.9	13	17.2	19.4	19.1	19	17.2	15.7
Macaristan	..	..	1.3	2.3	4.1	3.9	4	3.6	2.7	2.2	1.7	1.5
İrlanda	4.1	4.2	1.6	2	7	7.2	7	6.7	6.1	5.1	..	3.7
İzlanda	..	..	..	1.2	3.6	4.5	2.9	3.6	3.6	2.8	1.7	1.7
İsrail	..	..	..	5	4.2	3.9	4.2	4.1	3.9	3.6	3.2	3.1
İtalya	5	7.3	5.9	5.7	5.6	5.2	6.4	7	7.6	6.8	6.6	6.1
Japonya	..	..	3.5	3.1	3.8	3.4	3.2	3.2	2.8	2.6	2.5	2.2
Kore	..	2	3.6	3	3.3	2.9	2.9	2.8	3.1	3.2	3.3	3.5
Letonya	..	..	6.3	4.8	10.2	6.8	6.2	5.4	5.1	4.4	3.9	3.5
Litvanya	..	..	8.8	3.6	6.8	5.6	4.8	4.4	3.7	3.2	2.7	2.7
Lüksemburg	..	..	0.9	3.2	3.5	..	3.3	3.6	3.6	4.5	3.7	3.7
Meksika	..	..	2.4	3.4	4.8	4.5	4.4	4.5	4.8	4.3	4.4	3.8
Hollanda	1.5	4.1	1.9	2.8	2.3	2.5	3	3.7	3.9	3.7	3.4	2.8
Norveç	2	2.4	..	2.1	1.6	1.5	1.6	1.8	1.9	2.5	3	2.3
ABD	2.9	2.8	1.8	2.6	5.3	4.9	4.6	4	3.7	2.7	2.7	2.5
Polonya	..	3.8	4.3	6.2	4.2	4.4	4.9	5.2	4.1	3.5	3	2.2
Portekiz	..	3.2	2.7	5.4	6.3	8	10.5	11.7	8.9	8.2	7.4	5.7
Slovak Cumhuriyeti	..	..	4.5	4.3	4.8	5.2	5.9	6.4	5.8	5.5	5.0	3.6
Slovenya	..	..	2.1	3	4.1	4.7	5.8	5.8	6.1	5.7	6	5.4
Yeni Zelanda	4.7	3.1	3.3	2.3	3.7	3.5	4.1	3.7	2.7	2.7	2.6	2.1
Türkiye	3.1	3.3	3.9	6.9	7.9	7.6	7.5	7.6	8.2	8.4	9.4	9.5
OECD Ortalama	..	..	3.8	3.8	4.9	4.9	5.1	5.2	5	4.8	4.5	4.1

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018ö, <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 34, 1991-2017 yıllarına ait OECD ülkelerinde 25-64 yaş aralığında yer alan eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerde işsizlik oranlarını göstermektedir. Tablo dikkatle incelendiğinde eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerin işsizlik oranı en yüksek olan ülkeler İspanya, Yunanistan, İtalya, Portekiz ve Türkiye olmaktadır. Türkiye’de eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerin işsizlik oranları OECD ortalamasının üstünde olmaktadır. Türkiye’de 1991 yılında söz konusu oran % 3.1 iken bu oranın zamanla arttığı görülmektedir. Ancak bu artışın sebebinin yükseköğretime dâhil olan bireylerin zamanla artmasının sebep olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 32, Tablo 33 ve Tablo 34, dikkate alındığında işsizlik oranlarının genel olarak en düşük olduğu eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerin işsizlik oranının paylaşıldığı Tablo 34’tür. Her üç tablo Türkiye açısından değerlendirildiğinde eğitim seviyesi lise olan bireylerin işsizlik oranı diğer eğitim seviyesine sahip bireylere nazaran daha yüksek olmaktadır. Eğitim seviyesi yükseköğretim olan bireylerin işsizlik oranları ise diğer eğitim seviyelerinde yer alan bireylere nazaran daha düşük olmaktadır. Ancak bu durum son yıllar için geçerli değildir. Tablo 32, Tablo 33 ve Tablo 34 incelendiğinde son yıllarda her üç eğitim seviyesi için işsizlik oranlarının birbirine oldukça yaklaştığı görülmektedir. Bu durum Türkiye’de eğitim düzeylerinin işsizlik oranlarına etkisinin giderek azaldığı sonucunu doğurmaktadır.

3.3. TÜRKİYE-OECD KARŞILAŞTIRMASI

OECD’ye üye ülkelerin beşeri sermaye göstergeleri ve istihdam işsizlik yapısına ilişkin veriler yukarıda tablolar yardımıyla verilmişti. Bu başlık altında Türkiye’ye ait beşeri sermaye, istihdam ve işsizlik göstergeleri OECD ülkeleri ile karşılaştırılmaktadır.

3.3.1. Beşeri Sermaye Göstergeleri Açısından Türkiye-OECD

Karşılaştırması

Beşeri sermayenin unsurlarından biri olan eğitim, işgücünün nitelikli hale getirilmesi için etkili olan en önemli unsurlardan biri olduğundan bu konu için yapılan

çoğu çalışmada beşeri sermaye ve eğitim eş anlı olarak kullanılmıştır (Atik, 2006: 20). Bu nedenle bireylerin eğitim düzeylerinin veya almış oldukları eğitimin söz konusu bireylerin beşeri sermaye birikimleri açısından önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir. Beşeri sermayenin stok göstergeleri içerisinde yer alan 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkin bireylerin eğitim seviyelerinin, ülkelerin beşeri sermaye yapısı hakkında bilgi almak için önemli bir gösterge olduğu düşünülmektedir. Tablo 35, Türkiye ve OECD ortalaması için 25-64 yaş aralığında bulunan çeşitli eğitim seviyelerine sahip yetişkin bireylerin yüzdesel oranlarını vermektedir.

Tablo 35: Yetişkin Bireylerin Eğitim Seviyeleri Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

Eğitim Seviyesi Lise Altı Olan Yetişkin Bireyler İçin Türkiye-OECD Karşılaştırması												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	82.3	77	76.7	71.9	68.8	67.9	66.1	65.2	64.4	63	61.5	60.7
OECD Ortalama	..	..	34.4	28.9	25.1	24.9	23.6	23.3	22.5	22.4	21.2	20.7
Eğitim Seviyesi Lise Olan Yetişkin Bireyler İçin Türkiye-OECD Karşılaştırması												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	11.4	14.7	14.9	17.8	18.1	18.1	18.6	18.9	18.9	19	19.2	19.3
OECD Ortalama	..	..	43.8	45.1	44.8	44.5	44.5	44.3	43.6	43.4	43.5	42.8
Eğitim Seviyesi Yükseköğretim Olan Yetişkin Bireyler İçin Türkiye-OECD Karşılaştırması												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	6.3	8.4	8.3	10.2	13.1	14	15.3	15.9	16.7	18	19.4	20
OECD Ortalama	..	..	22.3	26.5	30.6	31.1	32.5	32.9	34.3	34.7	35.8	36.9

..: Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018g <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 35'te Türkiye'de 25-64 yaş aralığında bulunup eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin yüzdesel oranı 1991 yılında % 82.3 iken bu oran zamanla azalarak 2017

yılında % 60.7 olarak gerçekleşmiştir. OECD ortalaması dikkate alındığında 25-64 yaş aralığında bulunup eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin yüzdesel oranı 2000 yılında % 34.4 iken söz konusu oran 2017 yılına kadar azalarak % 20.7 seviyesine düşmüştür. 1991-2017 yılları arasında gerek Türkiye’de gerekse OECD’ye üye ülkelerin ortalamasında söz konusu oran düşmüştür. Ancak Türkiye verileri OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında; Türkiye’de 25-64 yaş aralığında bulunan bireylerin büyük bir çoğunluğunun eğitim seviyesinin lise altı olduğu görülmektedir.

Tablo 35’e göre Türkiye’de 1991 yılında 25-64 yaş aralığında olup eğitim seviyesi lise olan yetişkin bireylerin yüzdesel oranı % 11.4 iken 2017 yılında söz konusu oran artarak % 19.3 olarak gerçekleşmiştir. 1991-2017 yılları arasında Türkiye’de eğitim seviyesi lise olan yetişkin bireylerin yüzdesel oranında artış görülmüştür. OECD’ye üye ülkelerin ortalamasına dair veriler dikkate alındığında 25-64 yaş aralığında olup eğitim seviyesi lise olan bireylerin yüzdesel oranı 2000 yılında % 43.8 iken söz konusu oran 2017 yılında % 42.8 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ve OECD ortalaması 25-64 yaş aralığında bulunan lise eğitim seviyesine sahip yetişkin bireyler açısından karşılaştırıldığında; Türkiye’nin OECD ortalamasının gerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 35’e göre 1991 yılında Türkiye’de 25-64 yaş aralığında olup eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkin bireylerin yüzdesel oranı % 6.3 iken söz konusu oran zamanla artış göstererek 2017 yılında % 20 düzeyine yükselmiştir. OECD’ye üye ülkelerin ortalamasını gösteren veriler incelendiğinde 2000 yılında OECD ortalaması % 22.3 iken söz konusu oran zamanla artarak 2017 yılında % 36.9 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ve OECD’ye üye ülkeler, 25-64 yaş aralığında bulunan eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkin bireyler açısından karşılaştırıldığında Türkiye’nin böyle bir karşılaştırmada OECD ortalamasının gerisinde kaldığı görülmektedir.

Tablo 35, genel olarak değerlendirildiğinde OECD’ye üye ülkelerin ortalamasına dair veriler dikkate alındığında eğitim seviyesi lise olan yetişkin bireylerin diğer eğitim seviyesine sahip bireylere göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye’de ise 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkin bireylerin % 60’ından fazlası lise altı eğitim seviyesine sahiptir.

Bireylerin sahip oldukları eğitim düzeyinin söz konusu bireylerin istihdam edilmelerinde önemli rolü olduğu düşünülmektedir. Tablo 36, bireylerin eğitim

seviyelerine göre istihdam oranlarını; Türkiye ve OECD'ye üye ülkelerin ortalaması esas alınarak göstermektedir. Tablo 36'da 25-64 yaş aralığında bulunan çeşitli eğitim seviyelerine sahip yetişkin bireylerin istihdam oranları gösterilmektedir.

Tablo 36: Eğitim Seviyelerine Göre İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

Eğitim Seviyesi Lise Altı Olan Bireylerin İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	59.9	64	53.1	47.2	48.5	50.7	51.2	51.2	50.8	50.9	51.4	52.3
OECD Ortalama	..	..	54.3	56	54.2	54.5	54.3	54.3	55.2	55.7	56.5	57.4
Eğitim Seviyesi Lise Olan Bireylerin İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	67.2	63.2	64	61.8	60	61.7	61.7	61.7	61.9	62.1	61.9	62.5
OECD Ortalama	..	..	73.9	74.7	73.1	73.3	73.2	73	73.6	74.1	74.9	75.6
Eğitim Seviyesi Yükseköğretim Olan Bireylerin İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	87	74.1	78.5	75.2	75.7	76.1	76.2	76.9	76.1	76.2	75	75.2
OECD Ortalama	..	..	83.7	84.2	83.2	83.3	83.4	83.3	83.4	83.9	84.5	85

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018j, <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 36'da Türkiye'de 1991 yılında eğitim seviyesi lise altı olan bireylerin istihdam oranı % 59.9 iken söz konusu oran 2017 yılında % 52.3'e düşmektedir. OECD ortalaması ise 2000 yılında % 54.3 iken 2017 yılında söz konusu oran % 57.4'e yükselmiştir. 2000-2017 yılları ve Türkiye-OECD ortalamasına ait veriler dikkate

alındığında tüm yıllarda Türkiye’de eğitim seviyesi lise altı olan yetişkin bireylerin istihdam oranları OECD ortalamasından daha düşük olmaktadır.

Tablo 36’ya göre Türkiye’de 1991 yılında 25-64 yaş aralığında bulunan lise eğitim seviyesine sahip yetişkin bireylerin istihdam oranı % 67.2 iken, söz konusu oran 2017 yılına kadar bazı dönemlerde artış bazı dönemlerde azalış göstermiş, 2017 yılında % 62.5 olarak gerçekleşip 1991 yılına kıyasla azalma göstermiştir. OECD ortalamasına ait veriler incelendiğinde ise 25-64 yaş aralığında bulunup eğitim seviyesi lise olan bireylerin istihdam oranları 2000 yılında % 73.9 iken söz konusu oran 2017 yılında % 75.6’ya yükselmiştir. Türkiye-OECD ortalaması verileri karşılaştırıldığında; Türkiye’nin söz konusu karşılaştırmada OECD ortalamasının gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 36’ya göre 25-64 yaş aralığında bulunup eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkin bireylerin istihdam oranları 1991 yılında % 87 iken söz konusu oran 2017 yılında % 75.2 düzeyine düşmüştür. OECD ortalamasına ait veriler incelendiğinde ise 2000 yılında % 83.7 olarak gerçekleşen söz konusu istihdam oranı 2017 yılında % 85 düzeyine yükselmiştir. Türkiye-OECD ortalaması söz konusu oran için karşılaştırıldığında Türkiye’nin OECD ortalamasının gerisinde kaldığı görülmektedir.

Tablo 36, genel olarak değerlendirildiğinde OECD ortalaması için şu yorum yapılabilir: her üç eğitim düzeyi karşılaştırıldığında 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkin bireylerde yükseköğretim eğitim seviyesine sahip bireylerin istihdam oranı diğer eğitim seviyesine sahip bireylerin istihdam oranından daha fazladır. Bu verilerden hareketle OECD’ye üye ülkelerde yetişkin bireylerin sahip olduğu eğitim seviyesi arttıkça istihdam oranlarının da artacağı düşünülmektedir.

Tablo 36, Türkiye açısından genel olarak değerlendirildiğinde; 25-64 yaş aralığında bulunan bireylerin sahip oldukları her üç eğitim seviyesi dikkate alındığında yükseköğretim eğitim seviyesine sahip olan yetişkin bireylerin istihdam oranı diğer eğitim seviyesine sahip bireylerin istihdam oranına göre daha fazla olmaktadır. Türkiye her üç eğitim seviyesine bağlı istihdam oranlarında OECD ortalamasının gerisinde kalmaktadır.

Tablo 37, Türkiye ve OECD ortalaması için 25-64 yaş aralığında bulunan bireylerin sahip oldukları eğitim seviyesine göre işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 37: Eğitim Seviyelerine Göre İşsizlik Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

OECD Ülkelerinde Eğitim Düzeyi Lise Altı Olan Bireylerin İşsizlik Oranları												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	5.7	4.8	4.6	9.1	10.6	8.4	7.9	8.3	8.5	9.1	9.3	9
OECD Ortalama	..	..	10.9	10.9	14	13.7	14.6	14.4	13.6	12.7	12	10.8
OECD Ülkelerinde Eğitim Düzeyi Lise Olan Bireylerin İşsizlik Oranları												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	7.2	6.9	5.5	9.1	11.3	8.9	8.6	8.8	9.1	9.2	10.1	9.7
OECD Ortalama	..	..	7	6.3	8.4	7.9	8.5	8.4	8	7.4	6.9	6.2
OECD Ülkelerinde Eğitim Düzeyi Yükseköğretim Olan Bireylerin İşsizlik Oranları												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	3.1	3.3	3.9	6.9	7.9	7.6	7.5	7.6	8.2	8.4	9.4	9.5
OECD Ortalama	..	..	3.8	3.8	4.9	4.9	5.1	5.2	5	4.8	4.5	4.1

... Verinin mevcut/uygun veya müsait olmadığı anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018ö <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 37'ye göre Türkiye'de eğitim seviyesi lise altı olup 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkin bireylerin işsizlik oranları 1991 yılında % 5.7 iken söz konusu oran genel olarak artış göstererek 2017 yılında % 9 seviyesine ulaşmıştır. Aynı eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranları OECD ortalaması için ele alındığında 2000 yılında % 10.9 olan oran bazı yıllarda artış bazı yıllarda azalış göstermiş, 2017 yılında ise % 10.8 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye söz konusu veriler doğrultusunda OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında; Türkiye'de lise altı eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranlarının OECD ortalamasından daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 37'ye göre eğitim düzeyi lise olan yetişkin bireylerin işsizlik oranları dikkate alındığında Türkiye'de 1991 yılında % 7.2 olarak gerçekleşen oran 2017 yılında % 9.7'ye yükselmiştir. OECD ortalaması dikkate alındığında 2000 yılında lise eğitim

seviyesinde gerçekleşen işsizlik oranı % 7 iken söz konusu oran 2017 yılında % 6.2'ye düşmüştür. Lise eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranları açısından Türkiye-OECD ortalaması karşılaştırıldığında genel olarak Türkiye'de söz konusu işsizlik oranlarının OECD ortalamasına kıyasla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 37'ye göre Türkiye'de eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkin bireylerin işsizlik oranları 1991 yılında % 3.1 iken söz konusu oran zamanla artış göstererek 2017 yılında % 9.5 seviyesine yükselmiştir. Yükseköğretim eğitim seviyesine sahip yetişkin bireylerin işsizlik oranları OECD ortalaması için değerlendirildiğinde ise 2000 yılında % 3.8 olarak gerçekleşmişken 2017 yılında % 4.1 seviyesine yükselmiştir. Türkiye-OECD ortalaması söz konusu oran açısından karşılaştırıldığında Türkiye'de yükseköğretim eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranlarının OECD ortalamasından daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 37, Türkiye açısından genel olarak değerlendirildiğinde 2016 yılına kadar Türkiye'de eğitim seviyesi yükseköğretim olan yetişkin bireylerin işsizlik oranları diğer eğitim seviyelerinde bulunan bireylerin işsizlik oranına kıyasla daha az iken 2016 yılında yükseköğretim ve lise altı eğitim seviyesine sahip bireylerin işsizlik oranları birbirine çok yaklaşmıştır. 2017 yılında Türkiye'de her üç eğitim seviyesinde bulunan bireylerin işsizlik oranı birbiriyle neredeyse aynıdır. Bu durum; bireylerin sahip oldukları eğitim seviyesinin işsizlik oranı üzerindeki etkisinin zayıfladığını göstermektedir.

3.3.2. İstihdam-İşsizlik Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

Bir ülkenin işgücü piyasasını analiz edebilmek için söz konusu ülkenin istihdam oranlarının, yarı zamanlı istihdam oranlarının, işsizlik oranlarının, genç işsizlik oranlarının, işgücüne katılım oranlarının önemli göstergeler olduğu düşünülmektedir.

Tablo 38, işgücüne katılım oranları, istihdam oranları, işsizlik oranlarını Türkiye ve OECD'ye üye ülkelerin verileri esas alınarak göstermektedir.

Tablo 38: İşgücüne Katılım-İstihdam-İşsizlik Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

OECD Ülkelerinde İşgücüne Katılım Oranları													
Ülke/Yıl	1988	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	60.1	59.4	56.8	52.4	49.8	52.7	53.8	53.9	55.0	55.1	56	56.9	58.0
OECD Toplam	69.4	70.0	69.5	69.9	70.2	70.6	70.5	70.8	71.0	71.1	71.3	71.7	72.1
OECD Ülkelerinde İstihdam Oranları													
Ülke/Yıl	1988	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	54.9	54.5	52.4	48.9	44.4	46.3	48.4	48.9	49.5	49.5	50.2	50.6	51.5
OECD Ülkeleri	64.6	65.6	64.2	65.4	65.4	64.5	64.8	65.0	65.2	65.8	66.3	67.0	67.8
OECD Ülkelerinde İşsizlik Oranları													
Ülke/Yıl	1988	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	8.6	8.2	7.8	6.7	10.9	12.1	10.0	9.4	9.9	10.1	10.5	11.1	11.2
OECD Ülkeleri	6.9	6.3	7.6	6.4	6.8	8.5	8.2	8.2	8.1	7.5	7.0	6.5	5.9

Kaynak: OECD, 2018k, 2018n, Erişim Tarihi: 30.10.2018

<https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm#indicator-chart>

https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R#

Tablo 38'e göre Türkiye'de işgücüne katılım oranları 1988 yılında % 60.1 iken zamanla azalarak 2017 yılında % 58 düzeyine düşmüştür. OECD toplamı için verilen veriler dikkate alındığında OECD toplamında 1988 yılında % 69.4 olarak gerçekleşen işgücüne katılım oranı 2017 yılında % 72.1 seviyesine yükselmiştir. Söz konusu oran Türkiye ve OECD toplamı açısından değerlendirildiğinde OECD toplamında işgücüne katılım oranı genel olarak % 69'un üzerinde seyrederken Türkiye'de işgücüne katılım oranı bu değerlerin altında olmaktadır.

Tablo 38, istihdam oranları açısından değerlendirildiğinde 1988 yılında Türkiye'de % 54.9 olarak gerçekleşen istihdam oranı genel olarak azalmış 2017 yılında % 51.5 olarak gerçekleşmiştir. OECD ülkeleri için istihdam oranı ise 1988 yılında % 64.6 iken 2017 yılında % 67.8 olarak gerçekleşmiştir. OECD ülkelerinde istihdam

oranları genel olarak % 63'ün üzerindeyken Türkiye'de istihdam oranları daha düşük seviyelerde olmaktadır.

Tablo 38, işsizlik oranları açısından değerlendirildiğinde Türkiye'de 1988 yılında % 8.6 olarak gerçekleşen işsizlik oranı bazı yıllarda azalış bazı yıllarda artış göstermiştir. 2017 yılında işsizlik oranı % 11.2'ye yükselmiştir. İşsizlik oranı OECD ülkeleri açısından ele alındığında 1988 yılında % 6.9 olarak gerçekleşen işsizlik oranı 2017 yılında % 5.9 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranları açısından Türkiye ve OECD ülkeleri karşılaştırıldığında Türkiye'de işsizlik oranlarının OECD ülkelerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 38, genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'de 1988-2017 yılları arasında işgücüne katılım oranları ve istihdam oranları genel olarak azalmış buna karşılık söz konusu yıllar içerisinde işsizlik oranı ise genel olarak artmıştır.

İşsizlik oranları gelişmişlik düzeyi fark etmeksizin her ekonomi için önemli bir sorun olmakla beraber genç işsizlik oranı da önemli sorunlardan biri olmaktadır. Tablo 39, Türkiye ve OECD ülkelerinde genç işsizlik oranlarını göstermektedir.

Tablo 39: Genç İşsizlik Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

OECD Ülkelerinde Genç İşsizlik Oranları											
Ülke/Yıl	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017
Türkiye	16.5	17.3	18.5	22.9	19.8	16.7	15.7	16.9 ^I	17.8	18.5	20.6
OECD Toplam	12.5 ^I	11.8 ^e	12.7 ^I	16.5 ^I	16.8 ^I	16.3 ^I	16.3	16.1 ^I	15.1 ^I	13.9 ^I	11.9 ^e

I: seride kırılma anlamına gelmektedir.

e: Tahmini değer anlamına gelmektedir.

Kaynak: OECD, 2018o <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 39'a göre 2006 yılında % 16.5 olarak gerçekleşen genç işsizlik oranı 2017 yılında % 20.6 seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu oran OECD toplamında ise 2006 yılında % 12.5 olarak gerçekleşmişken bazı yıllarda artış bazı yıllarda azalış göstermiş, 2017 yılında ise % 11.9 seviyesine düşmüştür. OECD toplamı ile karşılaştırıldığında genel olarak Türkiye'de genç işsizlik oranları daha yüksek olmaktadır.

Türkiye'de işsizlik oranı ve genç işsizlik oranının yüksek oluşunun yanı sıra çalışma saatlerinin esnek olmayışı veya yarı zamanlı istihdam oranının düşük oluşu da

önemli sorunlardan biri olmaktadır. Tablo 40, Türkiye ve OECD ülkeleri toplamında yarı zamanlı istihdam oranlarını göstermektedir.

Tablo 40: Yarı Zamanlı İstihdam Oranları Açısından Türkiye-OECD Karşılaştırması

OECD Ülkelerinde Yarı Zamanlı İstihdam Oranları												
Ülke/Yıl	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Türkiye	11.2	6.4	9.4	5.6	11.5	11.7	11.8	12.3	10.6	9.9	9.4	9.6
OECD Toplam	13.5	13.7	13.9	15.2	16.6	16.8	16.8	17	16.9	16.8	16.6	16.5

Kaynak: OECD, 2018m, <https://data.oecd.org/emp/part-time-employment-rate.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

Tablo 40'a göre Türkiye'de yarı zamanlı istihdam oranları 1991 yılında % 11.2 iken bazı yıllarda artış, bazı yıllarda azalış göstermiş, 2017 yılında ise % 9.6 seviyesine düşmüştür. Yarı zamanlı istihdam oranları için OECD toplamına bakıldığında ise 1991 yılında % 13.5 olarak gerçekleşen oran zamanla artış göstermiş 2017 yılında % 16.5 seviyesine yükselmiştir. Türkiye ve OECD toplamına ait veriler karşılaştırıldığında Türkiye'de yarı zamanlı istihdam oranları OECD toplamından daha düşük seviyede olmaktadır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Günümüz dünyasında iletişim ve haberleşme alanında yaşanan değişim ve dönüşüm, dijital yenilikler ve teknolojik gelişmeler bir takım sınırlandırmaların ortadan kalkmasına ve dünyada daha hızlı bir döngü oluşmasına yol açmış ve dünyamızı küresel bir merkez haline getirmiştir. Yer kürede yaşanan bu gelişmeler küreselleşmenin tüm boyutlarında görülmekle birlikte özellikle iktisadi küreselleşme alanı daha cezbedici bir tablo yaratmıştır. Çok uluslu şirketlerin hareketliliği neticesinde pek çok ülkede üretim yapısı değişmiş, ulus ötesi ve uluslar üstü kavramları daha sık kullanılır hale gelmiş ve tüm bu değişiklikler üretim faktörlerinin dolaşımı ve transferini artırarak üretim sürecinde yer alan emek faktörünün niteliklerini de önemli ölçüde değişime zorlamıştır.

Beşeri sermaye bireysel gelişmelerle doğrudan ilişkilidir. Bir ülkede çalışan bireylerin sayıca fazla oluşu, beşeri sermaye birikiminin de yüksek düzeyde olacağı anlamına gelmemektedir. Bir ülkede yerleşik olan nüfus düzeyinden öte nüfusun nitelikleri dikkate alınmalıdır. Beşeri sermayenin gelişiminde etkili olabilecek en önemli etken ise mesleki ve teknik verilen eğitimlerle bireylerin daha etkin ve verimli kılınmasıdır.

Eğitim ile birlikte Ar-Ge faaliyetleri de ülkelerin beşeri sermaye yapısını etkileyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de 1991-2017 yılları arasında GSYH’dan Ar-Ge’ye ayrılan pay, önemli artışlarla % 0.9’a kadar yükselmiş olsa da gerek OECD’ye üye ülkeler gerekse Avrupa Birliği (AB) ile mukayese edildiğinde bu oranın birçok ülkenin gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Tüm OECD ülkeleri dikkate alındığında genel olarak gelişmiş ülkelerde GSYH’nın Ar-Ge’ye ayrılan kısmı gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla olmaktadır. Türkiye’de 1991-2017 yılları arasında Ar-Ge harcamalarında yaklaşık 8 kat artış gözlenmiştir.

Ar-Ge faaliyetleri gerek bireylerin yeni teknolojilere uyum sağlaması konusunda gerekse üretim yapısındaki değişiklikler neticesinde bireylerin istihdam edilebilirlik düzeyinde üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de yapılan araştırmalarda yetişkinlerin büyük bir bölümünün lise altı eğitim düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Oysa OECD ülkelerinde yetişkinlerin büyük bir bölümünün lise eğitim düzeyinde ya da üzerinde olduğu görülmektedir ki bu durum istihdam oranlarını doğrudan etkilemektedir. Beşeri sermaye birikimi açısından

temel eğitimden ziyade yükseköğretimin bireylerin nitelik ve donanımını artıracığının düşünülmesi, dikkatleri bu alanda verilen eğitim oranının da artırılmasına yöneltmiştir. GSYH yüzdesi olarak çeşitli eğitim seviyelerine yapılan kamu harcamaları karşılaştırmasında Türkiye genel olarak OECD ülkeleriyle yakın düzeydedir. Türkiye, GSYH yüzdesi olarak yapılan eğitim harcamalarında da genel olarak OECD'ye üye ülkelere yaklaşık düzeyde bir pay ayırmaktadır. Ancak her ülkenin GSYH düzeyi birbirinden farklı olduğundan GSYH ile yapılan kıyaslamaların sağlıklı sonuç veremeyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda öğrenci başına düşen harcamaların, bireylerin eğitime verilen önemi belirleyeceği değerlendirilmektedir. Türkiye, çeşitli eğitim seviyelerinde öğrenci başına düşen harcamalar karşılaştırmasında genel olarak OECD ülkelerinin gerisinde kalmaktadır. Türkiye'de öğrenci başına düşen harcamaların en yüksek olduğu eğitim seviyesi yükseköğretim olarak görülmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de ve OECD'ye üye ülkelerde beşeri sermaye ve istihdam-işsizlik oranlarına ilişkin, OECD veri tabanından alınan veriler doğrultusunda karşılaştırmalar yapılmıştır. Beşeri sermaye göstergeleri; yetişkinlerin eğitim seviyeleri, eğitim seviyelerine göre istihdam oranları, eğitime yapılan kamu harcamaları, GSYH'dan eğitime ayrılan pay, öğrenci başına düşen eğitim harcamaları, GSYH'dan Ar-Ge'ye ayrılan paylarla birlikte doğumda beklenen yaşam süresi, bebek ölüm oranları verileri de kullanılmıştır. Ayrıca OECD ülkelerinde istihdam ve işsizlik yapısını incelemek amacıyla işgücüne katılım oranları, istihdam oranları, yarı zamanlı istihdam oranları, işsizlik oranları, genç işsizlik oranları ve eğitim seviyelerine göre işsizlik oranları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Üretim süreci ve istihdam edilebilirlik, bireylerin eğitim seviyesiyle yakından ilişkilidir. Türkiye ve OECD ülkelerinde 25-64 yaş aralığında bulunan yetişkin bireylerde eğitim seviyesi arttıkça istihdam oranının da arttığı görülmüştür. Eğitim seviyelerine göre işsizlik oranları karşılaştırmalarında özellikle son yıllarda lise altı, lise ve yükseköğretim eğitim seviyesine sahip bireylerde eğitim seviyesi fark etmeksizin işsizlik oranlarının birbirine yakın değerler aldığı görülmektedir. Böylelikle eğitim seviyesinin işsizlik üzerindeki etkisinin azaldığı görülmektedir. Bu durum Türkiye'deki işgücü piyasasının OECD ülkelerine kıyasla olumlu performans sergilemediğini de ortaya koymaktadır. Türkiye'nin gerek işgücüne katılım oranları gerekse istihdam oranları açısından OECD ülkelerinin gerisinde olduğu ve Türkiye'deki işsizlik

oranlarının OECD ülkelerinden daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Türkiye’de özellikle genç işsizlik sorunu beşeri sermaye birikiminin üretim sürecine aktarılamaması bakımından önemli bir sorun olmakta ve Türkiye’deki genç işsizlik oranlarının da OECD ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye, istihdam ve işsizlik oranları konusunda olumlu performans sergileyemediği gibi çalışma saatlerinin esnekliği açısından da olumlu performans sergileyememektedir. Şöyle ki; Türkiye ve OECD toplamına ait veriler karşılaştırıldığında Türkiye’de yarı zamanlı istihdam oranları da OECD toplamından daha düşük seviyelerde kalmaktadır.

Türkiye’nin nüfus yapısı ve özelliklerinin birçok OECD ülkelerinden farklı özelliklere sahip olduğu da görülmektedir. OECD’ye üye ülkelerde, ortalama yaşam süresi beklentisi genel olarak 75 yaş ve hatta son yıllarda 80 yaş üzerindeyken Türkiye’de doğumda beklenen ortalama yaşam süresi geçmişte düşük seyrederken günümüzde 78 yıla kadar yükselmiştir. Bu durum geçmiş yıllara kıyasla Türkiye’de sağlık koşullarındaki iyileşmenin etkili olmasına karşın henüz OECD ülkelerinin gerisinde olduğunu da göstermektedir. Böylelikle bireylerin yaşam koşullarındaki pozitif gelişmeler neticesinde özellikle son yıllarda bireyler için beklenen ortalama yaşam süresinin arttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu göstergelere ek olarak bebek ölüm oranları da önemli bir göstergedir. Türkiye’de bebek ölüm oranları zamanla azalmış olsa da, OECD ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye’nin OECD ülkeleri içerisinde bebek ölüm oranlarının en yüksek olduğu ülkelerden biri olduğu görülmektedir. Türkiye’de bebek ölüm oranlarının zamanla azalmasının en önemli sebebinin, Türkiye’nin gerek kırsal gerekse kentsel bölgelerinde hastane ve sağlık ocağı sayısının artması ve salgın hastalıkların azalmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye diğer OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında yaşlı nüfus düzeyi en düşük, genç nüfus düzeyi en yüksek ülkelerden biri olarak görülmektedir. Beşeri sermaye birikimi açısından Türkiye’nin önemli ölçüde genç nüfus potansiyeline sahip olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye’de özellikle son yıllarda eğitim seviyesi fark etmeksizin yetişkinlerde işsizlik oranının birbirine yaklaşması, eğitimin işsizlik üzerindeki etkisinin zayıfladığını göstermektedir. Türkiye’de işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik eğitimin söz konusu

olmaması, bu sorunun sebebi olarak düşünülmektedir. Ayrıca, eğitim seviyesi arttıkça istihdamın artması ve işsizliğin azalması durumunun gelişmiş ülkelere özgü bir durum olduğu düşünülmektedir. Bireylerin istihdam edilebilmesi, politika yapıcılarının istihdam hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi, emek piyasasında yetişkin işgücü gereksiniminin karşılanabilmesi ancak beşeri sermaye unsurlarına yeterince önemin verilmesiyle mümkündür.

İktisatta her toplumun çözüm getirmesi gerektiği ikinci sorun; yer küredeki kıt kaynakları, bireylerin ihtiyaçlarını en iyi karşılayacak şekilde kullanma yani etkin kullanım sorunu; bireylerin yapmış oldukları üretim faaliyetlerinde eğitim almalarına, iş bölümü yapmasına ve yapılan işte uzmanlaşmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Nitekim kaynakların etkin kullanımı yapılan iş hakkında tam bilgi sahibi olunmasını ve verimliliğin sağlanmasını gerektirmektedir. Beşeri sermayeye yapılan yatırımlarla, bireylerce alınan eğitimlerle bu sorunların çözüme kavuşturulabileceği düşünülmektedir.

İktisatta her toplumun çözmesi gereken üçüncü sorun, sahip olunan kaynaklarla üretilen mal ve hizmetlerin miktarını arttırarak ekonomide pozitif büyüme ve gelişme sağlanmasıdır ki bu sorunun ancak verimlilik artışı ile aşılabileceği düşünülmektedir. Verimlilik artışı aynı zamanda bireylerin sağlık koşullarının iyileştirilmesi, eğitim düzeylerinin artırılması, mesleki eğitimin ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun eğitimin alınması, yapılan işte tam bilgi sahibi olunması, üretimde işbölümü ve uzmanlaşma ile sağlanabileceği ve bu sorunun çözümü için de bireylerin beşeri donanımının artırılmasının etkili olabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Adem, M. (1980). Türkiye’de Nüfus ve İstihdamı, <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5481/1641> Erişim Tarihi: 29.03.2019 s. 19.

Arda E. (2008). Ekonomi Sözlüğü, 2. Baskı, İstanbul: Beta yayıncılık.

Aşçı H. B., (2012), Eğitim İstihdam İlişkisini Açıklayan Kuramlar Çerçevesinde Savunma Sanayi İşletmelerinde İşgücü Piyasası Analizi (Doktora Tezi). Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Atık, H., (2006). Beşeri Sermaye, Dış Ticaret ve Ekonomik Büyüme, 1. Baskı. Bursa: Ekin Kitabevi.

Avrupa Komisyonu, (2019a). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/secondary-and-post-secondary-non-tertiary-education-37_en E.T.: 21.05.2019

Avrupa Komisyonu, (2019b). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/post-secondary-non-tertiary-education-12_pt-pt E.T.: 21.05.2019

Ayverdi İ. ve Topaloğlu A., (2007). Kubbealtı Lugatı Türkçe Sözlük, Birinci Baskı, İstanbul: Mas Matbaacılık A.Ş.

Bakkal H. (2016). Teoride ve Pratikte İşsizlik, 1. Baskı, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Başoğlu U. Özmezoğulları N. ve Parasız İ. (2004) İktisatta Devrimler Karşı Devrimler, 2. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Biçerli, M. K., (2009). Çalışma Ekonomisi, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım.

Bouvier-Ajam, M., Ibarrola, J., Pasquarelli, N., (1988), Ekonomi Sözlüğü, İkinci Basım, (Çev.: Aren B. ve Yaşar İ.), İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Branson W. H. (2000). Makro İktisat Teorisi ve Politikası, 2. Baskı (Çev.: İbrahim Kanyılmaz) Bursa: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Çelik, E., ve Güney, A. (2017). “Kayıt Dışı İstihdam Olgusu ve Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdam”, İktisadiyat Economic Sciences Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 216-222.

Çelik K., (2015). Genel Ekonomi, 6. Baskı. Trabzon: Celepler Matbaacılık Basım Yayın Dağıtım.

Demir Ö. ve Acar M., (2005), Sosyal Bilimler Sözlüğü, 6. Baskı. Ankara: Adres Yayınları.

Dışişleri Bakanlığı, (2018). http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-oecd_tr.mfa Erişim Tarihi: 11.12.2018

Dinler Z., (2011), İktisada Giriş, Gözden Geçirilmiş 17. Baskı. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Dornbusch R., Fischer S. ve Startz R. (2007) Makroekonomi, Dokuzuncu Baskı. (Çev.: Salih Ak), Ankara: Gazi Kitabevi.

Ekin N. (1971) Gelişen Ülkelerde ve Türkiye’de İşsizlik, İstanbul: Sermet Matbaası.

EUROSTAT, (1998). The European Union Labour Force Survey, Methods and Definitions, 1998 edition. s. 13.

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1978984/6037342/LFSmeth98-EN.pdf> Erişim Tarihi: 16.10.2018.

Franco, A. (1999). Statistics in Focus, Population and Social Conditions, Theme 3-11/1999: Labour Force Survey Principal Results 1998, EUROSTAT. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5227177/CA-NK-99-011-EN.PDF/a5f725cb-c9fb-42dd-817e-f9edadfec75> Erişim Tarihi: 17.10.2018

Gedikli, A., (2011) “Küreselleşmenin Tarihi Mi, Tarihin De Küreselleşmesi mi?”. Hüseyin Altay ve Ali Şen (Ed.), Küresel Ekonomi Sorunlar ve Çözüm Önerileri Küreselleşen Ekonomik Sorunlar Perspektifinden Dünyanın Geleceği (s. 8). Ankara: Detay Yayıncılık.

Günay, A., (2000). Türkiye’de Kayıtdışı Ekonominin Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi, (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Han E., ve Kaya A. A., (2008). Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika, Düzeltilmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Hançerlioğlu, O. (2009), Ekonomi Sözlüğü, Ekonomi Terimleri ve Ekonomi İle İlgili Ticaret ve Hukuk Terimleri, 11. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ILO, (1982). Resolution Concerning Statistics of The Economically Active Population, Employment, Unemployment and Underemployment Adopted by The Thirteenth International Conference of Labour Statisticians. (ss. 2-4) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087481.pdf Erişim Tarihi 17.10.2018

İşığışık, Ö. (2014). İstihdam ve İşsizlik, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı. Bursa: Dora Yayıncılık.

Karabudak, Ç. Ö. (2015). Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi ve İşsizlik İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karabulut A. (2007). Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü Ve Etkinliği, (Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

Korkmaz A. ve Mahiroğulları A., (2007). İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları –Türkiye ve AB Ülkeleri- Genişletilmiş 2. Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi.

Kömürcüler, E., (2011). “5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda Küreselleşmenin İzleri”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 29(1), 128-129.

Kum H., (2005), Kayıtdışı Ekonomi Sorunu ve Ölçülmesi: Teori ve Türkiye Uygulaması, (Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kunduracı, N. F., (2009). Yoksullukla Mücadele-Beşeri Sermaye İlişkisi, (Uzmanlık Tezi). Ankara: T. C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.

Mill A., (2018). Ekonomi 101. (Çev.: Nurdan Soysal), İstanbul: Say Yayınları.

Muter, N. B., Çelebi, A. K. ve Sakıncı, S. (2016). Kamu Maliyesi, 5. Baskı. Manisa: Emek Matbaası.

OECD, (2001). The Well-Being Of Nations The Role Of Human And Social Capital Education And Skills, <http://www.oecd.org/site/worldforum/33703702.pdf> Erişim Tarihi: 03.05.2019. (ss. 17-18).

OECD, (2008). Glossary of Statistical Terms,
<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264055087-en.pdf?expires=1539765287&id=id&accname=guest&checksum=CBF370669460C7B7969AFECDF8F32F9D> Erişim Tarihi: 16.10.2018 (ss. 171-563).

OECD, (2015). <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264228368-en.pdf?expires=1561699895&id=id&accname=guest&checksum=50E6A8AD431CC7E5C88FEDB89D06C135> E.T.: 21.05.2019.

OECD, (2018a), <http://www.oecd.org/about/> Erişim Tarihi: 11.12.2018

OECD, (2018b), <http://www.oecd.org/about/history/> Erişim Tarihi: 8.12.2018

OECD, (2018c) <https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm> Erişim Tarihi : 30.10.2018

OECD, (2018ç), <https://data.oecd.org/healthstat/infant-mortality-rates.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018d) <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018e) <https://data.oecd.org/pop/young-population.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD,(2018f) <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018g) <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018h) <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm>
Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018i), <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim
Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018i), [https://data.oecd.org/eduresource/spending-on-tertiary-
education.htm#indicator-chart](https://data.oecd.org/eduresource/spending-on-tertiary-education.htm#indicator-chart) Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018j), [https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-
level.htm#indicator-chart](https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart) Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018k), [https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-
rate.htm#indicator-chart](https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm#indicator-chart) Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018l), https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R#
Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018m), <https://data.oecd.org/emp/part-time-employment-rate.htm> Erişim
Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018n), https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R
Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018o), [https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-
chart](https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart) Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2018ö), [https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-
level.htm](https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-level.htm) Erişim Tarihi: 30.10.2018

OECD, (2019a), <http://www.oecd.org/about/> Erişim Tarihi: 27.03.2019

OECD, (2019b), <http://www.oecd.org/about/history/> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019c), <http://www.oecd.org/about/membersandpartners/> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019ç) <https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019d), <https://data.oecd.org/healthstat/infant-mortality-rates.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019e), <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019f), <https://data.oecd.org/pop/young-population.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019g) <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019h), <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019ı), <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019i), <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019j), <https://data.oecd.org/eduresource/spending-on-tertiary-education.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019k), <https://data.oecd.org/emp/employment-by-education-level.htm#indicator-chart> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019l), <https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm#indicator-chart>
Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019m), <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm#indicator-chart>
Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019n), <https://data.oecd.org/emp/part-time-employment-rate.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019o), <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm#indicator-chart>
Erişim Tarihi: 1.3.2019

OECD, (2019ö), <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rates-by-education-level.htm> Erişim Tarihi: 1.3.2019

Orhan O. Z. ve Erdoğan S., (2010). Meslek Yüksek Okulları İçin Genel Ekonomi, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.,

Parasız İ. (1988). Para Politikası Monetarist Keynesyen Tartışması, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı. Bursa: Haşet Kitabevi Yayınları.

Parasız İ. (2003). Makro Ekonomi Teori ve Politika, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 8. Baskı. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Selman, F. (2007). Kayıtdışi Ekonomi ve Türkiye'deki Boyutu. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Serbest F. (2002). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türk Özel Sektöründe İstihdam ve Eğitim Politikaları (Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A. Ş. Örneği), (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Seyidoğlu H., (2002). Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük, Geliştirilmiş 3. Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Seyidoğlu, H. (2013). Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş 19. Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Snowdon, B. ve Vane H. R. (2012) Modern Makroekonomi Temelleri, Gelişimi ve Bugünü, 1. Basım. (Çev.: Barış Kaplamacı). Ankara: Efil Yayınevi.

Stroombergen, A., Rose D., ve Nana G., (2002). Review of The Statistical Measurement of Human Capital, Statistics New Zealand, Infometrics Consulting, Business and Economic Research Ltd. November, (ss. 2-31). <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN016774.pdf> Erişim Tarihi: 29.03.2019.

Sümer N., Solak N. ve Harma M. (2013). İşsiz Yaşam: İşsizliğin ve İş Güvencesizliğinin Birey ve Aile Üzerindeki Etkileri, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Şimşek, G. (2015). Birikim Sürecinde Çifte Kavrulmuş Meta: Beşeri Sermaye, İstanbul: Sav Sosyal Araştırmalar Vakfı, Sav Yayınları.

Şimşek, M. (2006). Beşeri Sermaye ve Beyin Göçü Kapsamında Türkiye Karşılaştırmalı Bir Analiz, Bursa: Ekin Kitabevi.

Tepecik, F., (2000), Beşeri Sermaye Teorisi ve Eskişehir'de Bireysel Ücret Gelirleri Arasında Farklılıklar, (Doktora Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜİK, (2007). İşgücü, İstihdam Ve İşsizlik İstatistikleri Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi – 1, T. C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 3095, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Kasım, s. 8.

TÜİK, (2011a). Hane Halkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 04.07.2018

TÜİK, (2011b). Nüfus ve Konut Araştırması Mikro Veri Seti 2011, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/NKA_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 06.07.2018

TÜİK, (2011c). Hane Halkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 06.07.2018).

TÜİK (2011d), Hane Halkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 05.07.2018.

TÜİK (2011e), Hane Halkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 17.10.2018

TÜİK (2011f), Hane Halkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 17.10.2018

TÜİK, (2019) İşgücü İstatistikleri, Ocak 2019, Sayı: 30682 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30682> Erişim Tarihi: 20.06.2019.

Türkbal A. (2005), Makro İktisat, 3. Baskı. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Türkoğlu F. (2016). Ekonomiyle İlgili Her şey, İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım.

UNESCO, 2019, <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/post-secondary-non-tertiary-education-isc4> E.T.: 21.05.2019

Yavuz A. (2012). İşgücü, İstihdam ve Kriz Olgusu, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2010-122.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Esra CAN
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri	1992-Kahta
E-posta	esracan450@gmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Adıyaman Lisesi	2010
Üniversite	Adıyaman Üniversitesi	2015

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
1 yıl	Adıyaman Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------